

Bank-, försäkrings-, kreditupplysnings- och AP-fondsfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet 41 motionsyrkanden om bank-, försäkrings-, kreditupplysnings- och AP-fondsfrågor. Motionerna är från allmänna motionstiden hösten 2014 och handlar om kontanthantering, kortbetalningar och regler för bankkonton, bluffakturor, inkassokrav och kreditupplysningar, hushållens skuldsättning, uppdelning av banker, sparbanker och lokal närvaro av banker, lån utan ränta, Internationella valutafondens (IMF) lånevillkor samt AP-fondernas verksamhet.

Utskottet avstyrker samtliga motioner.

I betänkandet finns sex reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Kontanthantering	6
Kortbetalningar och regler för bankkonton	9
Bluffakturor, inkassokrav och kreditupplysningar	11
Hushållens skuldsättning	14
Uppdelning av banker	17
Sparbanker och lokal närvaro av banker	19
Lån utan ränta	21
IMF:s lånevillkor	22
AP-fondernas verksamhet	23
Reservationer	25
1. Kontanthantering, punkt 1 – motiveringen (M, C, V, FP, KD)	25
2. Bluffakturor, inkassokrav och kreditupplysningar, punkt 3 (SD)	26
3. Uppdelning av banker, punkt 5 (V)	27
4. Sparbanker och lokal närvaro av banker, punkt 6 (V)	28
5. IMF:s lånevillkor, punkt 8 (V)	29
6. AP-fondernas verksamhet, punkt 9 (V)	29
Särskilda yttranden	31
1. Kontanthantering, punkt 1 (V)	31
2. Hushållens skuldsättning, punkt 4 (M, C, FP, KD)	31
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	33
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	33
<i>Bilaga 2</i>	
Protokoll från öppen utfrågning om det aktuella läget och den framtida utvecklingen för kontanthanteringen i samhället	38

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Kontanthantering

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 8,

2014/15:550 av Ola Johansson (C),

2014/15:690 av Jan Ericson (M),

2014/15:692 av Jan Ericson (M) och

2014/15:2226 av Jan R Andersson m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 1 (M, C, V, FP, KD) – motiveringen

2. Kortbetalningar och regler för bankkonton

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:491 av Hans Hoff (S),

2014/15:2272 av Amir Adan (M),

2014/15:2428 av Ola Johansson (C) yrkande 4 och

2014/15:2928 av Mikael Eskilandersson och Jonas Millard (SD).

3. Bluffakturor, inkassokrav och kreditupplysningar

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:130 av Anders Åkesson och Ola Johansson (C),

2014/15:1075 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkande 1,

2014/15:1126 av Kent Ekeröth (SD) yrkandena 2, 4 och 5,

2014/15:1544 av Johnny Skalin (SD),

2014/15:1812 av Mats Green (M) och

2014/15:2374 av Saila Quicklund och Eva Lohman (M).

Reservation 2 (SD)

4. Hushållens skuldsättning

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:159 av Sotiris Delis (M),

2014/15:1445 av Hannah Bergstedt och Fredrik Lundh Sammeli (S),

2014/15:1530 av Elisabeth Svantesson (M),

2014/15:2091 av Yilmaz Kerimo (S),

2014/15:2209 av Jan R Andersson (M),

2014/15:2307 av Jörgen Andersson (M),

2014/15:2870 av Dennis Dioukarev (SD),

2014/15:2882 av Finn Bengtsson (M) och

2014/15:2921 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkande 2.

5. Uppdelning av banker

Riksdagen avslår motion

2014/15:83 av Ulla Andersson m.fl. (V).

Reservation 3 (V)

6. Sparbanker och lokal närvaro av banker

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7,

2014/15:475 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (S) och

2014/15:996 av Per Åsling och Anders Åkesson (C).

Reservation 4 (V)

7. Lån utan ränta

Riksdagen avslår motion

2014/15:2269 av Amir Adan (M).

8. IMF:s lånevillkor

Riksdagen avslår motion

2014/15:80 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 9.

Reservation 5 (V)

9. AP-fondernas verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:64 av Ulla Andersson m.fl. (V) yrkandena 1–6,

2014/15:1992 av Hans Wallmark (M),

2014/15:2427 av Anders Åkesson (C) yrkande 1 och

2014/15:2817 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan Gustafsson (S).

Reservation 6 (V)

Stockholm den 9 april 2015

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Ulf Kristersson (M), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Jörgen Hellman (S), Oscar Sjöstedt (SD), Jörgen Andersson (M), Ingela Nylund Watz (S), Emil Källström (C), Janine Alm Ericson (MP), Jan Ericson (M), Dennis Dioukarev (SD), Erik Ullenhag (FP), Ulla Andersson (V), Jakob Forssmed (KD), Marie Granlund (S), Niklas Karlsson (S) och Börje Vestlund (S).

Redogörelse för ärendet

Utskottet behandlar här 41 motionsyrkanden om bank-, försäkrings-, kreditupplysnings- och AP-fondfrågor. Motionerna är från allmänna motionstiden hösten 2014. En sammanställning över behandlade förslag finns i bilaga 1.

Flera av motionsyrkandena överensstämmer med motioner som utskottet behandlat tidigare, bl.a. i betänkandena 2013/14:FiU22 Bank- försäkrings- och kreditupplysningsfrågor, 2013/14:FiU6 AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2012 och 2012/13:FiU17 Lån till IMF.

Den 19 mars höll utskottet en offentlig utfrågning om kontanthanteringen i samhället. Vid utfrågningen medverkade finansmarknads- och konsumentminister Per Bolund och representanter från Riksbanken, Länsstyrelsen i Dalarna, Post- och telestyrelsen, Sveriges kommuner och landsting, Sparbankernas riksförbund, Bankföreningen och Svensk handel. I bilaga 2 i betänkandet finns stenografiska anteckningar från utfrågningen.

Utskottets överväganden

Kontanthantering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kontanthantering. I samband med beredningen av de här aktuella motionerna höll utskottet den 19 mars 2015 en öppen utfrågning om kontanthanteringen i samhället. Utskottet avstyrker motionsyrkandena mot bakgrund av regeringens pågående arbete med bl.a. Kontanthanteringsutredningens betänkande.

Jämför reservation 1 (M, C, V, FP, KD) och särskilt yttrande 1 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 8 anförs att bankerna ska åläggas att upprätthålla en viss kontanthantering. Enligt motionärerna drabbas framför allt människor i glesbygden av att allt fler banker helt har upphört med kontanthantering eller infört restriktioner för densamma.

Ola Johansson (C) anför i motion 2014/15:550 att utvecklingen mot ett kontantlöst samhälle är önskad och ofrånkomlig, men till dess att fullgoda alternativ finns tillgängliga i hela landet måste övergången ske på ett sådant sätt att civilsamhället, företag och privatpersoner inte drabbas.

Motion 2014/15:690 av Jan Ericson (M) tar upp värdetransportföretagens kontanthantering. Enligt motionären bör regelverket förtydligas så att värdetransportföretag alltid måste hålla klientmedel åtskilda från sin egen ekonomi.

I motion 2014/15:692 av Jan Ericson (M) anförs att bankerna har ett samhällsansvar som innefattar en rimlig kontanthantering och att denna skyldighet borde regleras i lag.

Jan R Andersson m.fl. (M) framför i motion 2014/15:2226 yrkande 2 att regeringen bör se över möjligheten att slopa framtida krav på slutanthantering för mindre butiker. Enligt motionärerna skulle förutsättningarna för att driva små och medelstora företag särskilt på landsbygden försämrats av krav på ett slutanthanteringssystem.

Kompletterande information

Riksbankens roll i kontanthanteringen

Riksbankens uppdrag är enligt riksbankslagen att ansvara för kontantförsörjningen och att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Det innebär i

praktiken bl.a. att Riksbanken ger ut sedlar och mynt och samordnar samverkan mellan aktörerna. Riksbanken styr inte över hur mycket kontanter som används i samhället, utan det styrs av allmänhetens efterfrågan. Under 2014 var det genomsnittliga värdet på sedlar och mynt i cirkulation 80 miljarder kronor. Riksbanken lämnar ut kontanter till banker och bankägda bolag. De fem största bankerna har tillsammans bildat Bankernas Depå AB (BDB) för att förse samhället med kontanter. När det behövs kontanter i samhället hämtar BDB dessa hos Riksbanken. BDB har för närvarande (januari 2015) 16 kontantdepåer i drift. Med hjälp av värdebolag förs kontanterna från BDB ut till bankerna och handeln. Via uttagsautomater, bankkontor och handeln får allmänheten tillgång till kontanter.

Post- och telestyrelsens och länsstyrelsernas uppdrag inom grundläggande betaltjänster

Post och telestyrelsen (PTS) har bl.a. i uppdrag att genom upphandling tillgodose samhällets behov av grundläggande betaltjänster på de orter och den landsbygd där behovet inte tillgodoses av marknaden. PTS samarbetar med länsstyrelserna som har i uppdrag att bevaka hur betaltjänsterna fungerar i samhället. Sedan 2009 tar Länsstyrelsen i Dalarna fram en länsstyrelsegemensam publikation som bevakar de grundläggande betaltjänsterna. I 2014 års rapport är länsstyrelsernas gemensamma bedömning att tillgången till grundläggande betaltjänster inte motsvarar samhällets behov, särskilt inte för de personer som är äldre och/eller har en funktionsnedsättning.

Kontantheringsutredningen

Kontantheringsutredningen har haft i uppdrag att göra en översyn av regelverket för kontanthering i Sverige. Utredningen överlämnade sitt betänkande Svensk kontanthering (SOU 2014:61) den 1 september 2014. I betänkandet föreslås att Riksbanken får det övergripande ansvaret för kontantheringen. I detta ansvar ingår att samla myndigheter inom kontantheringsområdet till ett råd för informationsutbyte samt årligen lämna en rapport till riksdagens finansutskott om utvecklingen på kontantheringsområdet. Utredningen föreslår också en ny lagstiftning för att reglera uppräkningsverksamheten av sedlar och mynt. Riksbanken föreslås bli tillstånds- och tillsynsmyndighet. Utredningens betänkande har nyligen remissbehandlats och remisstiden gick ut den 15 februari 2015. Utredningens betänkande och remissvaren analyseras för närvarande i Regeringskansliet.

Betalkontodirektivet

I augusti 2014 antogs ett nytt EU-direktiv (det s.k. betalkontodirektivet) om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner (dir. 2014/92/EU). Förslaget syftar till att säkerställa att alla EU-invånare ska ha rätt till tillgång till grundläggande betaltjänster i hela EU. Enligt direktivet ska kreditinstitut ha ”tungt

vägande skäl” för att vägra grundläggande betaltjänster. Bland de tjänster som är knutna till ett betalkonto nämns i direktivet insättning av medel och uttag av kontanter över disk eller i uttagsautomat. Senast den 18 september 2016 ska direktivet vara implementerat i Sverige.

Tidigare riksdagsbehandling av förslag om sluten kontanthantering

Riksdagen fattade den 10 mars 2011 beslut om att tillkännage för regeringen som sin mening att den borde ta initiativ till att tillsammans med arbetsmarknadens parter utforma ett förslag till lag om sluten kontanthantering inom detaljhandeln (bet. 2010/11:AU3, rskr. 2010/11:187). Av proposition 2013/14:104 framgick att det redan finns möjligheter att ställa krav på sluten kontanthantering utifrån den befintliga lagstiftningen och att det finns föreskrifter som fungerar bra i sin nuvarande utformning. I betänkande 2013/14:AU9 uttryckte utskottet förståelse för att regeringen inte avsåg att arbeta vidare med ett lagförslag om sluten kontanthantering. Kammaren biföll utskottets förslag (rskr. 2013/14:368).

Finansutskottets ställningstagande

Som ett led i utskottets beredning av de aktuella motionerna höll utskottet den 19 mars 2015 en öppen utfrågning om kontanthanteringen i samhället (i bilaga 2 i betänkandet finns stenografiska anteckningar från utfrågningen). Kontanter spelar fortfarande en viktig roll som betalningsmedel, trots att utvecklingen går mot att allt fler konsumenter väljer att betala på andra sätt. Enligt det riksdagsbundna målet är det i första hand marknaden som ska tillgodose samhällets behov av grundläggande betaltjänster. Det statliga åtagandet omfattar endast de orter och landsbygder där behoven inte kan tillgodoses enbart av marknaden. Utskottet kan konstatera att den tekniska utvecklingen går snabbt och gör det möjligt för såväl privatpersoner som företag att i allt högre grad agera kontantlöst. Det är på många sätt en positiv utveckling som bl.a. möjliggör säkrare betalningar och överföringar samt mindre miljöbelastning. Men samtidigt kan digitaliseringen och den minskade kontanthanteringen utgöra ett problem, speciellt för vissa grupper i samhället som äldre och personer med funktionsnedsättning. Utskottet anser att alla ska ha möjlighet att hantera sin ekonomi på valfritt sätt över hela landet. Privatpersoner, företag och föreningar ska ha goda möjligheter att göra uttag och insättningar av kontanter hos kreditinstitut, hos betaltjänstleverantörer eller på annat sätt. Det är statens ansvar att dessa tjänster fungerar i det fall marknaden inte tillgodoser dem. Statens arbete med att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster måste samtidigt utgå från regionala och lokala förutsättningar och lösningar eftersom behoven och förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika delar av landet. I samband med att Svensk kassaservice avvecklades 2008 lade regeringen uppdrag inom grundläggande betaltjänster på PTS och länsstyrelserna. Länsstyrelserna ska arbeta med att utforma och genomföra regionala stöd- och utvecklingsinsatser för att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster. I dessa tjänster

ingår bl.a. möjligheten att ta ut och sätta in kontanter. PTS ska i samverkan med Länsstyrelsen i Dalarna, Tillväxtverket och myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, stödja länsstyrelserna i detta arbete.

När det gäller bankernas skyldighet att ta emot sedlar och mynt har Konthanteringsutredningen berört frågan. Utredningens bedömning är att ett heltäckande regelverk för konthantering kan uppnås utan att det krävs att banker m.fl. ska vara skyldiga att ta emot kontanter. Utredningen menar också att det i nuläget saknas starka skäl för att utvidga området för när banker ska vara skyldiga att ta emot kontanter och att avtalsfrihet även fortsättningsvis bör gälla för banker. Utredningen behandlar också värdetransportföretagens konthantering och föreslår bl.a. en ny lagstiftning för att reglera uppräkningsverksamheten av sedlar och mynt. Som framgick av finansmarknadsminister Per Bolunds anförande vid utskottets offentliga utfrågning har regeringen ännu inte tagit ställning till utredningens förslag, utan för närvarande analyseras betänkandet och de remissvar som kommit in i Regeringskansliet. Även det s.k. betalkontodirektivet, som ska vara genomfört i svensk rätt senast i september 2016, berör konthanteringsfrågan. Finansmarknadsministern informerade vid utfrågningen utskottet om att en utredare kommer att överväga vilka lagstiftningsåtgärder som behövs för att implementera direktivet i svensk lagstiftning, exempelvis när det gäller insättning och uttag av kontanter på betalkonton. Såväl när det gäller det fortsatta arbetet med Konthanteringsutredningen som betalkontodirektivets implementering i svensk lagstiftning kommer utskottet att få anledning att återkomma i frågor som rör konthanteringen i samhället.

Mot den bakgrunden avstyrker utskottet de aktuella motionerna.

Kortbetalningar och regler för bankkonton

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kortbetalningar och regler för bankkonton. Utskottet hänvisar bl.a. till ny reglering på EU-nivå inom de områden som motionärerna tar upp.

Motionerna

Enligt motion 2014/15:491 av Hans Hoff (S) är det angeläget att begränsa småföretagares avgifter till bankerna för kortbetalningar. För en småföretagare utgör avgiften för kortköp en betydande avgift, och enligt Svensk Handel betalar hushåll och företag minst 1 miljard kronor mer i kortavgifter än vad som är motiverat, anför motionären.

I motion 2014/15:2272 framför Amir Adan (M) att tillgång till ett bankkonto bör vara en rättighet för privatpersoner och företag, förutsatt att lagar och regler följs. Det ska inte vara möjligt för en bank att neka en kund detta utan relevant anledning, framhåller motionären.

Ola Johansson (C) anser i motion 2014/15:2428 yrkande 4 att byte av bank bör underlättas genom att det blir möjligt att flytta med bankkontonummer. En sådan möjlighet skulle enligt motionären leda till en flexiblare bankmarknad som skulle gynna konsumenterna.

Också i motion 2014/15:2928 av Mikael Eskilanderesson och Jonas Millard (båda SD) efterfrågas flyttbara bankkontonummer, för att underlätta för kunderna att använda sin konsumentmakt och därmed främja konkurrensen mellan bankerna.

Kompletterande information

Förordning om förmedlingsavgifter för kortbaserade betalningstransaktioner

Kommissionen presenterade i juli 2013 ett förslag till förordning om tak för förmedlingsavgifter vid kortbaserade betalningstransaktioner (KOM(2013) 550). Förordningsförslaget innebär bl.a. att gemensamma regler för s.k. förmedlingsavgifter fastställs i EU genom att tak sätts för avgifter vid transaktioner med kort som konsumenterna vanligen har. Regelverket omfattar också bestämmelser om styrning, regler om att alla kort måste godtas, betalkortssystem m.m. Förslaget syftar till att utveckla den inre marknaden för betalningstjänster i EU tillsammans med förslaget till ett reviderat betalningstjänstdirektiv som presenterades samtidigt. EU-parlamentet har röstat igenom kompromissförslaget och det finns en politisk överenskommelse med rådet. Förslaget har dock inte formellt antagits av rådet ännu, men det väntas ske senare under våren 2015. Finansutskottet har haft överläggningar med regeringen om förslaget till förordning vid flera tillfällen, senast den 9 december 2014. Av regeringens ståndpunkt, som utskottet ställde sig bakom, framgick bl.a. att regeringen välkomnade förslaget eftersom det kan anses bidra till att stärka konsumenternas ställning och sänka kostnaderna för korttransaktioner för både konsumenterna och företagen.

Betalkontodirektivet innehåller en klausul om att bedöma portabilitet för bankkontonummer

Som nämndes ovan i avsnittet om kontanthantering antogs i augusti 2014 ett nytt EU-direktiv om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner (dir. 2014/92/EU). Förslaget syftar till att säkerställa att alla EU-invånare ska ha rätt till tillgång till grundläggande betaltjänster i hela EU. Senast i september 2016 ska direktivet vara implementerat i Sverige. Enligt uppgifter från Regeringskansliet har det inte varit någon diskussion om krav på banknummerportabilitet inom ramen för de europeiska förhandlingarna om direktivet. Syftet har i stället varit att fastställa ett snabbt och enkelt förfarande för konsumenterna som vill byta till betalkonto i en annan bank eller hos en annan leverantör av betaltjänster. Det har dock tagits in en översynsklausul i artikel 28 i direktivet som säger att kommissionen senast den 18 september 2019 ska överlämna en

rapport till EU-parlamentet och rådet avseende ”En bedömning av lönsamheten i ett genomförande av en fullständig unionsomfattande portabilitet för bankkontonummer”. EU-kommissionen har vid flera tillfällen studerat frågan om kontonummers portabilitet, men hittills kommit fram till att det inte är värt att driva den. Det finns exempelvis inte något internationellt system för kontonummers struktur till skillnad från systemet för telefonnummer.

Finansutskottets ställningstagande

När det gäller frågan om småföretagares avgifter till bankerna för kortbetalningar vill utskottet hänvisa till den kommande EU-förordningen om avgifter för kortbetalningar som väntas antas senare under våren. Utskottet anser att den nämnda förordningen kan bidra till att stärka konsumenternas ställning och sänka kostnaderna för korttransaktioner för både konsumenter och företag. Regleringen kan också förväntas bidra till ökad konkurrens och transparens på kortmarknaden.

I motionerna tar man även upp frågor om tillgång till bankkonto och behovet av att underlätta byte av bank och främja bankkonkurrensen genom bl.a. flyttbara bankkontonummer. Utskottet kan konstatera att det i Sverige redan finns tydliga och överenskomna steg för att byta bank. Samtliga banker följer exempelvis Bankföreningens rutin som innebär att man kan byta bank på tre dagar. I rutinen ingår bl.a. att den nya banken tillsammans med kunden går igenom en checklista för att se till att stående betalningsorder beaktas i flytten. Vidare visar studier av bl.a. Konsumentverket att det snarare är andra faktorer än avsaknaden av flyttbara bankkontonummer som hindrar människor från att byta bank. Utskottet bedömer också att det nyligen antagna EU-direktivet om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner (dir. 2014/92/EU) ytterligare kommer att förbättra möjligheterna att öppna bankkonto och byta bank.

Utskottet avstyrker motionerna mot den bakgrunden.

Bluffakturor, inkassokrav och kreditupplysningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om bluffakturor, inkassokrav och kreditupplysningar. Utskottet hänvisar bl.a. till att det tagits en rad initiativ på området och att utskottet inte vill föregripa den fortsatta beredningen av Egendomsskyddsutredningen eller utredningen om åtgärder mot fakturabedrägeri.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionerna

Anders Åkesson och Ola Johansson (båda C) anför i motion 2014/15:130 att den svenska kreditupplysningsverksamhetens hantering av registrerade ansökningar och betalningsförsummelser bör ses över. För privatpersoner gäller att kreditupplysningsföretagen endast får nyttja uppgifter om privatpersoners betalningsförsummelser som har fastställts i domstol eller någon annan myndighets avgörande. En motsvarande ordning för näringsidkare skulle ge företagen möjlighet att bemöta ett oriktigt krav utan oro för betalningsanmärkning. Vidare behöver domstolarna ges resurser för att skyndsamt hantera ärenden rörande bluffakturor.

Också i motion 2014/15:1075 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkande 1 efterfrågas liknande ändringar i kreditupplysningslagen för att undvika att företag drabbas av bluffakturor. Motionären framhåller även att särskilt skogs- och lantbruksföretag har blivit en målgrupp för bluffakturor, eftersom dessa företag ofta drivs som enmansbolag av äldre personer.

Kent Ekeröth (SD) föreslår i motion 2014/15:1126 ett antal åtgärder för att skydda såväl näringsidkare som privatpersoner från bedrägerier med bluffakturor. Motionären anser att regeringen ska utreda hur den tidsfrist som anses skälig för betalning av inkassokrav kan förlängas (yrkande 2). Vidare bör regeringen enligt motionären utreda hur inkassobolag ska kunna göras skyldiga att inte behandla ärenden från företag som skickar ut bluffakturor eller bedriver dylik bedräglig verksamhet (yrkande 4). Slutligen anser motionären att regeringen ska utreda hur banker ska kunna göras skyldiga att stänga ned bankkonton som disponeras av företag som skickar ut bluffakturor eller bedriver dylik bedräglig verksamhet (yrkande 5).

Också Johnny Skalin (SD) efterfrågar i motion 2014/15:1544 en förlängd tidsfrist för betalning av inkassokrav. Den längre tidsfristen borde enligt motionären kombineras med bestämmelser om att inkassokravet ska vara konsumenten tillhanda högst två dagar efter utställd faktura och att bevisbördan för detsamma läggs på indrivaren.

I motion 2014/15:1812 av Mats Green (M) efterfrågas mer långtgående krav och förutsättningar för att bedriva inkassoverksamhet, som ett led i kampen mot bluffakturor. Det är enligt motionären angeläget att myndigheterna ser över kriterierna, kontrollen och tillståndsbedömningen så att oseriösa och kriminella aktörer hindras från att starta egna inkassoverksamheter, som ofta utgör en förlängd arm åt annan kriminell verksamhet. Regelverk och lagar bör anpassas och samarbetet mellan myndigheter intensifieras.

Även Saila Quicklund och Eva Lohman (båda M) tar i motion 2014/15:2374 upp problemet med företag som drabbas av bluffakturor. Motionärerna efterfrågar en översyn av regelverket för Kronofogdemyndighetens handläggning av betalningsförelägganden, för att undvika att företag på felaktiga grunder hamnar i kreditupplysningsföretagens register.

Kompletterande information

Beredning av Egendomsskyddsutredningens förslag

I december 2013 överlämnade Egendomsskyddsutredningen sitt betänkande Stärkt straffrättsligt skydd för egendom (SOU 2013:85) med förslag på ändringar i brottsbalken för att stärka det straffrättsliga skyddet för egendom. Ett av förslagen är att en ny straffbestämmelse ska införas som tar sikte på systematiskt bedrägeri med bluffakturor. Brottet ska benämnas grovt fordringsbedrägeri och bestraffas med fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Ändringarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt. Betänkandet har remitterats och remisstiden gick ut den 25 april 2014.

Utredning om fakturabedrägerier m.m.

En särskild utredare har i uppgift att överväga behovet av förändringar i civilrättslig, näringsrättslig och civilprocessrättslig lagstiftning för att komma till rätta med problemet med fakturabedrägerier (dir. 2014:12). När det gäller kreditupplysningar och betalningsanmärkningar som avser näringsidkare ska utredaren överväga om regleringen i fråga om uppgifter i Kronofogdemyndighetens register och om kreditupplysning bör ändras för att minska effekten av ett otillbörligt hot om att ge in en ansökan om betalningsföreläggande. I direktivet framhålls att det i sammanhanget dock måste beaktas att sådana åtgärder kan riskera att påverka betalningsviljan även för befogade krav. Försämrade möjligheter att genom kreditupplysning tidigt ta del av uppgifter om begynnande obestånd kan också leda till ökade kreditförluster i näringslivet. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2015. Vid samma tidpunkt ska också en utredning (Ju 2014:03) om åtgärder mot fordringsbedrägeri lägga fram sitt betänkande.

Finansutskottets ställningstagande

Förekomsten av s.k. bluffakturor och det sådana fakturor för med sig i form av bl.a. inkassokrav och betalningsanmärkningar är ett växande samhällsproblem som det är högst angeläget att motverka. Utskottet kan dock konstatera att det har tagits en rad initiativ för att komma till rätta med den typ av problem som lyfts fram i motionerna. Det handlar exempelvis om Egendomsskyddsutredningens förslag som för närvarande bereds i Regeringskansliet. Som framgår av en interpellationsdebatt med justitie- och migrationsminister Morgan Johansson den 27 januari 2015 är många remissinstanser positiva till Egendomsskyddsutredningens förslag (interpellation 2014/15:193). Samtidigt lämnar remissinstanserna också en rad synpunkter som enligt ministern nog måste övervägas i den fortsatta beredningen. Ett annat initiativ som tar sikte på de problem som lyfts fram av motionärerna är den utredning om åtgärder mot fakturabedrägerier som bl.a. ska överväga frågan om kreditupplysningar och betalningsanmärkningar som avser näringsidkare (dir. 2014:12).

Utskottet vill inte föregripa regeringens arbete på dessa områden och avstyrker därför de aktuella motionsyrkandena.

Hushållens skuldsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som handlar om åtgärder mot hög skuldsättning bland hushållen. Utskottet konstaterar att en rad åtgärder vidtagits under senare år för att minska riskerna i det finansiella systemet och med hushållens skuldsättning. Ytterligare åtgärder är också på gång, t.ex. amorteringskrav för nya bolån samt en strategi mot överskuldsättning,

Motionerna

I motion 2014/15:1530 av Elisabeth Svantesson (M) framhålls att regeringen bör överväga ytterligare åtgärder för att minska hushållens skuldsättning. Dagens situation med historiskt låga räntor och låntagare som överbelånar sig riskerar att leda till allvarliga problem i framtiden, menar motionären. Åtgärder som genomfördes under den förra mandatperioden, som högre kapitaltäckningskrav i banksektorn och lånetak vid bostadsköp, har varit välkomna, men enligt motionären behövs fler insatser för att hushållens skuldökningstakt ska minska.

Yilmaz Kerimo (S) anför i motion 2014/15:2091 att regeringen bör se över möjligheten att vidta andra åtgärder än bolånetaket för att minska den totala skuldsättningen. Det kan exempelvis handla om ett obligatoriskt amorteringskrav vid stora lån.

I kommittémotion 2014/15:2921 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkande 2 framhålls att det bör införas ett amorteringskrav mot bakgrund av hushållens höga skuldsättning och för att motverka en eventuell bostadsbubbla.

Också Dennis Dioukarev (SD) framför i motion 2014/15:2870 att ett lagstadgat amorteringskrav på bostadslån bör införas för att minska nybelåning och risken för en bostadsbubbla.

Jan R Andersson (M) framför i motion 2014/15:2209 att banker och andra kreditinstitut borde vara skyldiga att årligen redovisa vilka borgensåtaganden och andra ansvarsförbindelser deras kunder har i form av en årlig engagemangsrapport. Enligt motionären vittnar både konkursförvaltare och kronofogdar om att många privatpersoner i dag i stor utsträckning är ovetande om sina borgensåtaganden.

Motion 2014/15:1445 av Hannah Bergstedt och Fredrik Lundh Sammeli (båda S) tar upp problemet med s.k. evighetsgäldenärer och behovet av åtgärder för att skapa ett ekonomiskt och socialt hållbart kreditssystem. Enligt mo-

tionärerna behövs ett regelverk för hantering av ett såväl ekonomiskt som socialt hållbart kreditsystem som gör det möjligt för människor som hamnar i skuldfällan att komma tillbaka till en hälsosam ekonomisk situation.

Jörgen Andersson (M) anser i motion 2014/15:2307 att regeringen bör se över möjligheten att använda befintliga data för att underlätta övervakningen av det finansiella systemet. Det finns enligt motionären behov av en regelbunden statistik över hushållens skuldsättning. Data över hushållens skuldsättning finns hos Upplysningscentralen (UC) och den kan med fördel behandlas av Statistiska centralbyrån (SCB) utan avsteg från personlig integritet, menar motionären.

I motion 2014/15:159 av Sotiris Delis (M) framförs att statens innehav i Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag (SBAB) bör avyttras i sin helhet eller i form av en majoritetspost. SBAB är en icke obetydlig spelare på bostadsmarknaden, och staten bör enligt motionären inte riskera svensk ekonomisk stabilitet och bidra till en osund utveckling av hushållens skuldsättning och huspriser.

Finn Bengtsson (M) anför i motion 2014/15:2882 att en utredning bör tillsättas för att se över möjligheterna för fler att bygga en ekonomisk buffert. Ett alternativ till att använda intäkter från försäljning av statliga företag till att minska statsskulden ytterligare skulle enligt motionären vara att låta intäkterna tillfalla folket. De exakta formerna för detta bör utredas närmare.

Kompletterande information

Regeringens planerade åtgärder mot överskuldsättning

Enligt svaret på en skriftlig fråga till finansmarknadsminister Per Bolund från den 4 februari 2015 arbetar regeringen med att ta fram en strategi mot överskuldsättning som inrymmer såväl förebyggande och stödjande som rehabiliterande åtgärder, liksom med en proposition som syftar till att hjälpa evighetsgäldenärer ut ur skuldfällan (skriftlig fråga 2014/15:177). Utgångspunkter för arbetet är bl.a. de båda betänkandena Överskuldsättning i creditsamhället? (SOU 2013:78) och Ut ur skuldfällan (SOU 2013:72) samt de remissvar som lämnats med anledning av dessa. Målsättningen är att såväl strategin som propositionen ska presenteras under 2015.

Finansinspektionens förslag om amorteringskrav

Den 11 mars 2015 presenterade Finansinspektionen ett förslag om amorteringskrav på nya bolån. Enligt förslaget ska amorteringskravet gälla för alla nya lån som ges med bostad som säkerhet fr.o.m. den 1 augusti 2015. Enligt Finansinspektionen dämpar ett amorteringskrav skuldsättningen. Lägre skuldsättning ökar enligt Finansinspektionen hushållens motståndskraft mot störningar och minskar risken för att Sveriges ekonomi påverkas negativt om något oväntat händer i Sverige eller i omvärlden. Nya bolån med en belånings-

grad på över 70 procent ska amorteras ned med minst 2 procent av det ursprungliga lånebeloppet varje år. Lån med en belåningsgrad under 70 procent ska amorteras ned med minst 1 procent per år tills den totala belåningsgraden är 50 procent. Omvärdering av bostaden får göras vart femte år. Reglerna ska gälla alla banker och kreditmarknadsföretag. Förslaget ska nu remissbehandlas och därefter väntas Finansutskottets styrelse fatta ett beslut.

SBAB

I mars 2011 återkallade riksdagen det bemyndigande som riksdagen lämnade till regeringen våren 2007 om att helt eller delvis avyttra statens aktier i SBAB (bet. 2010/11:NU7, rskr. 2010/11:190).

I svaret på en skriftlig fråga till näringsminister Mikael Damberg från den 8 januari 2015 poängterade ministern att SBAB är en bank som agerar på en konkurrensutsatt marknad på marknadsmässiga villkor (skriftlig fråga 2014/15:134). SBAB har inget samhällsupdrag. Vidare anförde näringsministern att de statliga bolagen ska agera föredömligt och transparent inom ramen för ett hållbart företagande.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att en rad åtgärder vidtagits de senaste åren för att minska riskerna i det finansiella systemet och med hushållens skuldsättning. Det handlar bl.a. om bolånetaket och Svenska bankföreningens branschöversenskommelse om individuella amorteringsplaner. Helt nyligen presenterade också Finansinspektionen ett förslag om amorteringskrav på nya bolån som planeras att börja gälla från den 1 augusti 2015. Enligt Finansinspektionen kommer amorteringskravet att dämpa skuldökningstakten hos hushållen. Dessutom arbetar regeringen med att ta fram en strategi mot överskuldsättning, liksom en proposition som syftar till att hjälpa evighetsgäldenärer ut ur skuldfällan. När det gäller det förebyggande arbetet är det inte minst viktigt att konsumenter som börjar få ekonomiska problem lätt kan få tillgång till ett bra konsumentstöd. I regeringens resultatskrivelse om det finansiella systemet som utskottet nyligen behandlade redogjordes bl.a. för insatser för stärkt konsumentskydd, som ökad öppenhet och bättre rådgivning samt stärkt tillsyn för snabblån (bet. 2014/15:FiU8, skr. 2013/14:210).

Dessutom vill utskottet understryka betydelsen av åtgärder för att lösa bostadsbristen. Bostadsbristen skapar långa köer till hyresrätter och driver upp priserna på bostäder, vilket i sin tur leder till ökad skuldsättning bland hushållen. För att långsiktigt minska riskerna i det finansiella systemet och med hushållens skuldsättning krävs ett ökat bostadsbyggande, inte minst av hyresrätter. Utskottet välkomnar att regeringen har aviserat ytterligare initiativ för att öka byggandet och motverka bostadsbristen.

I frågan om statistik över hushållens skuldsättning vill utskottet påminna om att det nyligen införts ett rättsligt ramverk och en databas hos SCB för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna (prop. 2013/14:161, bet.

2013/14:FiU31). Finansinspektionen och Riksbanken har direktåtkomst till databasen. Olika uppgifter om hushållens tillgångar och skulder bygger på personuppgifter, och bl.a. av sekretessskäl finns ett uttryckligt förbud mot att behandla personuppgifter i databasen. Samtidigt gäller att både riksbankslagen och andra lagar som reglerar skyldigheten att lämna uppgifter till Riksbanken och Finansinspektionen ger båda myndigheterna möjligheter att begära in personuppgifter. Riksbanken har exempelvis hittills vid två tillfällen, senast i januari 2015, presenterat en omfattande undersökning av hushållens lån hos de åtta största bankerna. Uppgifterna är månatliga och täcker perioden juli 2010 till juli 2014.

Vad gäller SBAB:s roll på bostadsmarknaden är det enligt utskottet viktigt att detta bolag, i likhet med andra aktörer på marknaden, inte bidrar till en osund utveckling som resulterar i samhällsekonomiska obalanser. De statligt ägda bolagen ska agera föredömligt och transparent inom ramen för ett hållbart företagande. I mars 2011 återkallade riksdagen det bemyndigande som riksdagen tidigare lämnat till regeringen om att helt eller delvis avyttra statens aktier i SBAB. Utskottet ser ingen anledning att ändra på detta beslut utan menar att SBAB har en viktig roll att fylla när det gäller att skärpa konkurrensen på bo-låne- och inlåningsmarknaderna.

Utskottet anser att det är viktigt att föra en aktiv politik som motverkar växande inkomstklyftor och bidrar till ett hållbart samhälle och ett land som håller ihop. Däremot anser utskottet inte att det vore lämpligt att utreda hur intäkter från försäljning av statliga bolag skulle kunna användas för att fler ska bygga en ekonomisk buffert.

Utskottet avstyrker de aktuella motionsyrkandena.

Uppdelning av banker

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att tillsätta en parlamentarisk utredning om uppdelning av banker. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående förhandlingar på EU-nivå om ett förordningsförslag gällande strukturella reformer i europeiska kreditinstitut.

Jämför reservation 3 (V).

Motionen

Ulla Andersson m.fl. (V) framför i kommittémotion 2014/15:83 att regeringen skyndsamt bör tillsätta en parlamentarisk utredning i syfte att ta fram ett lagförslag som separerar traditionell bankverksamhet från s.k. investmentverksamhet. Bland annat talar den implicita bankgarantin enligt motionärerna för en uppdelning av banker för att undvika att staten subventionerar privata företags finansiella spekulation. Ytterligare ett skäl för att införa en lag om bankdelning är risken för intressekonflikter eftersom bankerna med den nuvarande

affärsmodellen både placerar pengar för kundernas räkning och handlar för egen räkning.

Kompletterande information

Bankstrukturreformen

I januari 2014 presenterade EU-kommissionen ett förslag till förordning om strukturella reformer i europeiska kreditinstitut (KOM(2014) 43). Förslaget innebär ett förbud för kreditinstitut som uppfyller vissa tröskelvärden att bedriva handel för egen räkning. Om tillsynsmyndigheten anser att sådan verksamhet bedrivs måste denna verksamhet avyttras, avvecklas eller förläggas till en separat kapitaliserad legal enhet. Förordningsförslaget är en uppföljning av den s.k. Liikanenrapporten om strukturreformer i banker som presenterades i oktober 2012. Förordningen syftar till att reducera kopplingarna inom det finansiella systemet och därigenom sannolikheten för smittoeffekter vid kris. Den syftar även till att reducera bankers risktagande med kapital som enligt EU-kommissionens uppfattning är subventionerat genom implicita och explicita statsgarantier. Förslaget har behandlats i en faktagromemoria från regeringen (2013/14:FPM59).

Utskottet hade överläggningar med regeringen om förslaget till förordning den 5 juni 2014. Regeringen ansåg bl.a. att eftersom få kriser uppstått i kreditinstitutens tradingverksamhet är det inte säkert att en uppdelning löser det s.k. too-big-to-fail-problemet. Vidare angav regeringen att en separation kan försvaga bankernas balansräkningar, vilket i sin tur kan leda till bl.a. minskad tillgång till kapital och till mindre diversifierade banker med minskad motståndskraft mot kriser. Regeringen ansåg det lämpligare att arbeta med åtgärder som kapitalkrav och separation efter Finansinspektionens bedömning. Regeringen menade också att beslut om separation bör baseras på institutets risktagande och inte dess storlek. Regeringen fick vid överläggningarna stöd av utskottet för sin ståndpunkt i frågan.

Den 17 mars 2015 informerades utskottet av finansmarknadsminister Per Bolund om det aktuella läget i förhandlingarna om förslaget till förordning. Förhandlingar pågår för närvarande i rådet. Flertalet medlemsstater har i likhet med Sverige invändningar bl.a. mot den automatiska separationen. Enligt regeringens aktuella ståndpunkt kan det ifrågasättas huruvida förslaget kommer vid rätt tidpunkt, med tanke på alla andra förslag på området som är under genomförande och vars effekter ännu inte är fullt synliga och heller inte har utvärderats. Förslaget lades dessutom fram innan många av de nuvarande finansregleringarna hade kommit på plats. Vidare anser regeringen att det hade varit lämpligare att arbeta med exempelvis högre kapitalkrav på vissa verksamheter inom befintliga och kommande regelverk, vilket Liikanenrapporten föreslog som ett alternativ. Slutligen är det enligt regeringen mycket viktigt att hänsyn tas till enskilda länders marknadsstrukturer och förslagets påverkan på realekonomin. I synnerhet är det viktigt att säkerställa att länder utanför eurozonen inte missgynnas.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det under senare år successivt utarbetats ett ramverk för finansiell stabilitet som syftar till att minska risken för att det finansiella systemet drabbas av allvarliga problem. Ramverket ska även kunna användas vid en eventuell finansiell kris så att återverkningarna på tillväxt och sysselsättning begränsas och eventuella kostnader för skattebetalarna minimeras. Viktiga delar i ramverket är stärkta regelverk, förbättrad tillsyn, förstärkt insättningsgaranti och ett effektivt krishanteringssystem inklusive en stabilitetsfond. Vidare kan utskottet konstatera att frågan om separation av bankverksamhet som motionärerna tar upp är aktuell inom EU genom förordningsförslaget om strukturella reformer i europeiska kreditinstitut. För närvarande pågår förhandlingar om förslaget i rådet, och utskottet har nyligen informerats av regeringen om det aktuella förhandlingsläget. Utskottet kommer sannolikt att få anledning att överlägga med regeringen på nytt i denna fråga när förhandlingarna på EU-nivå framskridit ytterligare och finner ingen anledning att föregripa den processen.

Mot den bakgrunden avstyrks motionen.

Sparbanker och lokal närvaro av banker

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om sparbanker och lokal närvaro av banker. Utskottet anser att sparbankerna har en viktig roll att fylla för att bidra till ökad mångfald och konkurrens på den svenska bankmarknaden. Vidare hänvisar utskottet till en kommande utredning om bl.a. kapitaltillskott till sparbanker.

Jämför reservation 4 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7 anförs att landsbygden behöver banker med lokal närvaro, stor personkännedom och samhällsengagemang. Enligt motionärerna behövs en översyn av banklagstiftningen för att minska de administrativa bördorna för små lokala sparbanker. I syfte att bredda bankkonkurrensen vill motionärerna att möjligheten till statligt uppstartstöd till lokala banker ses över. Dessutom behövs stärkta möjligheter till kapitalisering av lokala sparbanker.

I motion 2014/15:475 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S) framhålls sparbankernas betydelse för små och medelstora samhällen. Enligt motionärerna bör sparbankerna ges möjlighet att konkurrera på samma villkor som andra banker, utan att sparbankerna ska behöva ombildas till aktiebolag. En möjlighet kan vara att ge sparbankerna rätt att utfärda sparbanksaktier motsvarande egenkapitalbevis eller förlagsinsatser, anser motionärerna.

Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) framhåller i motion 2014/15:996 att det finns ett stort behov av att göra det lättare för svenska sparbanker att ta in externt kapital, bl.a. för att främja konkurrensen på bankmarknaden. Sparbankslagen bör ändras så att den möjliggör utgivande av särskilda sparbanksbevis, förlagsinsatser eller andra lämpliga finansiella instrument liknande norska sparbankers egenkapitalbevis. Vidare måste regelverket för banker enligt motionärerna ha en proportionalitet och rimlighet i användningen.

Kompletterande information

Tidigare behandling i finansutskottet

Statssekreterare Johanna Lybeck Lilja kallades till utskottets sammanträde den 13 mars 2014 för att informera om egenkapitalbevis. Statssekreteraren redogjorde för regeringens argument mot att införa egenkapitalbevis som hon framfört i utskottet tidigare. Samtidigt aviserade statssekreteraren att regeringen hade för avsikt att tillsätta en utredning för att belysa villkoren för de mindre bankerna till följd av de nya regelverk på bankmarknaden som under de senaste åren förhandlats fram inom EU. I betänkande 2013/14:FiU22 ställde sig finansutskottet positivt till att regeringen avsåg att tillsätta en sådan utredning. Utskottet anförde att frågan om de mindre bankernas tillgång till kapital naturligtvis kan belysas i en sådan utredning, men att en annan angelägen fråga ur de mindre bankernas perspektiv var frågan om proportionaliteten i de regelverk som förhandlats fram inom EU och den ökade rapporteringskyldighet som regelverket innebär. Utskottet betonade vikten av att den aviserade utredningen inte dröjer.

Enligt aktuella uppgifter från Regeringskansliet är det fortfarande aktuellt att utreda frågan om kapitaltillskott till sparbanker. Det ska göras inom ramen för en utredning med anledning av förordningsförslaget om strukturella reformer i europeiska kreditinstitut (KOM(2014) 43), som nämndes ovan.

Finansutskottets ställningstagande

Sparbankerna är i sitt arbetssätt och sin konstruktion unika i jämförelse med andra banker i Sverige. Deras betydelse är stor för många små och medelstora samhällen, eftersom verksamheten är lokalt anknuten och väl förankrad i den bygd där sparbankerna verkar. Landsbygden behöver banker med lokal närvaro, stor personkännedom och samhällsengagemang. Sparbanksrörelsen behöver bättre möjligheter att fungera som en utvecklingsmotor i de regioner och kommuner som saknar en lokal sparbank. Utskottet anser att sparbankerna har en mycket viktig roll att fylla för att bidra till ökad mångfald och konkurrens på den svenska bankmarknaden. Samtidigt måste förutsättningarna för att starta och driva bankverksamhet vara konkurrensneutrala, varför eventuella nya finansieringsformer för lokala sparbanker måste passa både nya och befintliga banker.

Utskottet har informerats om att regeringen avser att utreda frågan om kapitaltillskott för sparbanker inom ramen för en utredning om förordningsförslaget om strukturella reformer i europeiska kreditinstitut. Det är enligt utskottet angeläget att den utredningen inte dröjer. Förutom de mindre bankernas tillgång till kapital är också frågan om proportionaliteten i de regelverk som förhandlats fram inom EU och den ökade rapporteringsskyldighet som regelverket innebär viktig att beakta.

Mot den bakgrunden avstyrker utskottet de aktuella motionerna.

Lån utan ränta

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om lån utan ränta. Utskottet hänvisar till att det redan nu finns möjligheter att införa den här typen av lån inom ramen för den gällande lagstiftningen.

Motionen

I motion 2014/15:2269 av Amir Adan (M) anförs att lagstiftningen bör ses över för att möjliggöra islamisk finansiering, dvs. lån utan ränta. Då islam bl.a. förbjuder räntetransaktioner skulle problemet kunna lösas genom att man i stället för ränta betalar en avgift till banken. En bank kan då köpa en bostad som sedan hyrs av kunden. Islamisk finansiering skulle göra det möjligt för fler svenska invånare att finansiera sitt boende eller företagande, enligt motionären.

Kompletterande information

I en undersökning som Finansinspektionen gjorde för några år sedan, och vars slutsatser fortfarande är giltiga enligt myndigheten, konstaterades att det generellt sett inte finns några legala hinder för att driva islamisk bankverksamhet i Sverige (Inga hinder för islamisk bankverksamhet i Sverige. PM 2008-08-28). Enligt Finansinspektionens normala rutiner kommer dock varje enskild ansökan om bankverksamhet att prövas för sig tillsammans med de produkter och tjänster som banken tänker erbjuda. Finansinspektionen säger också att det utanför den centrala rörelselagstiftningen som gäller för banker kan finnas vissa delar i annan svensk lag som kan innebära komplikationer. Det gäller primärt på skatte- och konsumentskyddsområdet.

Finansutskottets ställningstagande

Liksom utskottet framhållit vid tidigare tillfällen finns redan möjligheten att införa denna typ av lån inom ramen för den gällande lagstiftningen. Lån utan

ränta förekommer i viss utsträckning redan i dag genom exempelvis JAK medlemsbank.

Utskottet avstyrker med detta motionen.

IMF:s lånevillkor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att ändra IMF:s lånevillkor. Utskottet hänvisar bl.a. till en översyn som visar att IMF:s låneprogram och villkor har blivit mer flexibla och mer anpassade till ländernas specifika situation.

Jämför reservation 5 (V).

Motionen

I kommittémotion 2014/15:80 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 9 anfördes att Internationella valutafondens (IMF) lånevillkor bör ändras i grunden. Utgångspunkten för IMF, Europeiska centralbanken (ECB) och EU har enligt motionärerna ofta varit att vanliga löntagare ska betala priset för ekonomiska kriser som skapats av en oreglerad finansmarknad och en oansvarig banksektor. Motionärerna anser i stället att banker, finansinstitutioner och andra aktörer som har bidragit till att skapa den ohållbara skuldsättningen måste bära en större del av kostnaderna. Ekonomiska kriser möts inte genom ensidiga nedskärningar när det finns stora investeringsbehov, enligt motionärerna som också anser att det bör tas större social hänsyn i IMF:s program och att större fokus bör läggas vid jämställdhet mellan kvinnor och män.

Kompletterande information

När utskottet i oktober 2014 informerades av regeringen om aktuella policyfrågor inför IMF:s och Världsbankens höstmöten framgick bl.a. att IMF ska fokusera på s.k. smartare övervakning, exempelvis att analys och rekommendationer samt råd ska vara bättre anpassade till landspecifika omständigheter (Regeringskansliets fakta-pm 2014-10-06).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det inom IMF pågår en löpande reformering av lånevillkoren. Senast 2012 presenterade IMF en översyn av lånevillkoren där den övergripande slutsatsen var att valutafondens låneprogram och villkor blivit mer flexibla och mer anpassade till ländernas specifika situation och problem. Olika sociala utgifter har skyddats i programmen, och i vissa fall har de sociala utgifterna utökats. I vissa program har även investeringsutgifter skyddats för att främja det aktuella landets långsiktiga konkurrenskraft. I IMF:s

översyn konstaterades dock att konstruktionen av programmen i länder med stora skulder i bl.a. euroområdet har varit särskilt utmanande, bl.a. på grund av de stora finansiella underskotten, den starkt försämrade externa positionen och risken för spridning till andra länder i unionen. Utskottet anser att det är viktigt att IMF:s utlåning kombineras med villkor och övervakning, bl.a. för att länderna ska komma till rätta med sina problem och för att säkerställa att lånen betalas tillbaka. Det är enligt utskottet också viktigt att IMF fortsätter att kontinuerligt se över utformningen av lånevillkoren och programmen för att göra dem mer effektiva och bättre anpassade till landspecifika omständigheter.

Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionen.

AP-fondernas verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om AP-fondernas verksamhet. Utskottet hänvisar bl.a. till det pågående arbetet med att se över regelverket för AP-fonderna.

Jämför reservation 6 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2014/15:64 av Ulla Andersson m.fl. (V) lämnas sex yrkanden som rör AP-fonderna. Enligt motionärerna bör Första AP-fonden omvandlas till en fond för samhällsnyttiga investeringar (yrkande 1). AP-fonderna skulle därmed i större utsträckning kunna utnyttjas för en aktiv svensk näringspolitik och förvaltas utifrån långsiktiga, samhällsekonomiska kriterier. I motionen framhålls också att gränsvärdena för AP-fondernas ägande i svenska aktieföretag bör höjas (yrkande 2), i syfte att kunna använda AP-fonderna som en del i en strategisk näringspolitik. Dessutom bör regeln som förbjuder AP-fonderna att investera i onoterade bolag avskaffas (yrkande 3), eftersom den hindrar fonderna från att investera i många mindre onoterade bolag inom t.ex. miljöteknik och medicin. I motionen föreslås vidare att AP-fondernas placeringar ska vägledas av nya riktlinjer om miljö och etik (yrkande 4), som bl.a. innebär att miljömässiga och etiska hänsyn ska likställas med målet om hög avkastning. I motionen yrkas också på ett förbud mot rörliga ersättningar i AP-fonderna (yrkande 5) och på att ett oberoende råd bör tillsättas för att följa upp och utvärdera AP-fondernas placeringar och verksamhet (yrkande 6).

Hans Wallmark (M) anför i motion 2014/15:1992 att det behövs ett starkare lagstöd för att förhindra att AP-fondernas pengar används till investeringar i annat än sådant som är till långsiktig nytta för kommande pensionsutbetalningar och behovet av ett buffertkapital. Motionären hänvisar till att det i debatten framförts tankar om att AP-fonderna kan användas till projekt inom bostadsbyggande eller klimatåtgärder. Varje enskild idé kan i sig vara vällovlig

men riskerar att erodera respekten för AP-fondernas grundläggande syfte, enligt motionärerna.

Enligt motion 2014/15:2427 av Anders Åkesson (C) bör privat kapital och pensionsfonderna ges möjlighet att investera i infrastruktur även i Sverige. Motionären anser att Sverige i mycket högre grad än i dag behöver använda sig av externa finansieringslösningar som exempelvis offentlig–privata samarbeten (OPS). En annan källa till externt kapital är AP-fonderna, som redan i dag investerar i infrastruktur i andra länder och som enligt motionären borde ges den möjligheten också i Sverige. Slutligen anser motionären också att trängselskatt bör användas i högre grad än i dag som medfinansieringskälla.

Alexandra Völker och Azadeh Rojhan Gustafsson (båda S) framför i motion 2014/15:2817 att placeringsreglerna för AP-fonderna bör ses över så att mer investeringar kan göras i fastigheter. Därmed skulle AP-fonderna kunna bidra till att skapa fler bostäder.

Kompletterande information

Enligt uppgifter från Regeringskansliet planeras en remittering av en Ds under sommaren 2015 om en översyn av regelverket för AP-fonderna med utgångspunkt i den s.k. Buffertkapitalsutredningen (SOU 2012:53). Buffertkapitalutredningen har haft i uppgift att utvärdera fondernas uppdrag och placeringsregler och att undersöka möjliga effektiviseringar av förvaltningen, med beaktande av risken för maktkoncentration. Enligt tidsplanen ska en lagrådsremiss om AP-fonderna lämnas i april 2016, och i september samma år en proposition.

Finansutskottets ställningstagande

I likhet med vad utskottet framhöll vid behandlingen av skrivelsen om AP-fondernas verksamhet (bet. 2013/14:FiU6) finns det anledning att se över de placeringsregler som fastställdes för AP-fonderna i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet. En del förslag presenterades av den s.k. Buffertkapitalsutredningen (SOU 2012:53). Regeringen väntas att under sommaren 2015 remittera en Ds om regelverket för AP-fonderna och därefter överlämna en proposition till riksdagen i april 2016. Utskottet kommer därmed att få anledning att återkomma och ta ställning i dessa frågor längre fram.

Utskottet vidhåller också sin tidigare uttryckta uppfattning att det inte är lämpligt att i lag reglera att AP-fonderna ska tillåtas eller förbjudas att investera i vissa företag, branscher eller regioner. Utskottet anser att AP-fondernas placeringar ska styras av högt ställda krav på miljö, etik och moral. Däremot anser utskottet inte att riksdagen ska lagstifta om i vilka bolag, branscher eller regioner som fonderna bör investera pensionskapitalet. En viktig del i överenskommelsen om pensionssystemet är att fonderna ska ha renodlat finansiella mål och att de inte ska ta näringspolitiska eller ekonomisk-politiska hänsyn.

Utskottet avstyrker mot den bakgrunden de aktuella motionsyrkandena.

Reservationer

1. Kontanthantering, punkt 1 – motiveringen (M, C, V, FP, KD)

av Ulf Kristersson (M), Jonas Jacobsson Gjørtler (M), Jörgen Andersson (M), Emil Källström (C), Jan Ericson (M), Erik Ullenhag (FP), Ulla Andersson (V) och Jakob Forssmed (KD).

Ställningstagande

Som ett led i utskottets beredning av de aktuella motionerna höll utskottet den 19 mars 2015 en öppen utfrågning om kontanthantering i samhället (i bilaga 2 i betänkandet finns stenografiska anteckningar från utfrågningen). Kontanter spelar fortfarande en viktig roll som betalningsmedel, trots att utvecklingen går mot att allt fler konsumenter väljer att betala på andra sätt. Enligt det riksdagsbundna målet är det i första hand marknaden som ska tillgodose samhällets behov av grundläggande betaltjänster. Det statliga åtagandet omfattar endast de orter och landsbygder där behoven inte kan tillgodoses enbart av marknaden. Vi kan konstatera att den tekniska utvecklingen går snabbt och gör det möjligt för såväl privatpersoner som företag att i allt högre grad agera kontantlöst. Det är på många sätt en positiv utveckling som bl.a. möjliggör säkrare betalningar och överföringar samt mindre miljöbelastning. Men samtidigt kan digitaliseringen och den minskade kontanthantering utgöra ett problem, speciellt för vissa grupper i samhället som äldre och personer med funktionsnedsättning. Vi anser att alla ska ha möjlighet att hantera sin ekonomi på valfritt sätt över hela landet. Privatpersoner, företag och föreningar ska ha goda möjligheter att göra uttag och insättningar av kontanter hos kreditinstitut, hos betaltjänstleverantörer eller på annat sätt. Det är statens ansvar att dessa tjänster fungerar i det fall marknaden inte tillgodoser dem. Statens arbete med att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster måste samtidigt utgå från regionala och lokala förutsättningar och lösningar eftersom behoven och förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika delar av landet. I samband med att Svensk kassaservice avvecklades 2008 lade regeringen uppdrag inom grundläggande betaltjänster på PTS och länsstyrelserna. Länsstyrelserna ska arbeta med att utforma och genomföra regionala stöd- och utvecklingsinsatser för att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster. I dessa tjänster ingår bl.a. möjligheten att ta ut och sätta in kontanter. PTS ska i samverkan med Länsstyrelsen i Dalarna, Tillväxtverket och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, stöda länsstyrelserna i detta arbete.

När det gäller bankernas skyldighet att ta emot sedlar och mynt har Kontanthanteringsutredningen berört frågan. Utredningens bedömning är att ett heltäckande regelverk för kontanthantering kan uppnås utan att det krävs att

banker m.fl. ska vara skyldiga att ta emot kontanter. Utredningen menar också att det i nuläget saknas starka skäl för att utvidga området för när banker ska vara skyldiga att ta emot kontanter och att avtalsfrihet även fortsättningsvis bör gälla för banker. Utredningen behandlar också värdetransportföretagens kontanthantering och föreslår bl.a. en ny lagstiftning för att reglera uppräkningsverksamheten av sedlar och mynt. Som framgick av finansmarknadsminister Per Bolunds anförande vid utskottets offentliga utfrågning har regeringen ännu inte tagit ställning till utredningens förslag, utan för närvarande analyseras betänkandet och de remissvar som kommit in i Regeringskansliet. Även det s.k. betalkontodirektivet, som ska vara genomfört i svensk rätt senast i september 2016, berör kontanthanteringsfrågan. Finansmarknadsministern informerade vid utfrågningen utskottet om att en utredare kommer att överväga vilka lagstiftningsåtgärder som behövs för att genomföra direktivet i svensk lagstiftning, exempelvis när det gäller insättning och uttag av kontanter på betalkonton.

Vare sig Kontanthanteringsutredningen eller betalkontodirektivet presenterar någon lösning på problemen med att företag och föreningar har svårt att sätta in sina dagskassar eller att privatpersoner förhindras att ta ut och sätta in kontanter hos banker. Då frågan ändå behöver sin lösning anser vi att regeringen ska återkomma till finansutskottet senast innan sommaruppehållet 2015 med förslag till hantering av problemet.

Med den motiveringen avstyrker vi de aktuella motionerna.

2. Bluffakturor, inkassokrav och kreditupplysningar, punkt 3 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD) och Dennis Dioukarev (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:1126 av Kent Ekeröth (SD) yrkandena 2, 4 och 5 samt

2014/15:1544 av Johnny Skalin (SD) och

avslår motionerna

2014/15:130 av Anders Åkesson och Ola Johansson (C),

2014/15:1075 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkande 1,

2014/15:1812 av Mats Green (M) och

2014/15:2374 av Saila Quicklund och Eva Lohman (M).

Ställningstagande

Vi anser att det behövs ett antal åtgärder för att vända utvecklingen och skydda såväl näringsidkare som privatpersoner från bedrägerier med bluffakturor. I dag väljer många att betala bluffakturor av rädsla för inkassokrav till följd av förfallna betalningsdatum. Därför bör regeringen utreda hur den tidsfrist som anses skälig för betalning av inkassokrav kan förlängas. Vidare anser vi att regeringen bör utreda hur inkassobolag ska kunna göras skyldiga att inte behandla ärenden från företag som skickar ut bluffakturor eller bedriver liknande bedräglig verksamhet. Dessutom bör regeringen utreda hur banker ska kunna göras skyldiga att stänga ned bankkonton som disponeras av företag som skickar ut bluffakturor eller bedriver liknande bedräglig verksamhet.

Mot den bakgrunden tillstyrker vi motion 2014/15:1126 yrkandena 2, 4 och 5 samt motion 2014/15:1544.

3. Uppdelning av banker, punkt 5 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:83 av Ulla Andersson m.fl. (V).

Ställningstagande

Implicita eller uttalade statliga garantier innebär en kraftig subvention av storbankernas upplåningskostnader. Denna garanti förklarar varför vissa bolag kunnat växa sig så stora att de blivit "too big to fail", och utgör grunden för den incitamentsstruktur som var en av huvudorsakerna till finanskrisen. Garantin i sin nuvarande utformning är absurd i och med att bankerna kan använda subventionen till att spekulera med egna pengar i olika finansiella instrument. Bankernas nuvarande affärsmodeller innebär att de dels placerar pengar för kundernas räkning, dels handlar för egen räkning. Detta kan leda till betydande intressekonflikter och bidra till att öka instabiliteten i det finansiella systemet. Endast bankernas traditionella verksamhet, och inte investmentverksamheten, bör omfattas av den implicita garantin. Jag anser att regeringen skyndsamt bör tillsätta en parlamentarisk utredning i syfte att ta fram ett lagförslag som separerar traditionell bankverksamhet från s.k. investmentverksamhet.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motion 2014/15:83.

4. Sparbanker och lokal närvaro av banker, punkt 6 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7 och avslår motionerna

2014/15:475 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (S) och

2014/15:996 av Per Åsling och Anders Åkesson (C).

Ställningstagande

De lokala sparbankerna bör kunna konkurrera på samma villkor som de stora affärsbankerna. Det kan de inte i dag. Landsbygden behöver banker med lokal närvaro, stor personkännedom och samhällsengagemang. Det är nödvändigt att se över banklagstiftningen för att minska de administrativa bördorna för små lokala sparbanker. För att bredda bankkonkurrensen bör vidare möjligheten till statligt uppstartsstöd till lokala banker ses över. Dessutom behövs också stärkta möjligheter till kapitalisering av lokala sparbanker.

Finansutskottet har återkommande under flera års tid uppmanat regeringen att skyndsamt utreda frågan om sparbankernas tillgång till kapital. I behandlingen av betänkande 2010/11:FiU31 framkom att ett arbete med att utreda egenkapitalbevis pågick inom Regeringskansliet. Utskottet såg med tillförsikt fram emot den utredningen. Ett år senare i betänkande 2011/12:FiU22 sa sig utskottet inte vilja föregripa utredningen, som dragit ut på tiden, men framhöll vikten av att regeringen så snart som möjligt presenterade resultatet av utredningen. Ytterligare ett år senare vid utskottets behandling av betänkande 2012/13:FiU22 framkom att en intern utredning i Finansdepartementet om egenkapitalbevis kommit fram till att frågan var komplicerad och förenad med en rad problem. Samtidigt uppgav man från regeringens sida att man avsåg att tillsätta en ny utredning för att pröva om det fanns andra vägar för att stärka sparbankernas finansiering. Utskottet välkomnade denna nya utredning och betonade att den skulle hanteras skyndsamt. När så utskottet behandlade betänkande 2013/14:FiU22 hade inte mycket hänt. Från regeringens sida aviserades att man hade för avsikt att tillsätta en utredning för att belysa villkoren för de mindre bankerna till följd av de nya regelverken på bankmarknaden. Utskottet ansåg att i en sådan utredning kunde även de mindre bankernas tillgång till kapital belysas. Utskottet betonade också denna gång vikten av att den aviserade utredningen inte dröjer. Under beredningen av detta betänkande

har utskottet informerats om att regeringen avser att utreda frågan om kapitaltillskott för sparbanker inom ramen för en utredning om förslaget till förordning om strukturella reformer i europeiska kreditinstitut. Jag anser att det nu är hög tid för regeringen att få fram en utredning som visar hur man kan stärka möjligheterna till kapitalisering av lokala sparbanker.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motion 2014/15:163 yrkande 7.

5. IMF:s lånevillkor, punkt 8 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:80 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 9.

Ställningstagande

Den ekonomiska krisen inom euroområdet har resulterat i en politisk kris för hela EU. IMF och ledande europeiska ledare har sett skuldskrisen som ett utslag av bristande budgetdisciplin, vilket har inneburit att vanliga löntagare betalar priset för kriser som skapats av en avreglerad finansmarknad och en oansvarig banksektor. Jag menar att IMF:s lånevillkor bör ändras i grunden. Ökat fokus bör läggas på investeringar, inte minst inom klimatomställning, och på regleringar av de finansiella marknaderna. I IMF:s program behöver också betydligt större social hänsyn tas och större fokus läggas vid jämställdhet mellan kvinnor och män. Fackliga rättigheter och avtal måste respekteras. Banker, finansinstitutioner och andra aktörer som har bidragit till att skapa den ohållbara skuldsättningen måste bära en större del av kostnaderna.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motion 2014/15:80 yrkande 9.

6. AP-fondernas verksamhet, punkt 9 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:64 av Ulla Andersson m.fl. (V) yrkandena 1–6 och avslår motionerna 2014/15:1992 av Hans Wallmark (M),

2014/15:2427 av Anders Åkesson (C) yrkande 1 och
2014/15:2817 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan Gustafsson (S).

Ställningstagande

AP-fonderna bör kunna användas mer aktivt och ta ett långsiktigt ägaransvar som bryter den snäva vinstmaximering som i dag präglar de enskilda ägarintressena. AP-fonderna skulle i större utsträckning kunna användas för en aktiv svensk näringspolitik och förvaltas utifrån långsiktiga, samhällsekonomiska kriterier. Jag anser att första AP-fonden bör omvandlas till en fond för samhällsnyttiga investeringar. Vidare bör gränsvärdena för AP-fondernas ägande i svenska aktiebolag höjas i syfte att kunna använda fonderna som en del i en strategisk näringspolitik. Dessutom bör regeln som förbjuder AP-fonderna att investera i onoterade bolag avskaffas, då den hindrar fonderna från att investera i många mindre bolag inom t.ex. miljöteknik och medicin. Avkastningskravet för AP-fonderna är i dag överordnat kraven på att investeringar ska göras med hänsyn till miljö och respekt för mänskliga rättigheter. I stället bör AP-fondernas placeringar vägledas av följande nya riktlinjer avseende miljö och etik: 1) Miljömässiga och etiska hänsyn ska likställas med målet om hög avkastning. 2) AP-fonderna ska inte göra några nyinvesteringar i kol, olja eller fossilgas. 3) AP-fonderna ska avveckla befintliga investeringar i fossilindustrin inom fem år. 4) Samtliga AP-fonder ska ha kvantitativa mål för investeringar i förnybar industri. 5) Samtliga AP-fonder ska redovisa beräknade utsläpp av växthusgaser för sina investeringar. 6) AP-fonder ska inte investera i bolag som använder skatteparadis för att undgå beskattning. Det bör vidare införas ett förbud mot rörliga ersättningar i AP-fonderna samt tillsättas ett oberoende råd för att följa upp och utvärdera AP-fondernas placeringar och verksamhet.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motion 2014/15:64 yrkandena 1–6.

Särskilda yttranden

1. Kontanthantering, punkt 1 (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Vänsterpartiet har valt att lämna en motivreservation till förmån för det kompromissförslag jag lade på finansutskottets bord vid justeringstillfället. Därför avstår jag från att bifalla vår motion 2014/15:163 yrkande 8. Från Vänsterpartiets sida försökte vi få till stånd en majoritet bakom den föreslagna motiveringen eftersom vi anser att frågan om kontanthantering behöver få en snar lösning.

Allt fler banker har helt upphört med kontanthantering eller har infört restriktioner för hur man får ta ut eller sätta in pengar. Det betyder att väldigt många människor har fått begränsad rätt till sina egna pengar. Detta drabbar särskilt människor i landsbygden, där det kan vara långt mellan bankkontoren. För många är tillgången till kontanter viktig för att ha kontroll över sin ekonomi. Andra vill inte använda t.ex. kort av integritetsskäl och en del har problem med tekniken. Vi i Vänsterpartiet anser därför att det är rimligt att bankerna ska åläggas att upprätthålla en viss kontanthantering.

2. Hushållens skuldsättning, punkt 4 (M, C, FP, KD)

Ulf Kristersson (M), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Jörgen Andersson (M), Emil Källström (C), Jan Ericson (M), Erik Ullenhag (FP) och Jakob Forssmed (KD) anför:

Med anledning av vad som tas upp i några av motionerna under denna punkt vill vi framföra synpunkter på dels bostadspolitiken, dels SBAB.

Under de senaste åren har flera åtgärder vidtagits i syfte att skapa bättre förutsättningar för bostadsbyggande och för att bättre utnyttja bostadsbeståndet. Bostadsbyggandet har också ökat kraftigt under senare tid, men ytterligare åtgärder behövs för att undanröja kvarvarande hinder i t.ex. plan- och byggprocessen. Vi vill understryka vikten av att också i fortsättningen arbeta för en effektiv bostadssektor som fungerar utan snedvridande statliga subventioner.

När det gäller SBAB är det ett företag där vi anser att det saknas skäl för staten att kvarstå som ägare. Som näringsminister Mikael Damberg själv konstaterat har SBAB inget samhällsuppdrag (skriftlig fråga 2014/15:134). Det finns enligt vår mening heller inga andra tungt vägande skäl till att staten ska kvarstå som ägare i bolaget. Genom att minska eller helt slopa det statliga ägandet i företag som arbetar på en konkurrensutsatt marknad blir statens roll som lagstiftare mer renodlad samtidigt som företagen får bättre utvecklingsmöjligheter. Konkurrensen på marknaden blir sundare. Staten bör kvarstå som ägare då tungt vägande skäl talar för detta. Det kan handla om företag som

utgör naturliga monopol eller om det finns särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som svårligen kan hanteras utan ett statligt inflytande.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:64 av Ulla Andersson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omvandla Första AP-fonden till en fond för samhällsnyttiga investeringar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att gränsvärdena för AP-fondernas ägande i svenska aktiebolag bör höjas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeln som förbjuder AP-fonderna att investera i onoterade bolag ska avskaffas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nya riktlinjer för AP-fonderna om miljö och etik.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett förbud mot rörliga ersättningar i AP-fonderna ska införas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta ett oberoende råd som ska följa upp och utvärdera AP-fondernas placeringar och verksamhet.

2014/15:80 av Hans Linde m.fl. (V):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att banker, finansinstitutioner och andra aktörer som har bidragit till att skapa den ohållbara skuldsättningen måste bära en större del av kostnaderna.

2014/15:83 av Ulla Andersson m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör tillsätta en parlamentarisk utredning i syfte att ta fram ett lagförslag som separerar traditionell bankverksamhet från s.k. investmentverksamhet.

2014/15:130 av Anders Åkesson och Ola Johansson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över den svenska kreditupplysningsverksamhetens hantering av registrerade ansökningar och betalningsförsummelse gentemot näringsidkare.

2014/15:159 av Sotiris Delis (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens innehav i SBAB ska avyttras i sin helhet eller i form av en majoritetspost.

2014/15:163 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lokala sparbanker.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bankerna ska åläggas att upprätthålla en viss kontanthantering.

2014/15:475 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sparbankernas möjligheter att konkurrera på samma villkor som andra banker.

2014/15:491 av Hans Hoff (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avgifter för kortbetalningar.

2014/15:550 av Ola Johansson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om föreningslivets behov av att kunna använda kontanter.

2014/15:690 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om värdetransportföretagens kontanthantering.

2014/15:692 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bankerna ska åläggas skyldighet att tillhandahålla en rimlig kontanthantering.

2014/15:996 av Per Åsling och Anders Åkesson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa möjligheten för sparbanker att ta in externt kapital och att det svenska regelverket för banker måste ha en proportionalitet och rimlighet i användningen.

2014/15:1075 av Lars-Axel Nordell (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändringar i kreditupplysningslagen för att undvika att företag drabbas av bluffakturor.

2014/15:1126 av Kent Ekeröth (SD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska utreda hur den tidsfrist som anses skälig för betalning av inkassokrav kan förlängas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska utreda hur inkassobolag ska kunna göras skyldiga att inte behandla ärenden från företag som skickar ut bluffakturor eller bedriver dylik bedräglig verksamhet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska utreda hur banker ska kunna göras skyldiga att stänga ned bankkonton som disponeras av företag som skickar ut bluffakturor eller bedriver dylik bedräglig verksamhet.

2014/15:1445 av Hannah Bergstedt och Fredrik Lundh Sammeli (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av åtgärder för att skapa ett ekonomiskt och socialt hållbart creditsystem.

2014/15:1530 av Elisabeth Svantesson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör överväga ytterligare åtgärder för att minska hushållens skuldsättning.

2014/15:1544 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förfallna fakturor.

2014/15:1812 av Mats Green (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening om vad som anförs i motionen om vikten av införande av högre krav och förutsättningar för startande och bedrivande av inkassoverksamhet i kampen mot bluffakturor.

2014/15:1992 av Hans Wallmark (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett starkare lagstöd för att AP-fondernas pengar inte får användas till investeringar i annat än sådant som är till långsiktig nytta för kommande pensionsutbetalningar och behovet av ett buffertkapital.

2014/15:2091 av Yilmaz Kerimo (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att vidta andra åtgärder än bolånetaket för att minska den totala skuldsättningen.

2014/15:2209 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om engagemangsrapporter för borgensåtaganden och andra ansvarsförbindelser för privatpersoner.

2014/15:2226 av Jan R Andersson m.fl. (M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att slopa framtida krav på slutna kontanthantering för mindre butiker.

2014/15:2269 av Amir Adan (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjliggöra lån utan ränta.

2014/15:2272 av Amir Adan (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bankkonto bör vara en rättighet för privatpersoner och företag.

2014/15:2307 av Jörgen Andersson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att använda befintliga data för att underlätta övervakningen av det finansiella systemet.

2014/15:2374 av Saila Quicklund och Eva Lohman (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Kronofogdemyndighetens handläggning av företagsärenden.

2014/15:2427 av Anders Åkesson (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att privat kapital och pensionsfonderna ges möjlighet att investera i infrastruktur även i Sverige.

2014/15:2428 av Ola Johansson (C):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underlätta byte av bank genom att införa nummerportabilitet.

2014/15:2817 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan Gustafsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över placeringsreglerna för AP-fonderna.

2014/15:2870 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagstifta om amorteringskrav.

2014/15:2882 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över möjligheterna för fler att bygga en ekonomisk buffert.

2014/15:2921 av Roger Hedlund m.fl. (SD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett amorteringskrav.

2014/15:2928 av Mikael Eskilandersson och Jonas Millard (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra bankkontonummer flyttbara mellan olika banker.

BILAGA 2

Protokoll från öppen utfrågning om det aktuella läget och den framtida utvecklingen för kontanthantering i samhället

Torsdagen den 19 mars Kl. 9.00–12.00

Lokal: Förstakammarsalen

Inbjudna talare:

- Mikael Selander, chef för Landsbygds- och näringslivsenheten, Länsstyrelsen i Dalarna
- Sten Selander, avdelningschef Post- och telestyrelsen
- Annika Wallenskog, biträdande chefsekonom Sveriges Kommuner och Landsting
- Övind Nieman, VD Sparbankernas riksförbund
- Leif Trogen, avdelningschef Bankföreningen
- Bengt Nilervall, betalningsansvarig Svensk Handel
- Cecilia Skingsley, vice riksbankschef
- Per Bolund, finansmarknadsminister

Närvarande:

Fredrik Olovsson (S), ordförande

Monica Green (S)

Jonas Jacobsson Gjörtlér (M)

Jörgen Hellman (S)

Jörgen Andersson (M)

Ingela Nylund Watz (S)

Emil Källström (C)

Janine Alm Ericson (MP)

Dennis Dioukarev (SD)

Erik Ullenhag (FP)

Ulla Andersson (V)

Jakob Forssmed (KD)

Börje Vestlund (S)

Maria Malmer Stenergard (M)

Håkan Svenneling (V)

Anders Ahlgren (C)

Ordföranden Fredrik Olovsson: Välkomna till finansutskottets öppna utfrågning om den framtida utvecklingen för kontanthanteringen i samhället. Utskottet behandlar under våren motioner, det vill säga förslag från riksdagsledamöterna, på kontant- och betalområdet.

Vi har noterat det ökande intresset för kontantfrågor runt om i samhället. Sverige står inför ett ganska stort skifte då Riksbanken byter våra mynt och sedlar under ett par års tid. Sammantaget finns det för tillfället goda skäl för utskottet att titta lite extra på de här frågorna.

När det gäller kontanter och betallösningar är det flera frågeställningar som dyker upp. Vilka effekter får utvecklingen av ett alltmer kontantlöst samhälle för privatpersoner och företag? Hur ser förutsättningarna ut för stad och landsbygd? Vilka för- och nackdelar har den minskade kontantanvändningen för olika kategorier i samhället?

Till vår hjälp har vi bjudit in en brett sammansatt panel. Utfrågningen kommer att inledas med ett anförande från var och en av panelens deltagare: Mikael Selander, chef för landsbygds- och näringslivsenheten på Länsstyrelsen i Dalarna, Sten Selander, avdelningschef på Post- och telestyrelsen, Annika Wallenskog, biträdande chefsekonom på SKL, Övind Neiman, vd på Sparbankernas Riksförbund, Leif Trogen, avdelningschef på Bankföreningen, Bengt Nilervall, betalansvarig på Svensk Handel, Cecilia Skingsley, vice riksbankschef, samt finansmarknads- och konsumentminister Per Bolund.

Efter de inledande anförandena finns det möjlighet för ledamöterna att ställa frågor, och det blir tid för en diskussion.

Mikael Selander, Länsstyrelsen i Dalarna: Jag representerar länsstyrelserna. Vi har haft i uppdrag sedan 2009 att bevaka hur betaltjänster i samhället fungerar. Vi lämnar en rapport varje år. Vi lämnade *Bevakning av grundläggande betaltjänster 2014* till Näringsdepartementet i början av december. Där finns en beskrivning av hur det fungerar i alla 21 län. Det hinner jag inte gå in på i detalj i dag, men den som vill kan läsa vidare och se exempel från varje län.

Vi arbetar sedan 2013 med stöd- och utvecklingsinsatser i samverkan med Post- och telestyrelsen, som också lämnar finansiering. I många län är detta jobb en del i det regionala servicearbetet.

Grundorsakerna till problemen – detta är inte min personliga åsikt utan en sammanfattning av vad som står i våra rapporter – är följande:

- Banktjänster avvecklas.
- Allt går inte att betala med kort.
- Bredbandstäckningen är inte vad den borde vara i alla delar av landet.
- Det är svårt att få lönsamhet i lösningar för föreningar som hanterar dagskassor.
- Det är svårt att få lönsamhet i betallösningar på landsbygden.
- Turister har kontanter eller kort som inte fungerar överallt i Sverige.

- Det finns personer som har svårt att ta till sig de digitala lösningarna av olika skäl, till exempel funktionsnedsättning eller att de på grund av sin ekonomi inte kan få ett telefonabonnemang.
- Det finns inte stöd i lagen för att hjälpa personer med betaltjänster.

Effekter av de problem som vi har sett under åren är att många föreningar tycker att det är krångligt och avstånden långa när de ska bli av med sina kontanter. För många företag blir det, kanske indirekt, sämre lösningar som inte är helt säkra. I de undersökningar där vi har frågat företag om de har problem med att bli av med sina pengar finns det ett mörkertal, då inte alla vill svara. Man kanske sätter in kontanter då och då i stället för regelbundet, vilket gör att man förvarar alldeles för stora summor i de egna lokalerna.

När det gäller privatpersoner kan vi se effekten att lösningar som inte är säkra eller saknar lagligt stöd skapas. Nu redogör jag för sådant som står i rapporten och som länsstyrelserna har sett. Ett exempel är att vi ser att man i butiker på landet hanterar pinkoder för att hjälpa personer som inte kommer ihåg sin egen kod. Man har skrivit upp bank- och postgironummer för att kunna hjälpa personer som kommer och ska betala sina räkningar. Det är exempel vi ser och inte har någon lösning på.

Vi ser givetvis behov av lösningar, som framgår av rapporten. När det gäller bättre täckning och kapacitet i infrastrukturen saknas det på vissa ställen i landet, långt ute i nätet, kapacitet att kunna betala och surfa samtidigt. Om någon kommer in i en affär och ska betala får de kanske vänta tills någon har laddat ned dagens fil. Vi ser ett behov av behovsanpassade betallosningar och ett fortsatt stöd för kontanthanteringen men även ett behov av att få ut informationen på ett bättre sätt än i dagsläget.

Länsstyrelserna arbetar med de utsatta orter som pekats ut i landet. Där finns oftast någon form av maskiner där man kan ta ut och sätta in pengar eller betala sina räkningar. Vi har också dialogmöten med kommunerna, och vi ser dem som viktiga för att kunna lösa detta långsiktigt. Vi genomför olika pilotprojekt i landet, till exempel med Riksidrottsförbundet, PRO och handikapporganisationerna. När det gäller informationsbehovet är det många som inte känner till de nya lösningar som kommer ut på marknaden.

Om man ska lösa detta behöver man hjälpas åt. Vi behöver en bra infrastruktur över hela landet men också lagliga sätt att hjälpa andra – jag återkommer till det. Detta är inte ett problem för alla i samhället utan för vissa grupper. Det handlar ofta om äldre, nyanlända eller personer med funktionsnedsättning.

I många kommuner ökar hemtjänsten, det vill säga att man får hjälp i hemmet i stället för på ett äldreboende. De som behöver riktigt mycket hjälp får en överförmyndare, men dessförinnan – då man vill, kan och har rätt att klara sig själv – finns det ingen möjlighet för hemtjänsten att hjälpa en person på ett lagligt sätt.

Många av de lösningar som marknaden erbjuder innebär en svårighet om man till exempel har nedsatt syn eller annat. Det gör att om marknaden ska

kunna lösa dessa problem behövs ett lagstöd. Om exempelvis hemtjänsten ska kunna vara en resurs och hjälpa till behöver de kunna göra det på ett rättssäkert sätt. Det går inte i dagsläget, i alla fall inte enligt vad vi har kommit fram till. Det är en lösning för en del av målgruppen men inte på hela problemet.

Av rapporten framgår att nationella beslut krävs för att kunna lösa detta regionalt och lokalt. Det finns pengar avsatta för tjänster, och de används bland annat till automater. För att kunna få fram nya tekniska lösningar och vara med och finansiera dessa behövs en laglig grund.

Sten Selander, Post- och telestyrelsen: Jag tackar för att vi har blivit inbjudna till denna hearing.

För att sätta in de här frågorna i sitt historiska sammanhang och förklara vad Post- och telestyrelsen haft ansvar för gäller det att på olika sätt bli delaktig i hur statsmakterna har velat tillförsäkra medborgarna en grundläggande möjlighet att betala sina räkningar, förse sig med kontanter och även ta hand om dagskassor, om man har sådan verksamhet. Fram till inte alltför länge sedan hade Posten uppdraget att se till att det fanns en rikstäckande kassaservice som tillgodosåg dessa behov. Posten hade ett omfattande kontorsnät och, inte minst, sina lantbrevbärare. Det fanns alltså en naturlig koppling till verksamheten, eftersom man ändå tillhandahöll dessa tjänster i sitt servicenät.

Efterhand som billigare och bekvämare sätt att utföra betaltjänster utvecklades minskade underlaget för Postens bank- och kassaverksamhet. Det innebär att staten fick gå in och subventionera den delen av verksamheten, med 200 miljoner om året till att börja med och sedan med 400 miljoner om året.

För att tydliggöra och anpassa servicenätet efter användarnas behov skilde man ut kassahanteringen hos Posten och lade den i ett särskilt bolag som hette Svensk Kassaservice. Svensk Kassaservice överlevde i stor utsträckning genom att man vid sidan av tillhandahållandet av egna tjänster också fungerade som ombud, främst för Nordea men också för ett antal nischbanker.

Subventionerna kolliderade möjligtvis med de statsstödsregler som finns inom EU. För att parera detta och samtidigt möta utvecklingen att de flesta gått över till girolösningar eller till att betala sina räkningar via nätet tillät riksdagen att Posten lade ned Svensk Kassaservice. I stället gav man ett uppdrag till Post- och telestyrelsen, som tidigare haft det uppföljningsuppdrag som nu vilar på länsstyrelserna, att upphandla de grundläggande betaltjänsterna för den del där marknaden inte kunde tillgodose behoven.

Som utgångspunkt hade vi främst den service som Svensk Kassaservice hade tillhandahållit. Det visade sig ganska snart att det var ett rörligt mål. Vi insåg att det inte var speciellt lyckat att sitta uppe på Gärdet och identifiera var behoven finns. I stället måste vi ha ett samarbete med myndigheter som finns närmare verkligheten. Det är detta som ligger bakom vårt samarbete sedan en tid tillbaka med länsstyrelserna, men även andra berörda myndigheter såsom Tillväxtverket och Tillväxtanalys.

Som jag nämnde är det fråga om grundläggande betaltjänster som att ta ut kontanter och betala räkningar. För de företag eller organisationer som har dagskassor som behöver omhändertas ska det fungera även om verksamheten är belägen i den yttersta glesbygden.

För att identifiera behovet har vi utvecklat ett samarbete med främst länsstyrelserna under de senaste åren, och vi ser framför oss att det är den bästa vägen för att lösa de uppgifter vi har ålagts. Som vi ser på bilden är PTS mål inför framtiden att bidra till att länsstyrelserna och övriga myndigheter från och med nästa år har goda förutsättningar att självständigt och långsiktigt arbeta med de här frågorna.

Det är ett levande mål, och det går inte att lägga fast en modell som passar överallt i hela landet, utan det ser väldigt olika ut i de olika landsändarna. För att visa att det inte bara är PTS och länsstyrelserna som måste involveras i arbetet har vi den bild jag nu visar, som pekar på att dessa frågor måste hanteras på samtliga nivåer i samhället. De måste samordnas både horisontellt och vertikalt för att man ska kunna nå framgång.

Betaltjänstfrågorna är väldigt integrerade med andra behov som finns, inte minst dem som hanteras inom de regionala stödprogrammen. Det är inte rimligt att hantera betaltjänstfrågorna i ett stuprör och sedan låta andra områden som är beroende av fungerande betaltjänster leva sitt eget liv. Det är viktigt att det samordnas på alla nivåer.

Vi har byggt upp en organisation för detta med medverkan av länsstyrelserna och de andra myndigheterna. Vi hoppas att det ska fungera så att man vidtar rätt åtgärder på rätt ställen. Det finns många exempel på hur man redan nu är igång, men vi ser framför oss att detta behov kommer att finnas inom överskådlig framtid.

Det jag vill visa med den sista bilden är att våra slutsatser när det gäller det uppdrag vi har fått av riksdag och regering är att det finns en uppenbar koppling mellan uppdraget och tillgången till kontanter. Men vårt uppdrag i sig är inte något slags ställningstagande för vilken roll kontanterna ska ha i framtiden, utan vår uppgift är att få fram alternativ för dem som inte kan utföra tjänster på grund av de förändringar som sker.

Det som vi diskuterar här i dag, det vill säga vissa bankers avveckling av sin kontanthantering, medför att behovet har blivit större. Sett ur vårt perspektiv är detta dock fortfarande främst ett landsbygds- eller glesbygdsproblem.

Jag brukar använda ett exempel för att illustrera hur vi ser på gränsdragningen i vårt uppdrag. Det är att vi har jobbat länge för att man på Ven ska ha ett betaltjänstombud så att man kan utföra grundläggande tjänster där. Det är bra för turismen och bra för de boende. Det har varit väldigt svårt av olika skäl, men vi ser det som vårt uppdrag. Däremot ser vi det inte som vårt problem att betalombud som ska banka sina ärenden på fastlandet inte kan göra detta i den närmaste staden Landskrona utan måste åka till Helsingborg. Det får någon annan ta hand om.

Annika Wallenskog, Sveriges Kommuner och Landsting: När det gäller kommuner och landsting är bilden mångfasetterad. Ungefär hälften av landstingen har försökt införa kontantfritt landsting, som det kallas, och har då erbjudit andra alternativ. Man har gjort detta för att man ser ett säkerhetsproblem.

Inom kollektivtrafiken, som de flesta landsting har ansvar för, har man av arbetsmiljöskäl och efter hot om vite tvingats ta bort kontanthantering. Man har skrivit in att en person som sätter sig på en buss ingår ett avtal om att acceptera att kontanter inte tas emot.

När det gäller sjukvården har man också försökt ta bort kontanthantering, både av säkerhetsskäl – man ska inte kunna bli rånad – och av effektivitetsskäl. Det blir billigare att bara hantera kort, och man vill inte ha en massa kontantkassor. Dilemmat är att det är väldigt svårt att få tag på ställen där man kan lämna in kontanter. Jag får ibland signaler från ekonomidirektörer som säger: Det är nästan billigare för oss att slänga bort pengarna än att banka in dem.

Detta är ett stort dilemma för landstingen. De landsting som har infört kontantfritt – Jämtland och Kronoberg – har två kammarrättsdomar emot sig. Sjukhuset i Östersund erbjöd bara kort eller faktura, men fick en kammarrättsdom emot sig och återinförde då kontanthantering. I Kronoberg tog man bara emot kontanter på sjukhusen i Ljungby och Växjö, men även där gick kammarrätten emot. Nu har man överklagat till Högsta förvaltningsdomstolen, men det är oklart om man kommer att få prövningstillstånd.

Landstingen har även anmälts till Diskrimineringsombudsmannen, då det finns en lag som säger att man måste ta emot kontanter eftersom det är en samhällsviktig tjänst. Samtidigt är det ett problem för landstingen att kunna hantera kontanter.

Kommunerna har en helt annan situation. De är väldigt bekymrade över hur de ska göra. Det finns ingen kommun som har tagit bort kontanthantering helt och hållet. De har stora områden som måste hanteras. Det handlar om äldre personer som inte kan hantera kort. Det handlar om skolkafeterior som inte kan tvinga ungdomar att swisha över pengar eller använda kort.

Vi har bibliotek där det handlar om väldigt små belopp. Förseningsavgiften för böcker är 10 kronor, och om alla skulle betala avgiften med kort blir det inte mycket pengar kvar. Vi har psykiskt funktionsnedsatta personer som kan ha svårt att hantera kort, och vi har flyktingar och så vidare.

Kommunerna tvingas att ha kvar kontanter, men problemet är att de inte kan göra sig av med dem. Kommunerna täcker hela Sverige, och det innebär att det finns vissa områden där kort inte fungerar över huvud taget. Den första föredragningen känns igen för våra glesbygdskommuner. Det går inte att hantera kort över hela Sverige. Om det ska fungera måste man bygga ut servicen.

I kommuner och landsting är man väldigt frustrerad då man tvingas att hantera kontanter samtidigt som bankerna inte tvingas göra det. I många fall säger man att en viss bank i en ort inte hanterar kontanter och att man har försökt prata med banker som har kontanthantering men att dessa kan inte flytta till orten på grund av att den bank som inte hanterar kontanter redan finns där.

Därför har man kvar sina handkassar på de olika kommunerna. Samtidigt är man orolig för vad som ska hända om det blir datorhaverier, elavbrott och så vidare. Det är som sagt speciellt landsbygden och glesbygden som har problem. Man värnar förstås också om sina idrottsföreningar. Föreningarna hanterar ofta insamlingar till olika ändamål såsom hembygdsföreningar och så vidare, och det fungerar inte utan kontanter. Kommunerna är bekymrade över många sådana här saker.

Öivind Neiman, Sparbankernas Riksförbund: Jag tackar för att jag har fått komma till den här utfrågningen. Jag är vd för Sparbankernas Riksförbund, som är ett medlemsförbund för landets sparbanker. Det är inte en helt korrekt beskrivning då det i dag finns 61 sparbanker i Sverige men bara 60 är medlemmar hos oss. Jag har haft denna roll i sex år. Dessförinnan var jag vd för en av våra medlemsbanker, Westra Wermlands Sparbank, med verksamhet i västra Värmland. Orsaken till att jag nämner det kommer ni att förstå lite senare.

Om man ska vara noggrann har de 60 sparbankerna ca 240 kontor i 20 landskap eller ungefär hälften av landets kommuner. Av dessa 60 är det 47 som är sparbanker till sin associationsform, medan 13 är ombildade till bankaktiebolag. Då ägs man av en sparbanksstiftelse. Där av följer att utöver de 60 bankerna är 13 sparbanksstiftelser också medlemmar.

Sparbankerna är ingen bankgrupp. Däremot är det en grupp av banker. Det är något helt annat. Det betyder att det finns en ganska stor heterogenitet, för att inte säga spretighet, bland våra medlemmar. Det är rätt stor skillnad storleksmässigt. Även den största sparbanken är liten jämfört med stora banker. Men med våra mått mätt finns det stora storleksskillnader också bland sparbankerna.

Man arbetar också på olika marknader. Några sparbanker är aktiva i tillväxtområden eller i varje fall nära stora städer. Jag kan nämna Borås, Alingsås, Enköping och Lund som exempel.

När jag talar om sparbankerna och kontanthanteringen, eller för den delen sparbankerna och vilken företeelse som helst, finns det inte ett mönster eller ett unisont format, utan det kan variera. Det är både svårigheten och charmen med mitt jobb att vår medlemskår är mycket heterogen.

Om jag ändå generaliserar kan jag säga att sparbankerna har ett förhållningssätt till kontanthantering som påminner om det förhållningssätt man har till sin affär. Det kan enkelt beskrivas som en både-och-mentalitet. Jag ska ta en kort parentes.

Det pågår ju en snabb digitalisering i samhället. Digitalisering kan man hantera på olika sätt. När är en banks kunder digitala? Det kan företaget bestämma, alltså banken. Då är det ofta ett rationellt beslut. Då är det pengar involverade på ett eller annat sätt. Eller också kan man låta kunden bestämma det. Men kundens beslut är individuellt och emotionellt. Det betyder att det är en mycket svårare väg att gå. Men det är lättare att möta sina kunder då.

På liknande sätt hanterar sparbankerna – eller de allra flesta sparbankerna, för att jag inte ska fara med osanning – kontanter. Sparbankerna har i många år arbetat för att hjälpa till att minska kontanthanteringen i landet av många olika skäl som tidigare talare har nämnt, och som säkert även kommande talare kommer att nämna. Men detta arbete gör man tillsammans med sina kunder och erbjuder en både-och-mentalitet. Man erbjuder kontanter och tar emot kontanter, men man är ivrig att påpeka: Du vet väl att du också kan betala med kort.

De facto har andelen kontanta betalningar minskat kraftigt och fortsätter att minska. Men det finns fortfarande en stor efterfrågan på det. Andelen kortbetalningar ökar dramatiskt. Jag har inte de exakta siffrorna, men kontantuttagen i uttagsautomater minskar med ca 10 procent per år. Andelen korttransaktioner ökar också mycket, om än inte lika mycket.

Varför gör man detta den svåra vägen och låter kunden välja när det är dags? Det gör man egentligen därför att det är en frukt av den lokala närvaron. Sparbankens ledning, dess styrelse och hela dess personal möter sina kunder varje dag på Ica eller på fotbollsplanen. Då agerar man på ett annat sätt än om man har sina kunder långt borta, som i det som vi ibland kallar distansbanker.

En tidigare talare talade om lagligt stöd, och det handlade mycket om hemtjänsten och om att det inte finns lagligt stöd med pinkoder, lånekort och så vidare. Det bekräftar jag som ett stort problem.

Jag ska peka på en annan konsekvens av att det saknas lagligt stöd. Då kommer jag till min erfarenhet från Westra Wermlands Sparbank för några år sedan. Under de fem år som jag var vd där drabbades banken av rån vid tre tillfällen. Jag mötte inte själv rånarna, men jag fick ta hand om konsekvenserna av rånerna. Det är naturligtvis ingen trevlig uppgift. Det är ganska traumatiskt.

Samtidigt måste vardagen fungera. Vid detta tillfälle resonerade vi om det. Skulle man då låsa banken och bara släppa in betrodda kunder? Skulle man sluta med kontanter för att rånrisken fanns? Men vi kan inte göra det, utan banken måste vara tillgänglig och öppen för alla kunder. Om det är några rånare som vill tillskansa sig tillträde till banken gör de säkert det ändå, även om det är låst.

Jag ska ta upp ett annat sätt att hantera risker och möjligheter. Västra Värmland gränsar till Norge. Vi växlade in en hel del norska kronor. Då och då hade vi för många norska kronor på bankkontoren och skulle forsla över dem till Norge. Då fanns det inte alltid tillgänglig säkerhetstransport, utan en medarbetare på kontoret skulle köra över till Norge med dem. Då utvecklades tanken att man inte skulle köra en ny bil utan en gammal bil och att man inte skulle ha pengarna i en portfölj utan i en sliten Konsumkasse. Det är ett exempel på streetsmartness. Men det är klart att det saknar lagligt stöd.

När det gäller problem har vi nämnt äldre personer och funktionshindrade. Men en annan kategori som inte har nämnts så mycket är nyanlända svenskar, utrikes födda. I ett kontantlöst samhälle är man fullständigt rättslös innan man har fått sitt personnummer. Då kan man inte få något kort och så vidare. Detta är alltså en annan mycket viktig kategori.

Jag skulle vilja avrunda med ett annat exempel på ett mer filosofiskt plan. Det handlar om barn och pedagogik. Mina egna barn lärde sig att räkna inte minst genom att växla pengar fram och tillbaka. Och pengar i dess fysiska form är ett mycket effektivt pedagogiskt instrument. När det rasslar till siffror i en swishbetalning eller i ett kontoutdrag är det inte samma sak.

Man kan jämföra med när ett barn ska lära sig klockan. Om man har en analog klocka kan man få ett grepp om tiden, att ett varv för den lilla visaren är ett halvt dygn och att två varv är ett helt dygn. Men om man på en digital klocka ser att klockan nu är 09.35, vad säger det? Denna pedagogiska utmaning är naturligtvis inte någon avgörande fråga för kontanthanteringen i samhället. Men det är en dimension som jag tycker att det är käckt om man har med sig.

Dessa 60 sparbanker med sina 240 kontor har drygt två miljoner kunder och har en samlad utlåning till allmänheten på 209 miljarder kronor. Det är siffror från den 31 december 2014. Man har en inlåning från allmänheten på 237 miljarder. Man har alltså en positiv relation mellan utlåning och inlåning. Man har alltså mer inlåning än utlåning. Det är naturligtvis ingen drömsits med det lågränteläge vi nu har. Men det beskriver hur sparbankerna är.

Ska denna bild bli riktigt sann ska man också addera att sparbankerna har ett samarbete med Swedbank där man bland annat förmedlar bolån från Swedbank Hypotek till sina kunder. En korrekt bedömning är därför att ca 160 miljarder i utlåning för bolån ska läggas till dessa siffror.

Leif Trogen, Bankföreningen: Svenska bankföreningen är en intresseorganisation för i Sverige verksamma banker. Vi har 27 medlemsföretag, och cirka en tredjedel av dem har manuell kontanthantering i sin affär.

Jag tänkte börja med att ge er lite information om viss statistik och hur det ser ut på marknaden just nu. I Sverige finns i dag 3 237 uttagsautomater. Det är något fler än det fanns för elva år sedan. Vi gör i dag ca 236 miljoner uttag. Det var 341 miljoner 2002. Det har alltså skett en minskning med knappt en tredjedel i detta sammanhang. Utagsautomaterna kan användas i alla sammanhang, oberoende av kundens bank och utan kostnad för dem som nyttjar faciliteten. Enligt den senaste räkningen som vi gjorde av hur många bankkontor som har manuell kontanthantering är det 939 av totalt 1 822 bankkontor i Sverige.

Hur ser det ut beträffande kortbetalningar? Antalet betalterminaler i samhället har ökat kraftigt de senaste tio åren. I dag finns det ca 215 000 betalterminaler i den svenska handeln. Detta kan man jämföra med 142 000 2002. Det görs i dag 2,4 miljarder kortköp i de svenska betalterminalerna mot 454 miljoner 2002. Det är alltså en dramatisk uppgång.

Här är Sverige ledande bland EU:s 28 medlemsländer. Vi har alltså flest korttransaktioner per capita i Sverige jämfört med de övriga 27 medlemsländerna – ca 260 kortköp per capita och år i Sverige. De enda medlemsländer som kommer över 200 kortköp är Finland och Danmark.

Vi ser naturligtvis också en stark förändring i kundbeteendet över riket. Vi har högst penetration av internetbanktjänster tillsammans med nyss nämnda länder, Finland och Danmark, i detta sammanhang. Cirka 80 procent av Sveriges bankkunder gör sina betalningar via internetbank. När vi har gjort undersökningar i den yngre kretsen, 18–24 år, är det hela 96 procent som betalar via internetbank. I dag görs också fyra av fem köp i butik i Sverige med ett kort. Parallellt med det är girobetalningarna mycket effektiva och vanliga sätt att betala. Fortfarande finns girokuverten som alternativ till internetbetalningar för de konsumenter som så önskar.

Tittar vi på det digitala ekosystemet i dag 2015 är det ganska rejält utvecklat. Närmare 7 miljoner svenskar har tillgång till bank-ID och internetbank. Den gröna fakturan, e-fakturan, hanterar i dag nästan 100 miljoner betalningar per år från företag till privatpersoner.

Jag kan också nämna att den tjänst som kallas swish, och som har nämnts här tidigare i dag, lanserades i december 2013. Det är en tjänst som på olika sätt har mottagits mycket positivt. I februari i år fanns det 2,2 miljoner anslutna kunder. Beloppet som swishades i januari är intressant. Det är ganska högt, nämligen 1 694 000 000. Det visar att det är ett väl använt koncept.

Sedan i somras 2014 erbjuder bankerna även denna tjänst till företag som ansluter sig, vilket gör att föreningar, skolor och andra kan samla in pengar denna väg genom att ansluta sig till swish.

Vad vi egentligen talar om här är digitaliseringen. Den kommer att fortsätta utvecklas. Egentligen alla aktörer kommer att på olika sätt förhålla sig till den, oavsett om man tycker om det eller inte.

Vi kan titta på baksidan av kontanthantering, som vi har gjort från banksidan. Bankföreningen har fört statistik sedan 1980 över antalet bankrån som har skett i vårt land. Vi kan se två stora toppar under denna period – i början av 1990-talet under finanskrisen och sedan i mitten av 2000-talet.

Man kan konstatera att vad bankerna har gjort är att arbeta väldigt preventivt med att bekämpa denna typ av brott. Det påverkar nämligen personal och kunder mycket traumatiskt. Det finns människor som har tvingats sluta sitt arbete just därför att de har blivit drabbade av denna typ av händelser.

Vi kan konstatera att vi under de senaste åren har lyckats minska denna typ av händelser, och det är förhållandevis få rån som har inträffat de senaste tre åren. De analyser som vi gör pekar också mot att vi med alla till buds stående medel tror att vi också ska kunna hålla denna rånstatistik på den nivå som vi nu har hamnat på. Nollvisionen är naturligtvis ett mål.

Finansförbundet som organiserar de fackligt anslutna inom bankbranschen är också mycket samarbetsvilliga i denna diskussion om hur vi på bästa sätt ska kunna motverka rån i samhället.

Slutsatserna kring kontanthantering: Först och främst är det mycket viktigt att en stor majoritet av kunderna, konsumenterna, i dag efterfrågar smarta betalningslösningar. De ska vara effektiva, säkra, enkla och miljövänliga. Det är någonting som bankerna generellt sett har att förhålla sig till.

När det gäller kontanthanteringen är det mycket viktigt att vi i framtiden säkerställer att vi har en lokal recycling på orterna och att kontanter inte behöver transporteras till olika platser, det vill säga att man mycket lokalt kan hantera kontanthanteringen. Det minskar transportererna och gör det hela betydligt miljövänligare.

Vi måste fortsatt arbeta med en hög säkerhet för all personal i handeln och bankerna, även personal inom kommuner och landsting, som arbetar med kontanter för att säkerställa och motverka psykiska och fysiska skador hos personal som drabbas av rån. Men det behövs också särskilt stöd till olika grupper i samhället som av olika skäl inte kan hantera olika typer av elektroniska betalningssätt. Det är en mycket viktig fråga som alla relevanta aktörer i detta sammanhang måste samarbeta kring.

Det behövs också en nationell infrastruktur som tar hänsyn till kundernas behov. Behoven ser olika ut. Därför är det också mycket viktigt att det omhändertas. Men vi ser också en kraftigt minskad kontantanvändning i samhället. Det måste också få konsekvenser.

När riksdagen beslutade att stänga Svensk Kassaservice 2008 var motivet att det var alltför få transaktioner som gjordes i Svensk Kassaservices kontorsnät. Det beslut som riksdagen då tog kan man också beakta i dag sju år senare.

Jag tror också att det är mycket viktigt att arbeta med transparens, det vill säga att tydliggöra och synliggöra alla de kostnader för kontanter men även för andra betalningssätt som vi har i samhället i dag. Någonstans måste kostnaderna tas. Någon måste ta ansvar för de kostnader som uppkommer. Det är någon som måste betala för det. Jag tror att transparensen är mycket viktig.

Riksbanken har tidigare gjort en del analyser som kan vara bra att ha som grundläggande information i detta arbete.

Detta är mina slutsatser. Vi är i ett digitalt ekosystem med utveckling. Det finns ett stort kundkrav på smidiga och enkla elektroniska betalningslösningar. Men vi måste också kunna hantera kontanter över rimlig framtid på ett säkert och tryggt sätt för alla inblandade parter.

Bengt Nilervall, Svensk Handel: Jag tackar för att jag har fått komma hit och berätta om handelns syn på kontanter och framtidens betalningslösningar.

Handeln är en stor bransch men med väldigt många småföretagare. I dag jobbar ungefär 500 000 personer i handeln. Handeln består i dag av ungefär 60 000 handlare, men 55 000 av dem har mindre än nio anställda. Det är alltså oerhört många i vår bransch som är småföretagare.

Jag ska ge en bild av hur det ser ut i fråga om betalningarna i dag. Ungefär 20 procent av alla transaktioner, alla köp, som görs sker med kontanter. Det är framför allt småköp som görs med kontanter. Ungefär 80 procent av alla transaktioner som görs sker i dag med kort. Det är någonting som ökar kontinuerligt. Omsättningsmässigt är det betydligt mer än 80 procent. Detta skiljer sig åt ganska mycket från bransch till bransch och från företag till företag. Det

finns de som har uppemot 85, 90 eller 95 procent korttransaktioner, och det finns de som börjar närma sig 100 procent. Så ser det ut i dag.

Det finns en annan sak som har kommit in på kartan, nämligen betalningar via mobiltelefon. Det är en ganska liten del. Men betalningar via mobiltelefon är en ny aktör.

Vad tror vi då om framtiden? Vi är helt övertygade om att kontanterna kommer att leva kvar. Handeln, som är extremt konkurrensutsatt, kommer alltid att ta emot kontanter från kunder som vill betala med det. Vi har flera exempel där man har tagit steget fullt ut och sagt ja bara till kortbetalningar. Men man har fått backa därför att kunderna ställer krav på att de vill betala med kontanter. Och vi är så pass konkurrensutsatta att vi inte har möjlighet att säga nej till kunder som vill betala med kontanter.

Vi är helt övertygade om att antalet kortbetalningar kommer att fortsätta öka, förutsatt att vi inte får några problem med driftsäkerheten och att det inte blir några bedrägerier som skadar förtroendet. Om inte det sker tror jag att denna kurva kommer att fortsätta stiga.

Runt hörnet ser vi att det kommer kontaktlösa kortbetalningar som möjliggör att man kan göra småbetalningar i begränsad omfattning utan pinkod. Det handlar alltså om smidiga och enkla betalningslösningar. Det som man ofta har använt kontanter till.

Mycket pekar också på att vi kommer att ha betalningar via mobiltelefoner i framtiden, det vill säga att korten – Mastercard, Visa, Amex, Diners etcetera – flyttar in i mobiltelefonen och att man gör betalningar via mobiltelefonen.

Vi hoppas givetvis från handels sida att det kommer in fler aktörer förutom bankerna och de etablerade kortnätverken och konkurrerar på denna marknad. Det är oerhört angeläget att vi får konkurrens på betalningsområdet. Detta är vad vi tror om framtiden.

När det gäller kontanter finns det onekligen ett antal olika utmaningar i handeln i dag. En är att vi tycker att bankernas nedmontering av kontanthanteringen går alltför fort fram. Det är svårt för handeln och för konsumenterna att ställa om. Vi är ganska överens om att vi går mot digitala betalningar. Men det går för fort fram. Det får vi signaler om varje dag från handeln.

Vi har också kontinuerligt högre kostnader för att hantera kontanter, alltså för inlämning av kontanter i serviceboxarna, för hämtning i butikerna och för köp av växel. För allt detta blir kostnaderna allt högre. Värdebolagen, som har gått från tre till två i dag, har exempelvis ökat kostnaderna med 30 procent från 2010 till 2013. Vi har bankernas depåer som har höjt sina priser tre gånger sedan 2012, och nu höjer de i samband med bytet av sedlar och mynt i oktober igen. Kostnaderna för kontanthanteringen går alltså upp kontinuerligt och radikalt.

Samtidigt ska nu det största bytet av sedlar och mynt genomföras i Sverige. När bankerna drar ned antalet kontor med kontanthantering blir det i handeln som bytet kommer att ske. Merparten kommer att ske i handeln, och då är det vi som står för hanteringen. Vi står för kostnaderna, och vi får stå för de risker som vi ser är uppenbara genom att man har mer kontanter i butikerna.

Vår uppskattning är att kostnaderna för handeln för bytet närmar sig 1 miljard. Då har vi inte tagit höjd för de kostnader som eventuellt kan uppstå i samband med kontanthanteringen. Då tänker jag framför allt på stöld, rån etcetera. Vi har fortfarande tre rån inom handeln varje dag. Vi ser alltså ett antal utmaningar.

Handeln lever med mycket små marginaler. I de flesta branscher har man inte haft möjlighet att höja priserna på väldigt länge. Det är på grund av att vi har en extremt hård konkurrens, både nationellt och internationellt, och är hårt pressade av digitaliseringen. Detta gör att vi har väldigt små marginaler.

Visserligen finns det sektorer inom handeln som har kunnat höja priserna. Dagligvaruhandeln har haft möjlighet att höja priserna på kaffe, frukt etcetera. Men det finns också branscher, till exempel hemelektronikbranschen, som har fått pressa priserna extremt mycket.

Samtidigt har vi en enorm kostnadspress inom handeln. Lönerna, som är vår största kostnadspost, stiger kontinuerligt. Hyrorna, som kommer som nummer två, ökar mycket.

Vi ser att kostnaderna för importen ökar på grund av att kronan har försvagats. Vi har höjda arbetsgivaravgifter för unga. Det är ungefär 30 procent av marginalerna som försvinner där. För de stora kanske det blir en struktureringsfråga eller ett ägarproblem. Men för många små där ute kan det innebära konkurs.

Kostnaderna för att kunna ta betalt blir också bara högre och högre. För en liten handlare har denna kostnadspost helt plötsligt blivit en av de fem största.

Det är alltså en ökad kostnadspress. När kostnaderna skjuts över på handeln har man lätt att tro att de sedan smetas ut på konsumenterna. Men när det inte riktigt kan ske kommer vi att få en strukturförändring, vilket innebär att vi tror att vi kommer att få betydligt färre och stora företag. Det tror jag inte att någon av oss, av flera skäl, vill.

I många mindre orter, i glesbygden, i skärgården och runt om i Sverige är det handlaren som står för kontanthanteringen i det lilla samhället utan att ta betalt, som en service. Att vi också skulle bli bank tror jag är en lång väg att gå. Men ofta är det den lilla livsmedelshandlaren som hanterar kontanterna åt konsumenterna, andra butiker, restauranger och idrottsklubbar eftersom det geografiska avståndet till en bank som hanterar detta blir större år efter år.

Risken är att handlare i glesbygden och i skärgården inte får ihop detta och tvingas lägga ned verksamheten. Då försvinner inte bara matförsörjningen utan även posthanteringen och framför allt kontanthanteringen i det lilla samhället.

Därför tycker vi att det är angeläget att bankerna tar sitt ansvar och inte stänger ned kontoren i den takt som nu sker, framför allt för att vi har ett stort byte av sedlar och mynt framför oss under de närmaste två åren.

Vi vill också ha ett ökat engagemang från politikerna. Vi vill att de engagerar sig i denna betalinfrastruktur. Det är en angelägen fråga som vi i dag ser fullständigt domineras av bankerna. Därför är det väldigt angeläget att man

tittar på hur vi ska engagera oss och jobba med framtidens betalinfrastruktur i Sverige.

Sist men inte minst: Lägg inte på några ytterligare kostnader på en redan pressad handlare.

Cecilia Skingsley, Riksbanken: Det är Riksbanken som producerar kontanter. Det är en tjänst som snabbt konkurreras ut av andra typer av betaltjänster.

Jag ska börja med några sammanfattande ord om hur vi ser på situationen. Riksbanken ser i grund och botten positivt på utvecklingen på betalningsmarknaden i Sverige. Den drivs i huvudsak av beteendeförändringar hos hushåll, företag och organisationer. Men i denna ganska snabba strukturomvandling som faktiskt saknar motstycke – inget jämförbart land i världen har denna snabba förändring och en så pass liten kontantanvändning som Sverige – måste vi söka våra egna lösningar. Vi har inte möjlighet att snegla alltför mycket på andra länder.

Det uppstår utmaningar i denna strukturomvandling, och de behöver hanteras på ett bra sätt så att människor inte kommer i kläm. Det finns redan i dag ett skyddsnät i Sverige. Riksbanken är en del av detta skyddsnät. Vi gör det som krävs för att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende, som lagstiftaren har gett oss i uppdrag att göra.

Vi uppfattar vår roll som att vi ska se till betalningsmarknaden som helhet. Vi förhåller oss också neutrala till vilka betalningssätt som man vill använda i samhället. Vi tycker också att det är en god princip att varje betalningsteknik ska bära sina egna kostnader på ett sätt som är transparent och billigt för kunden. Det som pågår i Sverige har pågått under en väldigt lång tid. På bilden visas värdet på de utelöpande sedlar och mynt som Riksbanken producerar och som vi låter cirkulera i samhället. Den röda linjen visar detta som andel av bnp från 1950 och framåt. Då låg den utestående sedelmängden på ungefär 10 procent av svensk bnp. Sedan har denna andel sjunkit successivt över årtiondenas lopp och ligger nu på 2 procent av bnp, vilket är mycket lågt vid en internationell jämförelse.

I kronor och ören betyder det att vi jobbade oss upp till en sedel- och myntcirkulation på 100 miljarder kronor för ett par år sedan, men den sjunker nu ganska snabbt. I och med sedel- och myntutbytet tror vi att den kommer att accelerera under de kommande åren. Som jag sa är den minskade efterfrågan på kontanter unik för Sverige. Vi kan inte se att det finns något annat land som har samma snabba strukturomvandling.

När det gäller hur beteendeförändringarna ser ut ökar kortköpen i värden, medan automatuttagen som görs i bankomater och i Kontanten har hållit sig ganska konstant. I siffrorna för automatuttagen ingår inte så kallad cash back, det vill säga metoden att som konsument ta ut kontanter på sitt kort i samband med butiksköp. Det är för övrigt en typ av metod för att komma åt kontanter som är väldigt lite använd bland svenskar än så länge. I vår senaste undersökning av svenska folkets betalningsvanor svarade ungefär varannan svensk att

de vid något tillfälle hade använt cash back-metoden och tagit ut pengar i samband med att de veckohandlat mat eller vid något annat butiksbesök. Det här tror jag är ett ganska underskattat sätt att komma åt kontanter.

Ungefär vartannat år frågar vi svenska folket hur de gör sina betalningar. Vad bilden visar är att tillgången till kort och kontanter håller sig rätt konstant och på höga nivåer. I de undersökningar som gjordes vid tidigare tillfällen, 2010 och 2012, uppgav allmänheten att man hade haft lika hög access till kontanter.

De stora förändringarna i staplarna, som visar resultatet av tidigare undersökningar, är att användningen av autogiro stiger rätt snabbt medan blankettgiro minskar i motsvarande mån.

Vad säger då hushållen om detta att använda kontanter? Vi gör den här undersökningen vartannat år, och bilden visar resultatet av undersökningen i höstas. 95 procent av de tillfrågade säger att de aldrig eller mer sällan än en gång per månad hamnar i situationen att de inte kan betala med kontanter. Motsvarande siffra för kort är 93 procent. Tillgängligheten bedöms alltså generellt sett vara mycket hög.

En annan intressant beteendeförändring som vi har observerat i de undersökningar som vi har gjort vid flera tillfällen är att numera säger ungefär varannan svensk att man använder kort vid köp för mindre än 100 kronor. Det är också en ganska snabb beteendeförändring att man använder kortköp vid allt mindre inköp.

Som jag började med att säga är denna utveckling på många sätt positiv. Nya tjänster förenklar människors vardag; det blir enklare och går snabbare. Vi tror att de nya betaltjänsterna överlag fungerar ganska bra. Nya betaltjänster ökar, och det är bra att vi får tjänster som är mer resurseffektiva för samhället i stort.

Vi gör regelbundet kostnadsstudier och kan konstatera att det är samhälls-ekonomiskt bättre att betala med kort, förutom för belopp som ligger på 20 kronor och mindre. Från 20 kronor och uppåt är det samhälls-ekonomiskt mer effektivt att använda en annan typ av betalningsmetod än kontanter. Att något är mer samhälls-ekonomiskt effektivt betyder att det krävs mindre resurser i form av transportkostnader, förvaringskostnader, personalkostnader, miljö-kostnader och så vidare. Där går alltså gränsen vid 20 kronor.

Nu handlar den här förmiddagen dock inte om det som fungerar bra, utan vi ska koncentrera oss på det som fungerar sämre. Det är tydligt att tillgängligheten till kontantservice har minskat och att det upplevs som rätt besvärande av många.

Vi har tittat på de genomsnittliga avstånden vid olika typer av kontanthantering. Det genomsnittliga avståndet i landet för att göra uttag av kontanter ligger på ungefär fyra kilometer. I det län där avstånden är som längst, i Norrbotten, ligger genomsnittet på sju kilometer. När det gäller dagskassehantering är motsvarande genomsnittliga avstånd för landet sex kilometer, medan man i de län som har de längsta avstånden får åka ungefär tio kilometer för att göra sig av med en dagskassa.

Så långt om tillgängligheten. Men förändringarna går som sagt fort. Många har varit inne på att i vissa situationer och för vissa personer finns det skäl att inte använda de nya betalningssätten. Det kan handla om fika vid barnens fotbollsmatch, men det kan också handla om personer som av olika anledningar inte kan eller vill använda den nya teknik som de nya betalningssätten kräver.

Många gånger kan prissättning av olika slag stimulera marknaden att använda effektiva betaltjänster, men det fungerar inte fullt ut när det gäller hushåll och kontanter. Vi har situationen att hushållen inte betalar uttagsavgifter för kontanter eller transaktionsavgifter för betaltjänster såsom Swish på det sätt som företag gör. Då fungerar tyvärr nationalekonomin så att om man inte får full kostnadstäckning för en tjänst tenderar utbudet i tjänsten att minska. Jag tror att det är en viktig orsak till att vi upplever en otakt på vissa håll på betalningsmarknaden. Utbudet av kontanttjänster minskar när aktörerna på utbudssidan bedömer att de inte får den kostnadstäckning de vill ha för tjänsten och därför försöker styra över kunderna till andra tjänster på olika sätt.

Vem är då ansvarig för att säkerställa att det trots allt fungerar? Det finns inget entydigt svar eftersom det är flera aktörer på marknaden. De blå cirkelarna på bilden ska illustrera hur man på olika sätt försöker hantera en smidig process för aktörerna i de röda rutorna, det vill säga handeln, banker, konsumenter och föreningar. Betalningsbehovet uppstår ju mellan handel, banker och konsumenter. Deras val av betalningssätt sker implicit genom att de ingår ett avtal och därmed kan bestämma vilka tjänster som kan användas. Det ska också finnas, och det finns redan i dag som vi har hört, ett skydds nät för att säkerställa att betalmarknaden fungerar. Ett slags back stop, som riksdagen sjösatte redan för flera år sedan, är att medan riksdagen och Riksbanken verkar på övergripande nivå fungerar Post- och telestyrelsen, länsstyrelsen och kommunen som skydds nät på lokal nivå, i syfte att säkerställa access till de grundläggande betaltjänsterna, det vill säga insättning och uttag av kontanter, hantering av dagskassor och möjlighet att betala räkningar.

Vårt uppdrag, som vi uppfattar det enligt Riksbankslagen, är att producera och tillhandahålla kontanter efter behov. Vi har en depå i Märsta, norr om Stockholm, där bolagen kan hämta ut de kontanter som det svenska samhället efterfrågar. Som vi ser det är det sedan upp till användarna att avgöra hur kontanterna ska användas visavi andra betaltjänster. Vi ser till helheten och försöker samordna marknadens aktörer på olika sätt. Vi gör ett stort antal studier och undersökningar för att bidra till en vad vi tror objektiv bild av händelseutvecklingen.

Sammanfattningsvis tror vi att utvecklingen på betalmarknaden är på många sätt positiv. Det finns ett stort och brett utbud, och vi ser kontinuerligt nya exempel på enkla, billiga och snabba tjänster som underlättar vardagen för många. Vi tror också att resursanvändningen blir mer effektiv med en lägre kontantanvändning. Men som i alla strukturförändringar finns det också tydliga nackdelar med den här utvecklingen. Den skapar problem för grupper av människor och i speciella situationer där kontanter fortfarande är det enda betalningsmedlet.

Det finns ett skydds nät, och Riksbanken är en del av det. Vi kommer att göra vår del för att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Det kräver något som Sverige brukar vara bra på, nämligen en skicklig samverkan för att hantera de utmaningar som denna goda utveckling för med sig.

Statsrådet Per Bolund (MP): Herr ordförande, mina damer och herrar! Jag vill börja med att tacka utskottet för att ni har ordnat den här utfrågningen om en mycket viktig fråga som engagerar många människor och som kommer att ha en stor påverkan på Sveriges ekonomi framöver. Det är välkommet, för vi behöver mer dialog i den här frågan.

Regeringens politiska mål är att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster. Som vi har hört från tidigare talare går den tekniska utvecklingen snabbt. Nya elektroniska betaltjänster öppnar nya möjligheter för handlare och konsumenter att i allt högre grad agera kontantlöst i ekonomin. Det är en på många sätt positiv utveckling. Det underlättar för oss konsumenter i många fall. Det underlättar e-handel och möjliggör effektivare och säkrare betalningar, överföringar och andra bankärenden på internet. Det har förenklat tillvaron för många människor, speciellt för många småföretagare som bor och verkar på landsbygden men också för oss konsumenter i vår vardagliga ekonomihantering.

En minskad kontantanvändning kan minska belastningen på miljön, bland annat genom färre transporter. Det kan också minska risken för rån, som vi har hört, och minska företagets kostnader för kontanthantering. Det kan även motverka en svart ekonomi. Men, och det är ett viktigt men, samtidigt måste vi värna om valfriheten. Alla ska givetvis ha möjlighet att hantera sin privatekonomi på det sätt man själv väljer.

Digitaliseringen och den minskade kontanthanteringens kan bli ett problem, speciellt för vissa grupper i samhället, till exempel äldre och funktionshindrade. Jag anser att det är angeläget att företag, föreningar och privatpersoner har goda möjligheter att göra såväl uttag som insättningar av kontanter på banker, kreditinstitut, hos andra betaltjänstleverantörer eller på annat sätt.

Min uppfattning är att staten har ett ansvar för att de här tjänsterna fungerar väl i de fall marknaden inte tillhandahåller dem. Vi rör oss nu, som vi har sett i statistiken, gradvis mot en ekonomi med mindre kontantanvändning och där nya och effektiva möjligheter tar över. Men målet är att kontanthanteringens ska vara rättvist fördelad när det gäller tillgänglighet för alla grupper över hela landet.

Det är värt att nämna i det här sammanhanget, eftersom det ibland förekommer en del missuppfattningar, att det inte är aktuellt att fasa ut kontanter i Sverige. Det blir inte minst tydligt mot bakgrund av att nya sedlar och mynt lanseras under 2015 och 2016. Det är ett tecken på att vi kommer att hantera kontanter under lång tid framöver i vårt land.

I nuläget har staten ett ansvar för grundläggande betaltjänster på de orter i landsbygden där behovet av grundläggande betaltjänster inte tillgodoses på ett

bra sätt av marknaden. Därför har regeringen i samband med att Svensk Kassa-
saservices verksamhet utvecklades 2008 gett Post- och telestyrelsen och läns-
styrelserna ett uppdrag inom området för grundläggande betaltjänster. Det
handlar om betalningsförmedling, kontantuttag och hantering av dagskassor
för företag och ideella föreningar.

Länsstyrelsens uppgift är bland annat att bedöma om tillgången till grund-
läggande betaltjänster motsvarar samhällets behov. Om så inte är fallet har
regeringen gett länsstyrelsen i uppdrag att vidta åtgärder för att trygga till-
gången till grundläggande betaltjänster på de nämnda ställena. För dessa in-
satsen kan länsstyrelserna söka medel från Post- och telestyrelsen. Det kan
öppna för möjligheter till samarbete med andra aktörer i samhället, till exem-
pel upphandling av tjänsterna från handeln eller andra aktörer, men det bygger
på att det är en frivillig överenskommelse där båda parter ser sig som vinnare.

Statens ansvar för att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster
måste utgå från regionala och lokala förutsättningar och lösningar, eftersom
behoven och förutsättningarna skiljer sig åt i olika delar av landet.

När det gäller Riksbankens roll hade Riksbanken tidigare ansvaret för dis-
tributionen av sedlar och mynt. Det skedde genom det kontorsnät som banken
då hade. År 2003 tillsattes en utredning som kom fram till att Riksbanken
borde ha ansvar bara för sådan kontanthanteringsverksamhet där det var tvek-
samt om det gick att uppnå effektivitet utan statlig inblandning. Riksbanken
agerar nu utifrån denna princip och har därför lagt över kontanthanteringen till
privata aktörer. Det innebär att Riksbanken lämnar ut kontanter till banker och
bankägda bolag, som vi hörde av vice riksbankschefen. De fem största ban-
kerna har tillsammans bildat Bankernas Depå AB, BDB, för att just kunna
förse samhället med kontanter. När det behövs kontanter i samhället hämtar
BDB dem från Riksbanken. Med hjälp av värdetransportbolag förs kontan-
terna från BDB ut till bankerna och till handeln. Via uttagsautomater, bank-
kontor och handeln får allmänheten sedan tillgång till kontanter.

Vad gör då regeringen åt situationen när det gäller kontanthantering? Det
är en central och viktig fråga för regeringen. Vi har nyligen fått den så kallade
Kontanthanteringsutredningen som tillsattes efter Panaxias konkurs och som
haft till uppgift att göra en översyn av regelverket för kontanthantering i Sve-
rige. Utredningen överlämnade också betänkandet Svensk kontanthantering
och föreslår där nya regler för att säkerställa en säker, välfungerande och ef-
fektiv kontanthantering i samhället.

Utredningen föreslår en lag som tar sikte på uppräkningsverksamhet. Det
handlar då om företag som hämtar sedlar och mynt, till exempel dagskassor
hos kunder, och bedriver uppräkning. Förslaget innebär att företagen måste ha
tillstånd för att få bedriva en sådan verksamhet och uppfylla vissa krav som
ställs på dem.

Utredningen föreslår också att Riksbanken ska ha ett tydligt övergripande
ansvar för kontanthanteringen. Det skulle till exempel innebära att Riksbanken
ska följa utvecklingen på kontanthanteringsområdet och att ett råd för kontant-
hantering inrättas.

I betänkandet berörs även bankernas skyldighet att ta emot sedlar och mynt. Men utredningen menar att det krävs starka skäl för att ett tillstånd att driva bank- och finansrörelse ska förenas med ett krav på att tillståndshavaren ska vara skyldig att ta emot pengar. För att det inte ska bli något missförstånd vill jag betona att detta är utredningens förslag. Regeringen har ännu inte tagit ställning till dem. Arbetet på Regeringskansliet består nu i att analysera betänkandet och de remissvar som kommit in för att därefter besluta vilka åtgärder som krävs. Jag kommer att få ta del av en remissammanställning under våren. Därefter kan regeringen gå vidare.

En annan fråga som kommer att beröra det här området i allra högsta grad är EU:s process. Det handlar om betalkontodirektivet som till exempel gäller bankernas roll. EU-lagstiftningen, som på svenska heter betalkontodirektivet och på EU-språk Payment Accounts Directive, PAD, beslutades den 23 juli 2014. Genom betalkontodirektivet införs en ram för skydd av konsumenters rättigheter i samband med tillgången till och användningen av betalkonton. Denna reglering tar sikte på bland annat tjänster som möjliggör insättning av medel på betalkonto och uttag av kontanter.

Genom direktivet garanteras konsumenter tillgång till en rad grundläggande betaltjänster. Bland de tjänster som är knutna till ett betalkonto med grundläggande funktioner bör det enligt direktivet ingå en möjlighet att placera medel och ta ut kontanter. Enligt direktivet ska kreditinstituten ha tungt vägande skäl för att kunna vägra att tillhandahålla grundläggande betaltjänster till kunderna.

Direktivet ska vara genomfört i svensk lagstiftning senast den 18 september 2016. Därför pågår det för närvarande ett aktivt arbete på Regeringskansliet med att ta fram åtgärder för att genomföra betalkontodirektivet. En utredare kommer att överväga vilka lagstiftningsåtgärder som behöver vidtas för att möjliggöra insättning och uttag av kontanter på betalkonton. Därmed kommer utredningen och det vidare arbetet att beröra just kontanthanteringsfrågan.

Utredningen bör också, i den mån det ger medlemsstaterna den möjligheten, ta ställning till om det finns behov av att helt eller delvis utvidga regelverket till att avse även andra aktörer än konsumenter, till exempel föreningslivet. Det arbete som pågår både nationellt och på EU-nivå bör, enligt regeringens bedömning, kunna leda till förbättrade förhållanden när det gäller kontanthanteringen i Sverige.

Dock vill jag lyfta upp en annan aspekt, nämligen att fram tills de nya reglerna är på plats, till följd av de utredningar som har lämnats och som kommer att lämna betänkanden, har vi konsumenter och andra aktörer alltid möjlighet att agera. Vi kan byta till en bank som i högre grad uppfyller våra önskemål, till exempel tillhandahåller kontanthantering över disk eller i alla fall möjliggör insättning där eller via automater, om man som kund upplever att man behöver de tjänsterna. Jag vill förtydliga att det inte innebär att vi från regeringens sida fränskjuter oss ansvaret över till konsumenterna. Tvärtom pågår det, som jag varit inne på, ett intensivt arbete inom Regeringskansliet med de här frågorna. Men en starkare konkurrens inom banksektorn gagnar i slutändan

konsumenterna och leder till en ökad rörlighet på bankmarknaden och att man känner att man får den service man behöver.

Avslutningsvis vill jag meddela att jag har för avsikt att kalla till ett rundabordssamtal till vilket kreditinstitut och andra aktörer bjuds in för att diskutera kontanthantering och hur vi tillsammans kan försäkra oss om att övergången blir så smidig som möjligt för alla grupper i samhället och att utvecklingen sker under kontrollerade former. Jag tror starkt på att en fortsatt dialog kommer att behövas vid sidan av andra åtgärder såsom ändrade regelverk och myndighetsarbete, och det är regeringen i allra högsta grad inställd på.

Monica Green (S): Tack för bra föredragningar! Det har varit mycket intressant att följa de olika inläggen.

Det finns naturligtvis många fördelar med den nya tekniken, men många av oss känner att det går för fort. Själv gillar jag överföringar via mobilen, men då måste mobilt bredband fungera över hela landet. Det finns många människor som känner sig frustrerade, förtvivlade och maktlösa när de inte kan betala med kontanter. Småföretagare är ilska på bankerna för att de tar ut så höga avgifter för att ta emot deras dagskassor.

Jag har två frågor. Den ena frågan gäller Riksbankens stora förändring framöver när det gäller sedlar och mynt. Det görs en mycket stor insats för detta, samtidigt som utvecklingen går i en rasande fart åt rakt motsatt håll, nämligen att vi inte kommer att använda dem. Har ni kalkylerat med det inför denna stora förändring?

Min andra fråga är mer riktad till bankvärlden. Vi har bytt kassor i en liten förening hemma, S-kvinnor. När vi går till banken får vi frågan hur mycket kontanter vi ska hantera. Vi sänder pengar till Syriens kvinnor och har lite kontanter. Ja, då blir det dyrt. Och ju mer kontanter vi i den lilla föreningen skulle hantera, desto dyrare skulle det bli för oss. Till slut kom vi på att det nog är bäst att vi använder våra personliga konton och sedan för över pengarna till föreningens konto. Som liten förening känner man sig straffad. Finns det någon fundering på att bankerna faktiskt ska kunna stå för en sådan service till småföretag och föreningar?

Maria Malmer Stenergard (M): Herr ordförande! Jag tackar för bra föredragningar.

Som vi har kunnat konstatera ser vi en snabb förändring från kontantbetalningar till kortbetalningar men också andra typer av betalningar via till exempel mobiltelefoner. Sett ur ett konsumentperspektiv kan det vara oerhört bekymmersamt, inte minst för vissa grupper, till exempel äldre och funktionshindrade. Utvecklingen går dock inte bara mot kort- och mobiltransaktioner utan också mot fler krediter och i stor utsträckning även små krediter. Tidigare betalade man med mynt när man parkerade, men nu betalar man på kredit. Och vi fick höra här från SKL om hur allt fler landsting fakturerar vårdtagarna.

Det ställer stora krav på konsumenterna att hålla koll på sina krediter, och det kanske blir extra svårt när det blir många krediter i stället för få, som man kanske varit van vid tidigare.

Precis som Sparbankernas Riksförbund var inne på har vi även ett pedagogiskt problem när man inte längre ser de pengar man hanterat. Det gäller framför allt unga konsumenter som behöver kunskaper om privatekonomi.

Hur ser panelen på riskerna för en ökad överskuldssättning till följd av fler småkrediter? Då riktar jag frågan framför allt till företrädarna för bankbranschen.

Dennis Dioukarev (SD): Herr ordförande! Jag tror att alla är medvetna om att den problematik som här berörts huvudsakligen är ett landsbygdsfenomen och kanske inte påverkar tätorterna i samma utsträckning. Vi beivtar alltså ytterligare en i raden av konkurrensnackdelar för dem som bor och verkar på landsbygden.

Finansmarknadsministern har tidigare öppnat för att låta affärer ta hand om kontanthanteringen på ungefär samma sätt som skedde med posthanteringen. Jag skulle vilja höra lite mer ingående hur det skulle gå till. Ska det ske med tvång, genom lag, morot eller piska? Och vad händer om någon, trots lukrativa avtal, inte vill ägna sig åt kontanthantering?

Cecilia Skingsley, Riksbanken: Jag kan svara på Monica Greens fråga om det kommande kontantutbytet och varför man byter kontanter om utvecklingen går åt det andra hållet, vilket jag uppfattade var frågan.

Skälet är följande: Vi räknar med att kontanter kommer att finnas kvar och vara en i högsta grad närvarande betalningsmetod i Sverige under överskådlig tid. Ett kontantlöst samhälle är fortfarande mycket av en utopi. Det är inte det vi tror att vi kommer att hamna i, och om vi gör det är det i så fall väldigt långt fram i tiden. Anledningen till att vi byter nu är att vi behöver nya, rena sedlar med de bästa säkerhetsdetaljerna. Vi har en låg andel förfalskningar i Sverige, och vi vill att det fortsätter att vara på det sättet.

När andra länder uppgraderar sina sedlar behöver vi också göra det, och nu var det dags. Den nuvarande sedelserien är ungefär 30 år gammal, och det var dags att byta. De nya sedlarna är säkrare, miljömässigt mer förmånliga och lättare och mindre.

Bytet gör vi för att kunna fortsätta leverera trygga och säkra betalningsmedel till det svenska samhället. Jag vill gärna framhålla att det här är en kostnad för olika intressenter i kontantkedjan, som vi hörde från Svensk Handel. Men Riksbanken har varit lyhörd för intressenterna i kontantkedjan. De har fått bestämma tidsschemat för att det ska gå så smidigt och bli så kostnadseffektivt som möjligt.

Övind Neiman, Sparbankernas Riksförbund: Jag har ingen annan kommentar utan är enig med Maria Malmer Stenergard om att pedagogiken sträcker sig bortom barnen. En av kontanternas fördelar är att man ser hur mycket pengar man har, och när de är slut är de slut – alltså motsatsen till krediter. Det är en viktig kommentar.

När det gäller bankernas avgifter ställer jag mig bakom min kollega på Bankföreningen som talade om en ökad transparens. Jag tycker att det är viktigt att varje betalningslag bär sina egna kostnader. Där har vi en utmaning. Under många år har ju bankbranschen sagt till sina kunder att de ska använda kort i stället för kontanter, men samtidigt har man tagit betalt för korten medan kontanterna har varit gratis. Det är ingen bra situation.

Leif Trogen, Bankföreningen: Jag kan fortsätta på den inslagna vägen och det som sas tidigare från Riksbankens sida. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är betalning med bankkort av belopp över 20 kronor billigare än kontantbetalning. I det sammanhanget är transparensen viktig. Om marknadens aktörer, de privata tillsammans med staten, ska hitta en framkomlig väg där kontanter kan hanteras på ett smidigt och effektivt sätt måste prissättningen för de här tjänsterna vara liknande den för andra typer av betaltjänster och betalningslösningar. Det är ur ett samhällsekonomiskt perspektiv sannolikt den mest effektiva vägen framåt.

Bengt Nilervall, Svensk Handel: Låt mig ge en kommentar till det som sas om kostnaderna. Bankerna sitter med styrkostnader både för kontanter och kort, och då kan de också styra åt det håll de vill. I dag är det ganska påtagligt att när man ser en intäktskälla på kortsidan som är stor vill man styra mot det, och då kan man också sätta ett annat pris på kontanterna. Det tycker vi är olyckligt.

Det talas om samarbete och framför allt om bytet av sedlar och mynt. Det är en stor, nationell angelägenhet och handeln har definitivt inte önskat sig några nya sedlar och mynt. Men kostnaderna skjuts över på handeln. Det är ett stort bekymmer.

Statsrådet Per Bolund (MP): Herr ordförande! Tack för väldigt bra frågor! Om jag börjar med det som Monica Green tog upp, svårigheten för föreningar att hantera kontanter, vill jag säga att det är ett problem som vi från regeringens sida också har sett. Vi måste se till att den möjligheten finns kvar och fungerar. Man ska kunna föra in kontanter från försäljningar och andra aktiviteter. I hela landet måste det finnas goda möjligheter att bli av med kontanterna genom att till exempel föra över dem till konton.

Även på det här området öppnar sig nya tekniska möjligheter. Jag besökte i går ett företag som utvecklat en teknisk produkt för att kunna betala via smartphone. Man kan ta betalt via den. Jag provade det hos en handlare på Hötorget när jag betalade med kort. Transaktionen fördes över till handlarens

konto via en smartphone. Det är ganska enkelt att hantera. De hade sett att allt fler föreningar börjat använda sig av den metoden, även sådana som hade mycket små transaktioner. På det området tror jag alltså att det kommer att utvecklas fler och fler digitala möjligheter att sköta också små pengaöverföringar.

Maria Malmer Stenergard lyfte upp en viktig fråga som gäller överskuld-sättning, vilket tyvärr är ett växande problem i dagens samhälle. För att motverka det tror jag att vi måste jobba utefter många olika spår. Dock tror jag inte att den viktigaste lösningen är att ha kvar kontanthanteringen, men det är viktigt att kontanthanteringen fortsätter att fungera och att man kan använda sig av det om man vill.

Många åtgärder kommer att behöva vidtas. Till exempel måste tillsynen av de företag som erbjuder lånen förbättras så att de sköter sig. Vi behöver kontrollera marknadsföringen så att den håller vad den lovar och inte lurar kunderna. Det handlar också om att förbättra utbildningen i skolan vad gäller privatekonomi så att inte minst våra unga får en större förståelse för ekonomin.

Regeringen kommer att i närtid återkomma till riksdagen med en samlad strategi gällande överskuld-sättning.

När det gäller Dennis Dioukarevs fråga är också den viktig. Vi har sett att det är stora problem inte minst på glesbygden när det gäller kontanthanteringen, att få tillräckligt god tillgång till det. Där finns ett uppdrag till länsstyrelserna och PTS att se till att det fungerar i alla delar av landet. Det finns också en pott pengar avsatta, som kan användas till att få dessa funktioner att fungera. En möjlighet man tittar på är att upphandla tjänster av andra aktörer; då kan den potten pengar användas.

Redan i dag medger handeln möjligheter till kontanthantering, det vill säga man kan ta ut pengar. Som vi hörde tidigare är det ganska många som tar ut pengar från handeln. Det skulle därför vara intressant att titta på om handeln också har möjlighet att ta emot pengar och skjutsa in i finanssektorn, till exempel till konton. Men, vilket är viktigt, det bygger på att det finns en ömsesidighet i det, att båda vill vara delaktiga. Det bygger också på att handeln, om den har kostnader för sådan verksamhet, får täckning för kostnaderna. Samtidigt kan det vara ett sätt för handeln att locka till sig kunder, sådana som annars kanske inte skulle ha kommit.

Jag vill poängtera att det självklart inte är den enda åtgärden för att få kontanthanteringen att fungera i hela landet, men det är en bland många åtgärder som vi måste pröva.

Janine Alm Ericson (MP): Tack för bra föredragningar! Det finns som vi hört många aspekter på den här frågan. Jag tycker att beskedet från Per Bolund, att regeringens ingång är att alla ska ha möjlighet att hantera sin ekonomi på valfritt sätt över hela landet, känns som en bra utgångspunkt. Det gäller också den inbjudan till rundabordssamtal som ska komma. Det är väl bästa sättet att hitta en bra samverkan.

Jag tror att det var Cecilia Skingsley från Riksbanken som nämnde att vi har en låg kostnad för pengahanteringen. Jag undrar om man tittat på eller gjort någon analys av hur det ser ut på miljöområdet, vilken påverkan kontanthanteringen har på klimat och miljö.

Emil Källström (C): Inledningsvis vill jag konstatera att den utveckling som vi nu diskuterar om ökad digitalisering och minskad kontanthantering i grunden är bra och innebär fantastiska möjligheter för såväl konsumenter som entreprenörer. Men som också konstaterats kommer vi att leva med kontanter och måste kunna hantera det på ett rimligt sätt under överskådlig tid. Det gäller inte minst småföretagare som ska hantera dagskassar och liknande. Vi vill inte ha alltför mycket kontanter som ligger i affärer, hemma, i bilar och liknande.

Som vi hört av föredragningarna har vi åtminstone två processer igång som båda potentiellt skulle kunna sluta i någon form av lagstiftning på det här området. Jag tror att nästan alla här helst vill slippa det. Det bästa vore om det fungerade av sig självt, för lagstiftning blir per definition lite stelbent; det finns risk för att utvecklingen springer ifrån den. Enklare och bättre vore om det här löstes av de befintliga aktörerna.

Därför vänder jag mig till företrädarna för bankväsendet. Inför, som jag ser det, risken att det kommer att lagstiftas på det här området undrar jag om det finns några åtgärder eller förändringar i er verksamhet som skulle kunna göras på frivillig väg, att man genom ett handslag hanterade utmaningarna så att vi slapp lagstiftningsvapnet.

Ingela Nylund Watz (S): Jag vill passa på att tacka för intressanta föredragningar. Jag har en kommentar och en fråga.

Det här är naturligtvis ett stort problem när det handlar om glesbygden och dess förutsättningar, men jag vill peka på att det också i storstäderna, inte minst i miljonprogramsområdena, är en liknande trend med minskande samhällsservice och minskade möjligheter till kontanthantering. Även om problemet där inte är lika accentuerat ökar det i takt med att områdena växer befolkningsmässigt. Jag vill bara peka på det.

Den fråga jag har går väl egentligen till hela panelen, eftersom flera talat om behovet av samverkan för att lösa problemen för de grupper som bristande möjligheter till kontanthantering är speciellt bekymmersamt för. Med tanke på att inte minst bankerna gör miljardvinster undrar jag: Vem ska betala för de lösningar som samverkan är tänkt att leda till?

Cecilia Skingsley, Riksbanken: Jag uppfattade att frågan gällde miljökonsekvenserna kring sedlar och mynt. Jag vill gärna framhålla att de nya mynten som vi kommer att börja introducera under de kommande åren är hälften så tunga som de nuvarande. Det gör att transportererna blir mindre tunga och därmed mindre påfrestande för miljön.

Vi behövde göra ett ställningstagande i samband med att vi skulle välja mellan att fortsätta att ha 20-kronorssedlar eller introducera ett 20-kronorsmynt. Det gjordes ett ganska omfattande utredningsarbete om miljöaspekterna av mynt respektive sedlar. Vi konstaterade att det miljömässigt var i princip neutralt mellan mynt och sedel. Nu blir det en sedel med Astrid Lindgren på. Det gjordes alltså ett grundläggande arbete om det och konstaterades att i valet var det miljöneutralt.

Öivind Neiman, Sparbankernas Riksförbund: Herr ordförande! Jag skulle vilja börja med att kommentera miljöhanteringen. Sparbankerna är tillsammans med sina samarbetspartner delägare i bolaget Bankomat AB. Innan den processen startade gjordes det naturligtvis en hel del kalkyler och uträkningar. När Sparbankerna hade gjort sin kalkyl och Swedbank sin – vi skulle komma överens sinsemellan innan vi kom överens med de övriga delägarna – var det märkligt olika siffror för hanteringen av försörjningen, alltså laddningen av automaterna.

Sparbankerna beskyldes för att ha räknat fel. Det visade sig att man inte hade räknat fel, men man hade räknat med lokal cirkulation. I stor utsträckning hade Sparbankerna vid den tiden serviceboxar som man tömde på morgonen och räknade pengarna. Det var de sedlarna som sedan gick in i uttagsautomaterna på orten. Det behövde alltså inte komma ett värdetransportföretag för att hämta serviceboxinnehållet och ett annat värdetransportföretag för att komma och ladda automaterna, utan det löste man lokalt.

Om jag ska vara riktigt ärlig är det en ännu mer lokal transaktion hos Ica handlarna. När Ica handlar har en automat och laddar in dagskassan i den kommer pengarna inte ens till bankens servicebox. Det finns alltså olika lösningar. Det är en viktig aspekt.

När det gäller den mer direkta frågan till bankerna om risk för lagstiftning är jag enig med Emil Källström om att bankerna naturligtvis hellre vill idka självreglering och vill att saker och ting ska fungera utan lagstiftning, som ju kan bli väl så fyrkantig. Vi ivrar i olika sammanhang för begreppet proportionalitet när det gäller Sparbankerna. Det gäller även här.

Jag tycker att Sparbankernas förhållningssätt, som alltså inte är hundra procentigt men som i stor utsträckning bygger på både-och-mentaliteten, att låta kunden välja, är att sträcka sig så långt man kan. Jag hoppas att det ska räcka för att undvika alltför fyrkantig lagstiftning.

En fråga gällde behov av samverkan och vem som ska betala. Det är ingen tvekan om att det i banksystemet som helhet finns stora vinster i absoluta tal. Tittar vi på den relativa avkastningen är den inte enorm, men det är klart att bankerna får räkna med att vara med och betala, om än inte nödvändigtvis hela kakan. Samverkan betyder väl att man också samverkar om finansieringen.

Leif Trogen, Bankföreningen: Jag tänkte poängtera det som en av frågeställarna sa, att digitaliseringen är viktig och positiv. Det tror jag att vi alla här i någon mening tycker, men problemet gäller hur kontanter ska hanteras. Som jag sa sitter jag här som representant för banker som har många olika kunderbjudanden när det gäller kontanter. Det innebär att det tillstånd som Finansinspektionen ger för att driva bank- och finansieringsrörelse i dag inte medför några krav på att tillståndshavaren är skyldig att ta emot kontanter.

Den skyldighet som banker som i dag startar bankrörelse i Sverige har – det sker fortfarande att banker 2015 får tillstånd att bedriva bankrörelse – det är att de ska vara deltagare i något av de fyra betalsystemen. De är definierade som bankgirosystemet, dataclearing, som är ett konto-till-konto-system, rikssystemet för clearing och avveckling i Riksbanken samt kortsystemet. Man måste vara deltagare i något av dessa fyra system för att få bedriva bankrörelse.

Att tvinga dagens 127 banker, eller något sådant, att hantera kontanter och investera i kontanthantering skulle vara betydande för samhällsekonomin. Jag tror att lagstiftning är fyrkantigt. Det är bättre att vi hittar samverkansformer. Finansmarknadsministern menar att det är viktigt, och han kommer också att kalla till rundabordsamtal. Men framför allt är det viktigt att fortsätta dialogen och fråga om de olika privata aktörerna i samråd med staten, som också har ett ansvar, kan säkerställa att kontanthantering kan fungera på ett rimligt sätt över riket även om efterfrågan hela tiden minskar. Det måste vi ta i beaktande. Efterfrågan minskar, men det finns fortfarande ett behov som ska tillgodoses. Hur gör vi det på bästa sätt?

Bengt Nilervall, Svensk Handel: Jag vill fylla på och från handeldns sida ge en del synpunkter på lagförslaget. Det kan finnas tendenser till att det även ska omfatta handeldn. Där är vi helt eniga med bankerna om att det här avgörs av marknaden. Som jag nämnde tidigare har vi handlare som är uppe i 95, 96, 97 procent kortbetalningar. De funderar såklart om de helt ska gå över till kortbetalningar. Men det gör de inte så länge kunder vill betala med kontanter.

Det är viktigt att ha med sig att vi kommer att tillhandahålla kontantbetalning så länge kunderna vill ha det, men om det finns möjlighet att ta steget fullt ut gör man det. Vi har ett par stora kedjor som har gjort det, och det fungerar alldeles utmärkt. Jag vill understryka att inte heller handeldn ser det som intressant att det kommer ett lagförslag som kanske till och med landar på handeldn.

När det gäller samverkansfrågan tycker jag definitivt att bankerna drar ned i den takt som de lägger ned, framför allt nu när vi står inför ett stort byte av sedlar och mynt. Minska takten på nedläggning av kontor som inte hanterar kontanter. Det är ett enkelt sätt att börja samverka.

Statsrådet Per Bolund (MP): Jag tänkte börja med Emil Källströms fråga. Betalkontodirektivet är ett EU-direktiv och det måste vi omsätta i svensk lag. Annars bryter vi mot EU-reglerna och får saftiga böter. Det tror jag ingen vill.

Vi kommer förstås att ha en process för hur lagstiftningen ska utformas. Det kommer vi att kunna diskutera.

Som jag sa har jag för avsikt att bjuda in till rundabordsamtal för att försöka få en dialog och se om vi kan lösa det här på annat sätt än bara genom lagstiftning. Det tycker jag vore önskvärt. Från regeringens sida är vi inne på dialog och att försöka hitta lösningar som bygger på överenskommelser och handslag.

Ingela Nylund Watz frågade om kostnaderna. Det finns redan i dag pengar avsatta för att betalningsfunktionerna ska fungera i hela landet. När regeringen lade fram budgetpropositionen för 2015 föreslog vi att den nivån skulle ligga fast. Men när en budgetmotion från Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna gick igenom med stöd av Sverigedemokraterna gjordes en neddragning av den summan. Den sänktes med 1,5 miljoner kronor för 2015 och med 1,4 miljoner kronor årligen 2016–2018. Vilka konsekvenser det får är för tidigt att säga, men det kan påverka kostnaderna.

Håkan Svenneling (V): Herr ordförande! Jag tycker att det är viktigt att utfrågningen framför allt fokuserar på dem som vill använda kontanter och på dem som är i behov av det snarare än på dem som klarar av att byta teknik och gå vidare.

Mina frågor riktar sig främst till Per Bolund, men ni andra i panelen får också gärna svara. Allt fler banker har upphört med kontanthanteringen och infört restriktioner för hur man kan sätta in pengar på banken. Som vi hörde av Leif Trogens föredragning har 50 procent av bankkontoren släppt sin kontanthantering sedan 2002. Det betyder att många blivit drabbade i sin rätt att komma åt sina egna pengar och kunna använda dem. På så sätt har de blivit begränsade.

Det drabbar särskilt människor på landsbygden och sådana som har långt till bankkontoret. Det är ofta äldre, asylsökande och personer med funktionsnedsättning för vilka det är viktigt att ha möjlighet att använda sig av kontanter. För många är tillgången till kontanter viktig för att kunna ha kontroll över den egna ekonomin. Andra vill inte ha kort av integritetsskäl eller tycker att tekniken är krånglig. Och som det sas tar vissa affärer inte kort för att det är så dyrt att hantera.

Min fråga till främst Per Bolund är om det inte är dags att lagstifta om att bankerna måste ha kontanter. Är inte en bank utan kontanter som en bensinmack utan bensin?

Så till min andra fråga. Finansmarknads- och konsumentministern säger såväl här som i en intervju i Svenska Dagbladet att man som konsument ska agera, och han vill att man ska ställa krav på sin bank om kontanthantering. Om man inte är nöjd med svaret ska man byta bank. Jag tycker att Per Bolund som konsumentminister lyft upp konsumentperspektiv i många frågor på ett mycket bra sätt, men här undrar jag hur man ska kunna byta till en bank som inte finns på orten där man bor. Hur ska man byta till en bank som inte finns?

I dagens DN kommenterar statsrådet detta med att kontanterna försvunnit och tycker att handeln ska ta ett ökat ansvar. Jag tyckte att Bengt Nilervalls presentation var mycket intressant på den punkten, för han visar att handeln har fått ökade kostnader på 30 procent. De har dagligen tre rån i sina butiker. Är det verkligen rätt väg att gå att handlarna ska ta ansvaret och kostnaden för detta? Jag skulle vilja att statsrådet kommenterade de bilder som Bengt Nilervall visade.

Jan Ericson (M): Jag har först två korta kommentarer. Det har varit mycket fokus på glesbygdsfrågor. Jag skulle vilja påstå att det här problemet är precis lika stort i storstäderna. Det är lika många som drabbas av problem med kontanthantering i storstäderna, och naturligtvis många fler butiker eftersom de flesta butiker finns i storstadsområdena.

Sedan har jag en liten tanke om den transparens som bankerna talar om. Jag jobbade i bank i 20 år innan jag kom in i riksdagen, och jag vet vad lönsamheten på betalkorts- och kreditkortssystemen är, hur mycket bankerna tjänar på det. Det är enorma summor. Lönsamheten är enorm. Det kanske är dags att fundera över om man ska ta bort avgifterna på betal- och kreditkort för att den vägen locka fler kunder att använda tjänsterna. Det är bara en fundering.

Så till min fråga. Många vill använda systemen med betalkort, Swish och allt vad det är. Det fungerar ofta väldigt bra – när tekniken fungerar. Men vi bygger upp ett ganska sårbart system. Vid till exempel katastrofer och olyckor, vem vet om elförsörjning och annat slås ut? Vi vet hur det var under de stora stormarna Gudrun och Per, som jag själv upplevde på nära håll. Hela systemet slogs ut. Enda sättet att i en sådan situation kunna handla är att ha kontanter.

Vi har också sabotagerisken, och vi har en ökad risk för bedrägerier. Därför skulle jag vilja fråga bankerna om det. I dag hanterar bankerna ganska stora summor när det gäller bedrägerier, och det tar man eftersom det är stor lönsamhet på systemet. Det är stora summor som försvinner i bedrägerier, betydligt mer än man tidigare förlorade på rån. Hur ser bankerna på att ett ännu mer utbyggt system med elektronisk betalning samtidigt ökar risken för bedrägerier och kostnaderna för dessa?

Sedan har jag en fråga till Post- och telestyrelsen i första hand men kanske även till Riksbanken och finansmarknadsministern. Hur ser ni på att samhällets sårbarhet ökar genom att kontanterna försvinner och all kommunikation och alla betalsystem blir elektroniska och helt beroende av att tekniken fungerar?

Börje Vestlund (S): Jag vill inleda med att säga att den digitala utvecklingen är viktig. Det är bra att den fortsätter och att vi har ett kontantlöst samhälle. Därmed inte sagt att det inte finns grupper som står utanför, det har vi i flera sammanhang kunnat konstatera, både på grund av att man inte har möjlighet eller helt enkelt inte klarar av att delta i ett kontantlöst samhälle.

Det jag undrar över är den situation som uppstod någon gång på 80-talet och början av 90-talet när man på sätt och vis skilde på å ena sidan glesbygden, som skulle ha en viss infrastruktur och service, och å andra sidan övriga landet. Frågan är om det var det mest lyckade man kunde göra. Man har låtit bankväsendet och kreditinstituten koncentreras till storstäderna. De har inget ansvar för något annat än just storstäderna. Jag skulle helt enkelt vilja fråga: Kan man anse att vi har ett system som fungerar när vi har skilt på gles- och landsbygden och städerna i den delen?

Det andra jag vill fråga om gäller den grupp som står helt utanför, som inte klarar det här. I min mobiltelefon har jag åtta olika koder för att användas i olika sammanhang, och jag tror inte att jag är värst. Men det finns människor som faktiskt inte kommer ihåg en fyrsiffrig kod från den ena dagen till den andra, eller från den ena timmen till den andra. Vart ska dessa människor gå enligt aktörerna på marknaden? Jag vänder mig till Bankföreningen och i viss mån till handeln.

Hur ska dessa människor kunna handla? Hur ska de kunna agera när handeln i princip vill att de betalar med kort eller på något annat sätt där de måste använda tekniken och komma ihåg de fyra siffrorna? Ibland kanske det till och med är fler än fyra siffror. I framtiden lär siffrorna bli fler och fler.

Den gruppen måste vi också diskutera, liksom den grupp som helt enkelt inte vill använda sig av kortbetalningar. Vi vet att ett kortföretag till exempel kan kartlägga exakt hur vi rör oss inom ett visst område.

Statsrådet Per Bolund (MP): Låt mig börja med Håkan Svennelings frågor. Det är verkligen viktiga frågor, och jag är glad att det finns ett så stort engagemang. Det märks också från panelens sida. Det är viktigt att de lyfts fram.

Den första frågan var om vi ska lagstifta om att bankerna ska hantera kontanter. Som jag var inne på tidigare har en utredning tittat på det men avråder från lagstiftning. Utredningen anser att det krävs mycket starka skäl för att ett tillstånd att driva bank- och finansieringsrörelse ska kunna förenas med kravet att tillståndshavaren är skyldig att ta emot pengar. Men det är ett utredningsförslag, och vi håller på att sammanställa remisserna för att se vilka reaktioner som kommit. Sedan kommer vi att gå vidare med den frågan.

Det finns en ytterligare aspekt som måste vägas in i detta. Vid sidan av att kontanthanteringen inom banksektorn minskar slår ett antal bankkontor igen. Vi riskerar att få färre bankkontor generellt, även på landsbygden. Vi vill självklart inte medverka till den utvecklingen genom att till exempel ha krav på kontanthantering. Det skulle snarast ge försämrade service på landsbygden.

Jag vill nämna att det direktiv som antagits på EU-nivå, betalkontodirektivet, just lyfter fram att man måste ha en grundläggande betalningsmöjlighet och att man ska kunna ta emot kontanter från bankerna. Frågan kommer alltså att aktualiseras igen; den finns fortfarande på den politiska dagordningen.

Svaret på den andra frågan är givet. Självklart kan man inte byta till en bank som inte finns. Men man kan påverka sin bank genom att påtala att det är en viktig fråga och att man behöver ha den tjänsten. På många ställen finns flera banker att välja mellan, och där kan man utnyttja sin makt som konsument. Det är ett sätt som man som konsument kan försöka påverka de tjänster som erbjuds. Det betyder inte att inte vi från lagstiftarnas sida, från regering och riksdag, också ska engagera oss och försöka förbättra möjligheterna för människor att få betaltjänster i hela landet. Det ska inte missförstås som att jag tycker att konsumenterna ska bära hela ansvaret. Så är det verkligen inte.

När det gäller handeln bygger det naturligtvis på att det finns en gemensam syn på att båda kan få fördelar av att samarbeta i fråga om just betaltjänster. Vi har en utveckling där många handlare är systemombud, postombud, apoteksombud. Där har man hittat lösningar, och både de centrala aktörerna och handlarna tycker att det finns fördelar med det systemet. Skulle man gå vidare och se om det finns handlare som är intresserade av att vara bankombud vore det ett sätt att föra frågan framåt, men det bygger som sagt på att det finns ett engagemang och ett intresse och dessutom en betalningsvilja. Den frågan tittar bland annat länsstyrelserna och Post- och telestyrelsen på.

Jan Ericson frågade om sårbarheten. Det är en stor och viktig fråga, absolut. Det tycker vi från regeringens sida också. Men den sårbarheten gäller, tyvärr, generellt i samhället. Även när det gäller kontanthanteringen finns tydliga digitala eller elektroniska inslag.

Vi får verkligen hoppas att det inte inträffar, men om det blir en stor störning i den elektroniska kommunikationen kommer till exempel bankomaterna att sluta fungera. Bankkontorens datasystem kommer inte heller att fungera, och det blir svårt att få tillgång till kontanter. Man ska alltså inte se de kontanta betalningsmedlen som helt separerade från de elektroniska källorna.

Det gäller att från hela samhällets sida ha hög beredskap och se till att det finns goda möjligheter att hantera störningar så att vi inte hamnar i en situation som kan få stora konsekvenser.

Ett svar på Börje Vestlunds fråga är att systemet inte fungerar tillräckligt bra. Vi behöver se till att det finns grundläggande betalningsmöjligheter oavsett var i landet man bor. Där är regeringen engagerad och kommer att komma med vidare åtgärder.

Också integritetsfrågan är viktig och måste vägas in i det fortsatta arbetet. Då är det viktigt, vilket jag klaggjorde i mitt anförande, att man som konsument själv kan välja vilka betalningsvägar man vill använda sig av. Känner man sig orolig för den personliga integriteten ska man kunna välja att använda kontanter, och då ska den betalningsvägen fungera i samhället.

Cecilia Skingsley, Riksbanken: Jag vill också gärna följa upp Jan Ericsons fråga om sårbarheterna i ett sådant här betalningssystem. Som riksbankslagstiftningen är formulerad har vi uppgiften att säkerställa ett säkert och effektivt betalningssystem, så detta är frågor vi i högsta grad följer.

Vi gjorde en utredning om massbetalningsmarknaden för ungefär två år sedan, där vi tittade lite djupare på detta och konstaterade betydelsen av att branschen och myndighetssidan identifierar olika typer av tekniska beroenden och minskar riskerna. Vi startade också, för bara ett par veckor sedan, ett så kallat betalningsråd med både bransch- och myndighetsföreträdare representerade för att just fånga händelseutvecklingen i de nya teknikerna. Just driftsäkerhetsfrågorna tror jag kommer att bli en viktig sak.

Jag vill gärna tillägga – finansmarknadsministern har redan nämnt det – att även kontantbetalningar och kontanthantering kräver både kassaapparater och bankomater. När det blir elstopp i samhället är alltså inte kontanterna den enda lösningen, utan då finns det en lång rad problem på en lång rad områden som behöver lösas väldigt fort.

Mikael Selander, Länsstyrelsen i Dalarna: Jag har en kommentar när det gäller sårbarheten och länsstyrelsens roll. Man får inte glömma bakgrunden till det här uppdraget. När vi pratar om i första hand gles- och landsbygd upphandlar ju länsstyrelsen tjänster på de orter där det saknas – de är identifierade – utifrån den teknik som finns. Den fungerar på vissa ställen, och på andra ställen fungerar den inte.

Det man också kan komma ihåg är att många när vi inledde det här uppdraget trodde att det skulle bli en kassako för handlaren att ställa dit en sådan maskin. Vi kan konstatera att det väl inte är det utan att det för handlaren oftast är förknippat med ökade kostnader att hantera maskinerna. Det ökar inte kundtillströmningen och omsättningen; vi har inte den omsättningsökning vi kanske trodde från början. Det är den bild vi ser nu.

Det andra man måste komma ihåg är att dessa orter oftast har en minskande och åldrande befolkning. När vi pratar om sårbarhet gäller det oftast de orter där den sista butiken finns kvar – den sista butiken, den sista macken eller vad det nu kan vara. Om vi ska hantera detta är det för oss en fråga om hur hållbart detta är över tid. Pratar vi om en butik eller en mack som kan ha den här tjänsten i ett år eller i fem år? Därför behövs det parallella spår. Det behövs alltså annan teknik för att klara det här långsiktigt.

Nya lösningar är givetvis en lösning för dem som bor i lands- och glesbygd, men nya lösningar kommer säkert också att gynna andra grupper i samhället, som de som bor i storstäder och sådant. Ny teknik som är enklare för en grupp gynnar ju oftast hela samhället. Det finns i vår rapport.

Sten Selander, Post- och telestyrelsen: Jag fick också en direkt fråga av Jan Ericson. Jag kan bekräfta att säkerheten i nätet är en av PTS huvudfrågor att hantera, och vi arbetar väldigt mycket med det på olika sätt. Ju fler funktioner som är beroende av nätets funktion, desto större anledning finns det att satsa mycket på just de förebyggande insatserna.

Sedan är det väl, vilket har sagts här tidigare, lite svårt att frikoppla just kontanthanteringen från detta och säga att det är en angelägenhet som ska hanteras på ett särskilt sätt. Det är i stället som en del av hela problemet med att väldigt många tjänster är beroende av att elektroniken fungerar.

När det gäller Börje Vestlunds fråga om enskilda personer som kanske inte behärskar det här med att använda sig av koder med mera pekar ju det på det som har kommit fram i vårt gemensamma arbete med länsstyrelserna, nämligen att det är viktigt att man samordnar samhällets stödåtgärder. Man kan inte frikoppla betaltjänstfrågorna från andra former av stöd medborgare kan behöva, utan tvärtom är kanske den enda möjligheten att komma fram att man samordnar det. De personer som behöver hjälp med hantering av koder ska kunna få det samtidigt som de får hjälp med en massa andra saker de förmodligen är i behov av.

Leif Trogen, Bankföreningen: Jag tänkte försöka kommentera ett par av frågeställningarna. Bankföreningen lät för ett år sedan genomföra en studie om kortens betydelse i samhället. I den studien pekade vi på bland annat två saker. Den ena var det här med kostnadsbiten, alltså intäkterna för kort. När det gäller intäkterna för betalkorten är de lägre än kostnaderna, sett över hela bankkollektivet, men däremot är intäkterna högre än kostnaderna för kreditkortet – som egentligen är en annan produkt. Sammantaget blir det alltså enligt den studien ett litet överskott om man ser till hela kortutbudet.

I studien pekade vi också på det här med svart ekonomi och sådana bitar. Det visar också väldigt entydigt att det i länder med en hög digitalisering av betaltjänster, som till exempel Norden, har stor påverkan på den svarta ekonomin. Motsatsen gäller i länder med mycket låg digitalisering av betaltjänster. Den är alltså betydligt mindre i Norden än i länder med låg digitaliseringsgrad, främst i södra delen av Europa.

När det gäller sårbarheten kan jag ta ett exempel ur verkliga livet. Det var en sommarlördag för ett par år sedan hos en stor handlare uppe i Roslagen norr om Stockholm. När butiken var i stort sett fylld av människor – min kundvagn var fylld med matvaror – slogs elsystemet och kassasystemet ut. Samtliga kunder fick då lämna butiken, både de kunder som hade tänkt betala med kort och de kunder som hade tänkt betala med kontanter. Butiksägaren kunde nämligen inte ta emot betalningar på något sätt.

Det visar att sårbarheten är lika stor när det gäller kontanthantering som när det gäller elektroniska betalningssätt. Därför är det viktigt att tillgängligheten kan säkerställas, så att den typen av händelser inte inträffar. När de inträffar måste det finnas reservrutiner som kan lösa den typen av problematik.

Övind Neiman, Sparbankernas Riksförbund: Jag hade också tänkt kommentera den svarta ekonomin, som ju gynnas, men det har min kollega på Bankföreningen gjort. Därför ska jag i stället prata om det här med hur man kan

byta till en bank som inte finns. Jag ska ge två skäl till att det inte finns sparbanker på alla orter, om man nu kör både-och-mentaliteten. Ni får ha överseende med en liten historisk tillbakablick.

När dagens sparbanker startades, de allra flesta på 1800-talet, satt stiftarna själva i kassan varsin lördag. Man bytte jobb med varandra, och det kunde gå tio år innan man hade en enda lönekostnadskrona. Då kunde man kosta på sig en långsiktig satsning som sparbank. I dagens överreglerade samhälle måste man dock börja med att anställa en complianceansvarig, en riskcontroller, en kreditcontroller och så vidare. Man har alltså en stab på och lönekostnader för 15 personer innan man ens har den första intäktskronan. Ivern att reglera finansmarknaden, som i sig är förståelig och vällovlig, har alltså blivit ett gigantiskt etableringshinder. Det var nog inte avsikten, men det är en bieffekt.

Den andra anledningen är egentligen svårare. På den tiden då sparbankerna startades var det ju apotekaren, grosshandlaren och storbonden i bygden som gick samman och startade en sparbank för att mindre bemedlade människor skulle få möjlighet att spara till en tryggare framtid. Självklart fanns det säkert sparbanksstiftare som var extremt godhjärtade, men de var också affärsmän. Apotekaren, grosshandlaren och storbonden förstod ju att mindre bemedlade människor som får möjlighet att spara till en tryggare framtid kommer att handla lite mer i apoteket, i grosshandeln och så vidare. Då var nämligen alla delar av ekonomin lokal.

Det är alltså en stor utmaning för en lokal bank att många andra delar av ekonomin inte är ens nationell utan global. Jag är inte motståndare till globalisering – missförstå mig rätt – men det blir en utmaning. När det gäller pengaströmmarna har man olika stora cirklar.

Det finns säkert fler argument här, men jag ville ta tillfället i akt att prata om det. Jag tycker för övrigt att Håkan Svennelings liknelse med en bensinmack utan bensin är bra; det kan man i varje fall fundera på.

När det gäller samhällets sårbarhet tycker jag att andra talare har belyst att det är mycket bredare. Samhällets sårbarhet försvinner inte om vi har kontanter i stället för elektroniska betalningar, utan sårbarheten är någonting mycket större än så. Jag vill peka på en företeelse som heter FSPOS, finansiella sektorns privat-offentliga samverkan, där man har regelbundna övningar i att hantera tvärstopp i betalningsstrukturer och annat. Det är väl ett exempel på privat-offentlig samverkan som är bra.

Bengt Nilervall, Svensk Handel: Jag tänkte att jag skulle kommentera Börje Vestlunds fråga om vart de här grupperna tar vägen. Jag vill understryka att det, tror jag, är oerhört viktigt att förstå att handlarna med sina marginaler alltid kommer att ställa upp och ta emot kontanter. De som har tagit steget fullt ut har kanske legat på 95 eller 96 procent kortköp, och då har man vägt på guldvåg om man förlorar kunder eller inte.

Jag vill påstå att till exempel dagligvaruhandeln, som har en betydligt större andel kontant köp, är den sista branschen som kommer att överge kunder som vill betala med kontanter. Jag tror att handeln är oerhört känslig för vad kunderna vill betala med. De som har tagit steget fullt ut och inte tar emot kontantbetalningar försöker också hela tiden hitta lösningar i vissa situationer; till exempel fakturalösningen är en sådan.

Den största anledningen till att man tar steget är ju säkerheten. Som jag nämnde tidigare har vi tre rån om dagen, varje dag. Det är alltså säkerheten som är den stora anledningen till att man tar steget fullt ut och stänger för kontanter. Man väger dock definitivt detta på guldvåg, varje gång.

Jörgen Andersson (M): Jag vet inte hur lång historia kontanter har som betalmedel, men det lär vara flera tusen år. Det var en fantastisk teknisk innovation att människor kunde hantera sina likvida tillgångar på något sätt, och den står sig av allt att döma än. De flesta anser ju att den kommer att finnas kvar under överskådlig tid, även om vi har fått alternativa betalmedel – vilket naturligtvis är bra.

Bedriver man en verksamhet till exempel inom handeln är det klart att man rent lagstiftningsmässigt inte måste ta emot vilket betalmedel det än må vara, men man måste det för att behålla sina kunder. Vill man ha sina kunder måste man kunna erbjuda sig att ta emot alla betalmedel. Då kan man fråga sig hur det kommer sig att bankerna inte har samma krav på sig för att behålla sina kunder. Är det så att det brister rent konkurrensmässigt på bankmarknaden?

Om det är så, på vilket sätt kan vi förbättra konkurrenssituationen på bankmarknaden? Är det så att bankerna har en alltför stark ställning gentemot sina kunder? Är balansen mellan kund och bank till bankernas fördel? Hur ser det ut framåt? Är det kanske till och med så att bankernas ställning stärks alltmer? Jag tror att Sparbankernas Riksförbunds ordförande var inne på att vi har en överreglerad marknad som snarare gör att bankerna får en allt starkare ställning.

Det må vara så att kontanthantering kostar alltför mycket för bankerna, men om konsumenterna får en starkare ställning gentemot bankerna är det klart att man kanske måste tillhandahålla även kontanter för att behålla sina kunder. Min fråga handlar alltså om konkurrenssituationen, och det är väl kanske framför allt Per Bolund jag riktar mig till. Jag undrar vad Per Bolund har för tankar om detta och på vilket sätt han vill stärka konsumenternas ställning på den här marknaden.

Monica Green (S): Min kommentar var kanske mer till bankerna. Jag tycker att det är lite stötande med de gigantiska miljardvinsterna samtidigt som man säger att man ska ta betalt för kontanterna, i stället för att sänka avgifterna på korten och kanske ge servicen till småföretagare och föreningar att kunna lämna ifrån sig kontanter. Det gäller till exempel när en förening har samlat in

pengar till kvinnor i Syrien och ska behöva betala för att lämna in insamlingarna. Jag tycker att detta är stötande med tanke på de gigantiska vinster bankerna gör.

Erik Ullenhag (FP): Till att börja med tror jag nog att vi även i den här diskussionen ska vara lite försiktiga med att vara extremt rädda för teknikskiften, för det är trots allt det vi är inne i. Det finns en anledning till att konsumenter väljer att betala med något annat än kontanter, och det finns en anledning till att både handlare och banker tycker att det är bra. Per Bolund var inne lite grann på det. Det är bra ur trygghetssynpunkt för en handlare, och det kan uppfattas som praktiskt.

Ibland när vi är inne i teknikskiften blir vi väldigt rädda för dem. En bensinmack utan bensin nämndes – ja, jag hoppas att vi någon gång har en bensinmack utan bensin och att vi kör bilarna på något annat, om man nu ska dra den analogin vidare. Men med det sagt vet vi att den här strukturomvandlingen går snabbare i Sverige än i andra länder. Jag skulle gärna vilja höra Cecilia Skingsleys och Riksbankens analys av varför. En gissning kan ju vara att vi har större förtroende för myndigheter och samhället i Sverige än i andra länder, men jag har inget riktigt svar på frågan.

I sammanhanget bör man väl understryka att kontanterna såklart kommer att vara viktigare för en del människor under en längre tid framåt. Personer med funktionsnedsättningar har nämnts, och där tror jag snarare att vi också framöver kommer att se ett teknikskifte som ger även personer med funktionsnedsättningar möjlighet att använda ny teknik. Det finns dock även en glesbygdsfrågeställning i detta, och den skulle jag vilja vända mig till Länsstyrelsen i Dalarna med. Jag vet att ni har lyft fram nackdelen med att det finns lagliga hinder för att samverka kring betalningar. Vad är det för lagändringar ni i så fall efterlyser, mer konkret?

Allra sist skulle jag vilja ställa en fråga till Bengt Nilervall och Svensk Handel, och det gäller hur relationen i kostnader ser ut. Ni pekar på ökade kostnader för en handlare med kontanthantering jämfört med kort, men hur ser relationen i kostnader mellan kort och kontanter ut om man tar en normalstor livsmedelsaffär?

Jörgen Hellman (S): Ordförande! Jag har en följdfråga utifrån Jörgen Anderssons, Monica Greens och Håkan Svennelings frågor. Vi tycker väl alla att det är bra att regeringen har de här rundabordssamtalen – det är rätt väg att försöka lösa detta – men under denna utfrågning upplever jag ändå att bankerna inte tar till sig problemen när det gäller småföretagen och föreningarnas insamling av kontanter.

Med det här direktivet och efter de samtal regeringen ska ha, när kan vi förvänta oss lagförslag till riksdagen om man inte når någon vettig uppgörelse med de olika intressenterna? Det har även bäring på vad det står i direktivet.

Statsrådet Per Bolund (MP): Tack så mycket för viktiga både inlägg och frågor!

Om jag börjar med Jörgen Anderssons fråga är ju konkurrenssituationen på marknaden en väldigt viktig fråga som regeringen självklart följer noga och där vi också vet att myndigheterna har aktiva roller i att se till att konkurrensen fungerar på ett bra sätt. Regeringen har dock även som plan att ta initiativ och försöka komma fram med viktiga frågor; till exempel arbetar vi aktivt med att försöka förbättra informationen till kunderna så att de bättre ska kunna ta ställning till de erbjudanden de får från bankerna och därmed också kunna jämföra bankerna med varandra.

Ett problem som har lyfts upp är det som brukar kallas ”bundling”, alltså att banker och försäkringsbolag lägger ihop många erbjudanden i en pott och har ett pris på det, vilket kan göra det svårt att jämföra med andra bankers och finansinstituts erbjudanden. Det är en svår fråga att lösa, men det är ett problem just när det gäller att skapa god konkurrens på bankmarknaden.

En annan fråga är tydligheten i relationen, det vill säga vilken roll man egentligen möter banken i. Ofta kallas det att man möter en rådgivare när det kanske i verkligheten är en försäljare man möter. Det är viktigt att som konsument veta vem som faktiskt sitter på andra sidan bordet. Det är också en fråga vi både genom dialog och på andra sätt försöker engagera oss i, för att se till att konkurrensen fungerar bra och att vi som kunder ska kunna ta väl genomtänkta och väl underbyggda beslut när vi beslutar vilken bank eller vilket finansinstitut som ska få göra våra affärer.

När det gäller Jörgen Hellmans förslag om tidsplaner framåt pågår just nu en remissammanställning för utredningen som har kommit, och vi kommer att få den under våren. Sedan kommer vi att gå vidare med de förslag som finns i den utredningen. Exakt när utredningen kommer att leda till lagförslag är inte klarlagt, utan vi måste göra arbetet först. När det gäller betalkontodirektivet är det fastslaget i EU-rätten, och sista tiden för genomförande är den 18 september 2016. Det är alltså en sista angivelse, och vi får se om det går att göra snabbare än så.

Cecilia Skingsley, Riksbanken: Erik Ullenhag ställde frågan vad det är som gör att Sverige ligger så långt framme när det gäller att använda andra betalmetoder än kontanter. Det är en väldigt bra fråga, och jag kan egentligen bara ge några indikationer på vad jag tror är de viktiga skälen.

Ett väldigt uppenbart skäl är att Sverige betraktas som ett av de teknikvänligaste länderna som finns. World Economic Forum gör återkommande något de kallar Networked Readiness Index, där man tittar på hur 142 olika länder beterar sig inom indikatorer som marknad, politik, lagar och regleringar samt

infrastruktur. Man tittar på förmågan hos företag, hushåll och myndigheter att använda sig av och utveckla sig inom it. Av dessa 142 länder ligger Sverige i topp – på tredje plats. Endast Finland och Singapore anses mer teknikmogna än Sverige.

Vi ligger alltså långt framme på teknik i Sverige, och enligt EU-kommissionens återkommande studier på området ligger vi långt framme även på innovation. Uppfattar allmänheten den nya tekniken som tillräckligt driftsäker och de nya teknikerna som enkla att använda – ja, då sker beteendeförändringarna fort. Det är min bedömning av utvecklingen.

Bengt Nilervall, Svensk Handel: När det gäller de kostnader vi har för olika betalmedel visar vår utredning att debitkortet – alltså bankkortet som går direkt mot ditt konto – är det billigaste betalmedlet. Sedan kommer kontanter, och därefter kommer kreditkortet. Kreditkortet är det absolut dyraste, och det är det man från banksidan trycker hårt mot. Där är det alltså viktigt att öppna upp för konkurrens. Sedan är det klart att det skiljer mycket mellan de stora handlarna och de små handlarna när det gäller möjligheten att förhandla runt kostnadsbitarna.

Där har du alltså bilden på de olika betalmedlen, och jag vill passa på att nämna något om Jörgen Anderssons frågor om konkurrens. Jag tror att det är ett av de viktigaste skälen att öppna upp och skapa förutsättning för bättre konkurrens och flera aktörer som kan kliva in och erbjuda billigare, enklare och kostnadseffektiva betallosningar.

Jag har också tagit del av en rapport som PTS har gjort, där man har tittat på de nya betalningsapparna och testat dem mot grupper som är funktionsnedsatta. Mycket av deras resultat visar att den typen av betalningar är mycket smidigare och enklare än vad korten är. Jag tror alltså att vi kommer att komma till rätta med i alla fall delar av det vi pratar om ifall man skapar rätt förutsättningar och bygger möjligheter för fler aktörer att kliva in och göra saker.

Öivind Neiman, Sparbankernas Riksförbund: Herr ordförande! Jag vill börja med att kommentera Jörgen Anderssons fråga om konkurrensförhållandet. Jag representerar sparbankerna, och vi lever ju i tron att konkurrensläget ser annorlunda ut på de orter där det finns sparbanker jämfört med orter där det inte gör det – på sparbanksorter är det faktiskt inte ovanligt att det är sparbanken som är storbank och storbankerna som är småbanker. Hur ska man då påverka detta? Ja, bland annat kan finansutskottet framöver fundera på frågor som proportionalitet och sparbanksbevis. Det är två verktyg som skulle underlätta för landets sparbanker.

Sedan ska jag kommentera Monica Greens fråga och det Jörgen Hellman sa till stöd för den, samt Erik Ullenhags fråga om teknikskifte. Jag är enig i att detta kan uppfattas som stötande. Jag förstår det. Det kan vara ett aldrig så gott ändamål, och jag vill inte överbetona att bankerna ska ta betalt för den typen

av tjänster och erbjuda annat – det vill säga rikta sig mot elektroniska överföringar och så vidare – men jag vill återigen peka på att man hos de flesta av våra medlemmar får lämna in sin kassa om man har samlat in pengar.

Det finns dock en koppling till teknikskiftet, för Swish är en alldeles utomordentlig tjänst. Vi fick se statistik från Leif Trogen på antalet betalningar och beloppen. Nu lanseras som en andra generation Swish Företag, vilket är riktat just till småföretag och föreningar. Jag tror alltså att det kan bli ett väldigt bra alternativ, för då slipper man lämna ut sitt eget konto för den typen av transaktioner.

Leif Trogen, Bankföreningen: Jag tror att det jag tänkte säga precis har sagts, så jag vill bara trycka ytterligare på att vi som branschorganisation har fört diskussioner med företrädare på branschnivå för bland annat frivilligorganisationerna och deras insamlingar. De har välkomnat den lösning med Swish som just nämndes, där nu också företag kan ta emot insamling den vägen. Det öppnar stora vägar för dem, både för att få säkrare kanaler och för att få ett säkrare sätt att samla in pengar. Även Svenska kyrkan är en aktör som börjar titta på möjligheten att kunna ta emot kollekt den vägen.

Att tekniken skapar nya möjligheter som ett bra komplement till andra betalsätt är alltså helt klart.

Ordföranden Fredrik Olovsson: Den sista frågeställaren jag har på min lista nu är Håkan Svenneling.

Håkan Svenneling (V): Då ställer jag ett antal frågor, herr ordförande, för jag har några kvar på lager. Jag tänkte börja med att prata om länsstyrelsens bevakningsuppdrag.

Jag tycker att det är väldigt bra att vi har den typen av uppdrag till våra länsstyrelser. Det är intressant att läsa länsstyrelsens sammanfattning i sin rapport, där det står att länsstyrelsens gemensamma bedömning är att tillgången till grundläggande betaltjänster inte motsvarar samhällets behov – särskilt inte för personer som äldre eller funktionsnedsatta. Det visar ändå på vikten av att vi har den här utfrågningen, och jag tänkte komma till det här med bankomater som stänger igen med kort varsel.

Länsstyrelsernas uppdrag är att bevaka detta. När man pratar med länsstyrelsetjänstemännen säger de att det är svårt att följa med i vilken utsträckning bankomater öppnas eller stängs i eller hur kontanthantering försvinner från orter. Till exempel finns det strax utanför Karlstad en ort som heter Skoghall, som har 15 000 invånare i kommunen. Där försvann nyligen den sista bankomaten. Då funkade det så att länsstyrelsens tjänsteman såg att det skrevs om detta i tidningen, ringde upp banken för att fråga om det stämde och kunde sedan prata med banken om vilken plan som fanns för att återinföra bankomaten.

Nu har ju bankerna samlat sig i Bankomat AB, där man har alla sina bankomater. Min fundering riktar sig framför allt till Bankföreningen men också lite till Länsstyrelsen i Dalarna. Kan ni inte liksom bara ringa varje gång ni lägger ned en bankomat, för att underlätta länsstyrelsernas uppdrag? Eller måste länsstyrelsetjänstemän sitta och läsa tidningen? Måste vi som politiker gå till den punkten att vi lagstiftar om en anmälningsskyldighet för var ni har era bankomater? Ska vi samtala och sköta det här på ett enkelt sätt måste vi ju också kunna hjälpa varandra.

Nästa fundering jag har handlar om länsstyrelsernas arbete utifrån vilken finansiering man har. Staten har avsatt 37 miljoner till arbetet med grundläggande betaltjänster, varav det mesta av pengarna går till PTS – 35 miljoner går till PTS årligen, och bara 2 miljoner går till Länsstyrelsen i Dalarna. För närvarande finns det tydligen till och med en diskussion om att man skulle minska stödet till Länsstyrelsen i Dalarna. Övriga länsstyrelser i landet – det är 20 stycken – har ingen fast finansiering av det här betaltjänstuppslaget, utan det tas från det allmänna anslag som går till alla länsstyrelser.

Min fråga till samtliga parter är om detta är ett bra sätt att fördela de resurser vi avsätter till det. Kan vi göra på något annat sätt, så att vi använder resurserna på ett bra sätt och länsstyrelsernas bevakningsuppdrag kan fullföljas på ett bra sätt?

Nu när ordföranden sa att det inte fanns några fler frågeställare passar jag på att ställa två andra frågor jag har. Jag har en fråga till Cecilia Skingsley kring sedelutbytet, som ju handeln ska sköta den här gången. Det finns en stark oro bland många handlare för att det kommer in förfalskade sedlar och att man inte ser att man tar emot förfalskade sedlar i samband med sedelutbytet, därför att man inte har teknik och resurser för att se det. Många handlare undrar då om de ska få stå för kostnaden för att de sedan i sin tur lämnar in förfalskade sedlar till Riksbanken när bytet görs. Jag undrar lite hur man från Riksbankens sida kommer att hantera det här med förfalskade sedlar.

Sedan har jag en fråga kring bankerna. Det gäller maxinsättning av kontanter. PTS upphandlade ICA Banken som den bank som sköter detta på de orter där man saknar grundläggande betaltjänster. Vad som hände då var att många satte in ganska stora belopp på ICA Banken. De hade tidigare en gräns på 10 000 kronor. Då valde banken att från och med hösten 2013 sänka den gränsen till 2 000 kronor per tillfälle. Det innebar att man totalt på en månad kunde sätta in bara 8 000 kronor. Det är ganska lite pengar, om man som organisation sysslar med en insamling eller liknande.

Jag undrar hur ni ser på de olika former av begränsningar som banker har för insättningar av kontanter och vilka problem de skapar för olika grupper enligt er.

Ordföranden Fredrik Olovsson: Det var sista frågan från ledamöterna. Då får vi möjlighet att ge hela panelen chans att svara på frågorna och eventuellt också göra några avslutande reflexioner.

Mikael Selander, Länsstyrelsen i Dalarna: Jag börjar med frågan om lagändring. Den lagändring som länsstyrelserna ser är kopplad till strukturomvandlingen, precis som tidigare talare har beskrivit. Lagen vänder sig i första hand till den del av befolkningen som inte kan hantera den teknik som finns och ta del av den teknikutveckling som kommer.

Som vi ser det skulle en sådan lagändring stödja hur en person exempelvis inom handel eller hemtjänst ska kunna hjälpa en anhörig eller brukare på ett sätt som är rättssäkert, alltså kunna hjälpa till med att betala en räkning, att flytta pengar eller att ta ut pengar utan att riskera sin egen säkerhet. Som det är nu är det lätt att bli ifrågasatt av en anhörig om du har hjälpt en som du är bekant med. Vilken rätt har du att flytta någons pengar mellan konton, ta ut stora belopp eller föra pengar till andras konton? Som vi vet finns det inget bra stöd för det just nu.

Om det kommer ett sådant lagstöd eller en hjälp för hur man ska kunna hantera detta hoppas vi på länsstyrelserna kunna samverka lättare med kommuner för att kunna hitta lösningar som fungerar lokalt, regionalt och nationellt. Det är anledningen till att vi ser att det är viktigt med ett lagstöd.

Jag vill också kommentera Håkans fråga när det gäller länsstyrelsernas finansiering. Vi ser inte att det finns någon quick fix på det problemet. Den grupp som alla har pratat om kommer att finnas kvar, och avbefolkningen och den demografiska utvecklingen på landsbygd och i glesbygd talar för sig själv. Precis som har sagts innan finns det en problematik utanför storstäderna som också kommer att finnas kvar över en tid, och därför behövs denna samverkan framöver – samverkan nationellt, regionalt och lokalt.

När det gäller länsstyrelsernas finansiering ser vi behov av det här anslaget framöver för att kunna vara en del i att lösa de här problemen.

Beträffande de 2 miljoner som länsstyrelserna har haft när det gäller rapporten: Det är ingen stor summa. Vi klarar av att hantera rapporten, men vi har inte dessa 2 miljoner själva, utan de delas mellan 21 länsstyrelser. Om man skär ned i det jobbet drabbar det inte bara Länsstyrelsen i Dalarna, utan det drabbar också de övriga 20, när det gäller att hantera den här rapporten och det jobb det är att ta fram rapporten.

Sten Selander, Post- och telestyrelsen: Jag kan understryka att inte heller vi ser detta som något snabbt övergående problem. Det är också därför vi har koncentrerat oss på att bygga upp en apparat som vi tror på bästa sätt kommer att tillgodose de behov som vi är satta att säkerställa.

Det har tagit lite tid, och därför har vi inte fullt ut utnyttjat de anslag som vi har fått. Vi ser dock inget utrymme för att i framtiden skära ned på den omfattning som gäller i dag, utan vi ser detta som ett uppdrag som kommer att behöva fullföljas under överskådlig tid.

Det finns vissa teknikaliteter i regelverket. Vi har till exempel berört möjligheten att samordna hemtjänsten med betaltjänsterna. Det finns även begränsningar när det gäller möjligheten för länsstyrelserna och även kommunerna att understödja långsiktiga projekt av lite större format. För att det ska löna sig med någon särskild betalservicelösning som vänder sig till ett vidare fält krävs det att man har en fyra- eller femårig horisont. Har man då begränsningar när det gäller möjligheterna att garantera statligt bidrag till sådana projekt underlättar det inte att lösa våra problem.

Annika Wallenskog, Sveriges Kommuner och Landsting: Kommunerna jobbar successivt med att byta de här lösningarna. Men i takt med urbaniseringen riskerar problemet att man inte kan hantera kontanter att accentueras. Jag vet inte om det finns någon lösning på det just nu. Jag känner inte att det finns något förslag på lösning.

Öivind Neiman, Sparbankernas Riksförbund: Jag börjar med att kommentera Svennelings fråga om bankomater och just orten Skoghall. Det slog an en historisk sträng. Det var nämligen just i Skoghall, en mil söder om Karlstad, som min bankkarriär började 1974 i Wermlandsbankens lokalkontor. På den tiden fanns det ju också regionala eller lokala affärsbanker.

Tillbaka till nuet och frågan om det ska lagstiftas om anmälningsplikt: Det vore väldigt olyckligt, så jag ska framföra i de kanaler som jag har att det vore lämpligt att undersöka en sådan anmälningsplikt, så att länsstyrelsen slipper läsa i tidningen.

Vi har ett begränsat inflytande i bolaget, för Bankomat AB ägs av fem olika, där är vi med i en femtedel, och av den femtedelen äger vi 30 procent. Men i det forumet ska jag framföra detta och se till att det kommer till styrelsen för Bankomat AB, så får vi se vad som händer.

Du hade en fråga om maxinsättning av kontanter. Jag känner inte igen de belopp ned mot 2 000 kronor som du pratade om. Däremot var jag själv med och införde begränsning av insättning när jag arbetade i Westra Wermlands Sparbank. Det var då baserat på lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Det gjorde att man tvingades till en begränsning av kontanter, och för övrigt har man en upplysningsplikt som har gjort att många kunder uppfattar det som en gräns. Man gör väl så gott man kan, kan vi tycka.

Jag vill också passa på att lite grann kommentera det teknikskifte som Ullenhag pratade om tidigare. Vi har nyligen gjort en undersökning. Det är en kvalitativ undersökning som bland annat belyser om du upplever att du har en egen kontaktperson på banken, om du har telefonnummer till en sådan person

eller går via ett callcenter, huruvida bankpersonalen nickar igenkännande när du kommer in i lokalen och så vidare.

Undersökningen visade att det av sparbankernas kunder är 85 procent som uppger att de har en egen kontaktperson på banken, jämfört med 42 procent av storbankernas kunder. Det är rätt stor skillnad. Men det som var överraskande i undersökningen var att sparbankernas kunder använder internetbank via mobil i större utsträckning än storbankernas kunder. Skillnaden är mindre där – 65 procent av sparbankernas kunder använder regelbundet mobilbanken, medan 53 procent av storbankernas kunder gör det. Jag tror att det har att göra med den lokala närvaron: När man ska ta språnget till ny teknik är det viktigt att kunden känner en trygghet, att man gör resan tillsammans och att kunden inte blir utknuffad i kylan ensam.

Det tycker jag leder tillbaka till de två bäst beskrivande orden för sparbänkerna, nämligen orden ”lokal” och ”långsiktig”.

Leif Trogen, Bankföreningen: Jag tror att Öivind i princip har sagt det jag hade tänkt säga. Men jag vill kommentera detta med bankomater, utan att ha någon insyn i fem ägare till den verksamheten, och det finns också ägare till andra uttagsautomater i Sverige.

Jag kan möjligtvis tycka att det är viktigt att de olika aktörer som tillhandahåller uttagsautomattjänster samråder med varandra kring nedläggning på en ort, för att säkerställa att det finns någon aktör som är beredd att finnas på plats på respektive ort. Det kan vara ett önskvärt scenario.

När det gäller maxinsättningar: Bankerna agerar fullt ut enligt lagen om penningtvätt och är då skyldiga att ha kundkänedom och känna till pengarnas ursprung. Bankerna är mycket noggranna med att följa den lagen till punkt och pricka, och det kan innebära att det blir vissa komplikationer utifrån kundens perspektiv i dessa sammanhang.

Bengt Nilervall, Svensk Handel: När det gäller den utmaning som vissa grupper har i fråga om kontanter vill jag än en gång understryka att handeln kommer att ta emot kontanter så länge kunderna vill det. Jag tror också att det är ytterst angeläget att skapa konkurrens för att möjliggöra fler möjligheter att komma till rätta med många av de problem som finns, som vi är fullt medvetna om. Jag tror att det är en väg framåt.

Huruvida handlarna ska fungera som bank: Jag tror att det är oerhört viktigt att man ser det som en möjlighet och inte som en pålaga. Det är säkerhetsskäl som gör att vi tar de beslut som vi tar. Att vi skulle fungera som bank tror jag måste fungera som en möjlighet – inte som en pålaga.

Cecilia Skingsley, Riksbanken: Det var en fråga om en oro bland handlare för att ta emot förfalskade sedlar inom ramen för sedelutbytet. Vi har väldigt få förfalskningar. Men ansvaret för att kontrollera äktheten i en sedel ligger hos

mottagaren. Det gäller oavsett om vi ska göra ett utbyte eller inte, för den principen gäller alltid. Jag har svårt att tänka mig att någon annan princip än att mottagaren kontrollerar äktheten skulle fungera. Det skulle kunna leda till rätt okontrollerbara konsekvenser.

Vi på Riksbanken kan mycket om förfalskningar. Vi vet en hel del om de olika tekniker som förekommer, och vi har också mycket utbyte med andra centralbanker även i de här frågorna. Vi informerar gärna så mycket vi bara kan och får, när som helst.

Jag vill gärna avsluta inlägget med att vända mig direkt till Bengt Nilervall och Svensk Handel och säga: Närhelst ni vill att vi delar med oss av vår kunskap till era medlemmar om hur man säkerställer äktheten i kontanterna finns vi där och hjälper gärna till.

Statsrådet Per Bolund (MP): Herr ordförande! Jag tänkte börja med att ta upp en fråga som Håkan Svenneling ställde kring fördelningen av medel för att hantera frågan om kontanthantering och betalningsmöjligheter i hela landet. Det finns som sagt pengar avsatta, även om de har skurits ned en smula.

När det gäller om fördelningen är rätt eller fel: Får vi signaler om att det behöver göras justeringar är det klart att regeringen är beredd att titta på fördelningen av anslagen, och får vi in ett äskande om mer medel kommer det att vägas mot andra angelägna reformer inom statsbudgeten. Men självklart följer vi utvecklingen när det gäller hur anslagen används och ser om det finns behov av förändringar. Det ingår i det reguljära budgetarbetet.

Sedan vill jag passa på att tacka för en värdefull diskussion. Jag tycker att den har varit givande och gett mig nya insikter. Jag tror att många andra säkert har fått värdefull information och mer kunskap.

Jag är också glad att det finns ett stort engagemang i frågan, för jag vet att det är en fråga som berör många människor i deras vardag. Det tycker jag bådardar gott för det kommande arbetet. Jag är också glad att våra myndigheter bedriver ett aktivt arbete för att lösa de problem som uppstår längs resan i det teknikskifte som vi just nu är inne i och som pågår. Jag tror att en sådan här tillställning och även rundabordssamtal och andra liknande diskussioner som kommer att föras kommer att bidra till att den processen går så smidigt som det bara är möjligt.

Jag vill som avslutning konstatera att regeringens hållning är att vi som konsumenter ska ha möjlighet att själva välja hur vi vill sköta vår ekonomi och våra betalningar. Vi ser det som vår uppgift att se till att det är möjligt att göra det valet, varhelst i landet man bor och vilka förutsättningar man än har som individ och konsument.

Därmed vill jag tacka finansutskottet för denna hearing. Den har varit värdefull.

Ordföranden Fredrik Olovsson: Under nära tre timmar får man många olika perspektiv på frågan. Med tanke på de frågor och svar som vi har fått är jag

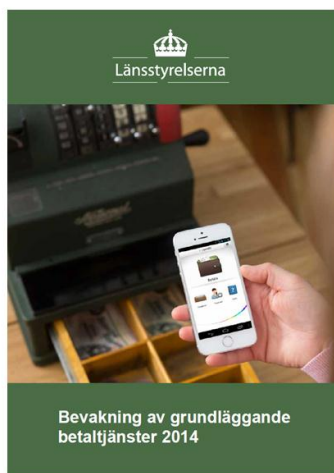
övertygad om att vi kommer att ha en fortsatt diskussion både i riksdagen och i samhället i övrigt kring de här viktiga frågorna.

Jag vill tacka panelen för att ni kom hit och bidrog på detta sätt, och jag vill förstås också tacka finansutskottets ledamöter och er andra som har följt utfrågningen, som därmed är avslutad.

Länsstyrelserna

Mikael Selander, samordnade länsstyrelse i Dalarna

Länsstyrelsernas uppdrag

- Bevakar hur betaltjänsterna fungerar i samhället - sedan 2009
- Arbetar för stöd- och utvecklingsinsatser – sedan 2013

Grundorsaker till problemen

- Banktjänster avvecklas
- Allt går inte att betala med kort
- Bredbandstäckning och mobilnätstäckning är inte tillräckligt utbyggd eller saknar tillräckligt med kapacitet i näten
- Det är svårt att få lönsamhet i lösningar för föreningar som hanterar dagskassor
- Det är svårt att få lönsamhet i betallösningar på landsbygden
- Turister har kontanter eller har kort som inte fungerar i Sverige
- Det finns personer som av olika skäl står utanför det digitala samhället och därför inte har tillgång till de digitala lösningarna
- Det finns inte stöd i lagen för den som ska hjälpa en person med betaltjänster

Länstyrelserna

Effekter av problemen

Företag och föreningar

- Sämre lönsamhet
- Krångligt och kostsamt att hantera kontanter
- Skapar stress och oro för personalen
- Svårt att rekrytera personal till föreningar

Privatpersoner

- Lösningar som inte är säkra eller har lagligt stöd skapas
- Individen blir utsatt, otryggt
- Stress och oro leder på sikt till att personer behöver vård av samhället tidigare i livet

Länstyrelserna

Behov av lösningar

- Bättre täckning, kapacitet i infrastrukturen
- Enklare teknik att betala eller ta betalt med
- Lägre avgifter för kontanthantering
- Minskade transporter – mer recycling av kontanter
- Kunden ska kunna välja betalsätt
- Kundorienterade och hållbara banktjänster
- Övergripande ansvar för kontanthantering och för infrastrukturen
- Behovsanpassade betallösningar
- Fortsatt stöd för kontanthantering
- Effektiva informationsflöden

Länsstyrelserna

Länsstyrelsernas arbete

- Betallösningar på utsatta orter
- Wifi-zoner
- Dialogmöten med kommuner
- Pilotprojekt med föreningar, som Riksidrottsförbundet, PRO och HSO
- Det finns ett stort informationsbehov i samhället. Varannan ny betaltjänst är okänd för svenska folket och man vet inte vilken tjänst man använder

Länsstyrelserna

Hur löser vi problemen?

- Övergripande samhällsansvar
- Banker måste underlätta utvecklingen
- Behovsanpassade betallösningar
- Bra infrastruktur
- Lagliga sätt att hjälpa andra
- Krävs beslut på nationell nivå för att få det att fungera på lokal nivå

Länstyrelserna

Finansutskottets offentliga utfrågning om kontanthantering

Den 19 april 2015

Sten Selander

Post- och telestyrelsen (PTS)

 PTS Post- och telestyrelsen

Kort historik

- Posten Bank & kassa
- Svensk Kassaservice
- PTS upphandling av grundläggande betaltjänster
- PTS i samarbete med Länsstyrelserna, TVV och TVA

 PTS

Grundläggande betaltjänster

- Ta ut kontanter
- Betala räkningar
- Dagskassehantering

- på de orter och den landsbygd där behovet inte tillgodoses av marknaden

 PTS

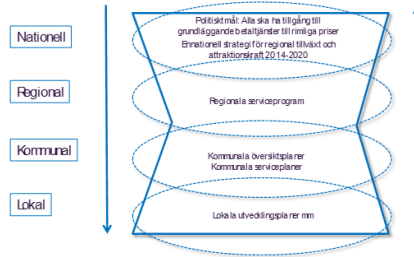
Var befinner vi oss nu?

- Internt mål för PTS:
- "PTS ska bidra till att länsstyrelserna och övriga myndigheter från 2016 har goda förutsättningar att arbeta självständigt och långsiktigt med grundläggande betaltjänster. PTS ska se till att de behov som äldre personer och personer med funktionsnedsättning har, särskilt uppmärksammas."

 PTS

Grundläggande betaltjänster inom ramen för flernivåsamverkan

- Arbetet med grundläggande betaltjänster har kopplingar till olika politiska ambitioner, sektoriella områden, program, strategier och geografiskt betingade behov.
- Samverkan behövs horisontellt och vertikalt – viktigt genom alla nivåer.
- Den regionala nivån är särskilt viktig. Där behöver frågor hanteras i ett sammanhang (figurens midja)
- PTS och länsstyrelserna bedömer att GBT behöver integreras i RSP och samordnas med övriga servicefrågor.

PTS

Slutsatser:

- PTS och länsstyrelsernas uppdrag på betaltjänstområdet har en uppenbar koppling till tillgången till kontanter men innebär i sig inte ett ställningstagande till vilken roll kontanterna ska ha i betalningssystemet.
- Bankernas avveckling av sin kontanthantering har medfört att de som har behov av statliga insatser för att kunna utföra sina grundläggande betaltjänster har blivit fler men att det, sett ur ett PTS-perspektiv, fortfarande främst är ett landsbygdsproblem.

PTS

Kontanthantering Finansutskottet mars 2015

Annika Wallenskog SKL
Biträdande chefekonom

LANDSTINGEN: Många landsting har försökt införa kontantfritt?

Har erbjudit:

- Faktura
- Kortbetalning
- Betalning på annat ställe

Skäl:

- Säkerhet
- Effektivitet
- Antalet ställen att "lämna in" pengar på har minskat.

Resultat:

- Två kammarrättsdomar: mot landstinget i Jämtland och i Kronoberg
- Ett landsting har anmälts till DO

Kollektivtrafik kontantfritt (avtal)

KOMMUNERNA:

▪ **Bekymrade!**

- Äldre
- Ungdomar
- Skolor
- Bibliotek
- Psykiskt funktionshindrade
- Flyktingar
- Personer som inte får kort/inte kan hantera kort
- Idrottsföreningar
- Småföretagare
- Handkassor
- Glesbygd
- Elavbrott, datahaverier

Kontanthantering i samhället

Leif Trogen, chef Finansiell infrastruktur
Svenska Bankföreningen

Tillgång till kontanter

- 3 237 uttagsautomater 2013 (2 669 automater 2002)
- 236 miljoner uttag 2013 (341 miljoner 2002)
- Uttagsautomaterna kan användas oberoende av kundens bank och utan kostnad
- 939 av 1 822 bankkontor har manuell kontanthantering

Betala med kort i handeln

- Antalet betalningsterminaler har ökat betydligt de senaste 10 åren
- 215 000 betalningsterminaler i den svenska handeln
- 142 000 terminaler år 2002
- 2,4 miljarder kortköp i betalningsterminaler
- 454 miljoner kortköp 2002

Förändringar i kundbeteende

- Sverige har högst andel i Europa som använder internet för banktjänster (tillsammans med Finland o Danmark)
- Cirka 80 procent betalar sina räkningar via **internetbank** (96 bland yngre personer)
- 4 av 5 köp i handeln görs med **kort**
- **Girobetalningar** är effektivt och vanligt sätt att betala räkningar och föra över pengar

Sätt att betala i ett digitalt ekosystem

e-faktura
Den gröna fakturan

Svenska
Bankföreningen
Swedish Bankers' Association

Swish

- Mobil betalning i realtid – person till person
- **2 227 000** anslutna kunder (februari 2015)
- Swishat belopp i januari 2015 – **1 694 095 460** kronor
- Sedan 2014 kan konsumenterna betala till anslutna företag

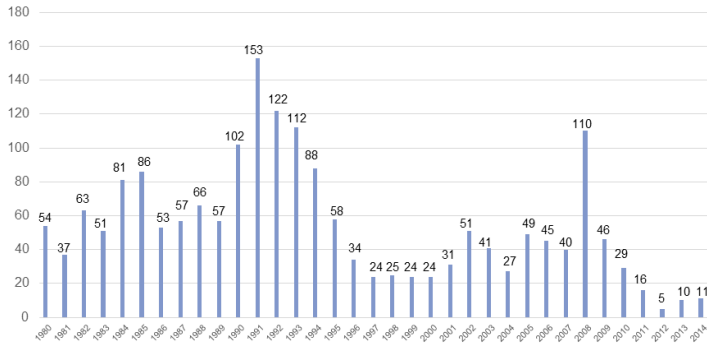

Svenska
Bankföreningen
Swedish Bankers' Association

6

Bankrån i Sverige, 1980 - 2014

inklusive rånförsök

Slutsatser

- Smarta betalningslösningar underlättar vardagsekonomi
  - effektiva, säkra och miljövänliga
- Kontanthantering
  - lokal re-cykling
  - minimerade transporter
  - hög säkerhet för att motverka psykiska och fysiska skador hos personal
  - stöd till särskilda grupper
- Nationell infrastruktur som tar hänsyn till kundernas behov och minskad kontantanvändning i samhället
- Transparens: Synliggöra kostnaderna för kontanter och andra betalningslösningar.

Kontakt

Leif Trogen

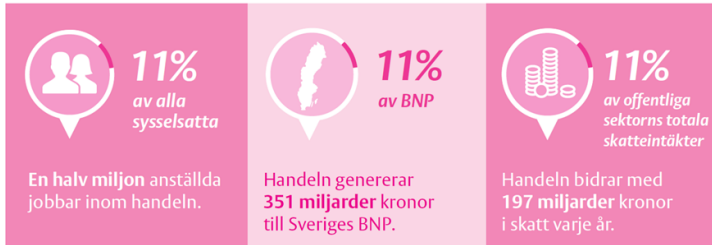
Chef Finansiell infrastruktur

leif.trogen@swedishbankers.se

www.swedishbankers.se

Sveriges andra största arbetsgivare

Källa: HUI

Betalningar idag

- Kontanter – 20%
- Kort – 80%
- Betalning via mobiltelefon – 1%

...imorgon

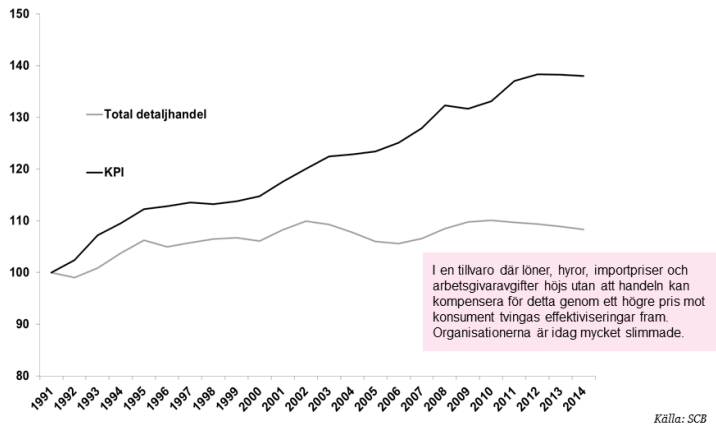

Handels utmaningar kring kontanter

- ✓ Bankernas nedmontering av kontor med kontanthantering
- ✓ Kontinuerligt högre kostnader för kontanthantering
- ✓ Sveriges störst byte av sedlar och mynt
  - Handeln står för hanteringen, kostnaderna och riskerna

Oförändrat pris sedan år 2002

Ökade kostnader

- Löner
- Hyror
- Inköpskostnader (genom en svagare krona)
- Arbetsgivaravgifter för unga
- Kontanthantering och kortavgifter

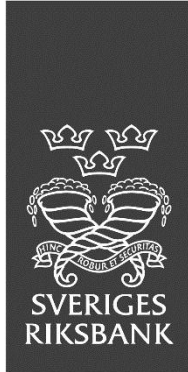
Ökade kostnader utan möjlighet att ta ut högre priser strukturerar om handeln mot färre och större företag

- 50 procent av handelns försäljning sker i 17 kommuner (255 kommuner delar således på den andra halvan)
- 50 procent av försäljningen sker i de 14 största företagen
- Glesbygd förpassas till e-handeln. Högst e-handelsförsäljning per person sker i Norrland

Vad vill vi

- Bankerna måste ta sitt ansvar
- Ökat engagemang från politikerna
- Lägg inte på ytterligare kostnader på en redan pressad handlare

Riksbankens roll på betalnings- marknaden

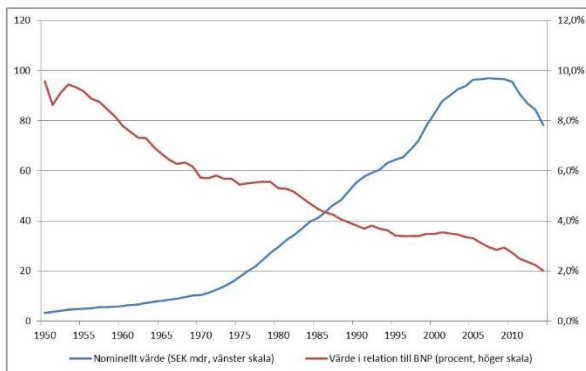
Cecilia Skingsley, vice riksbankschef

Utmaningarna på
betalningsmarknaden måste lösas

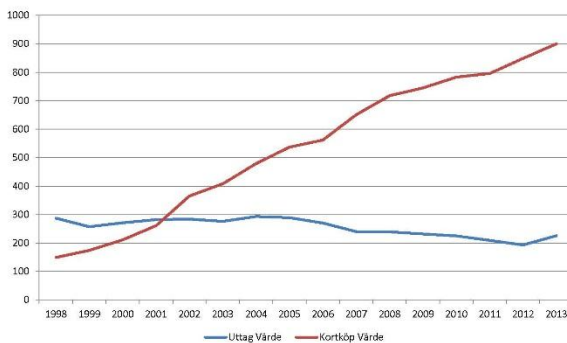
En mångårig minskning av kontantanvändningen

Värdet på utelöpande sedlar och mynt, miljarder kronor och som andel av BNP

Källa: Riksbanken och SCB.

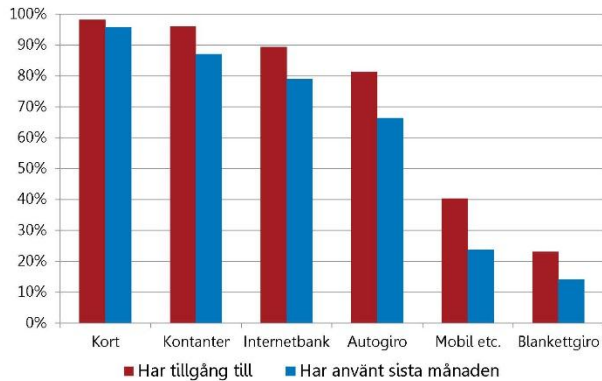
Kortbetalningar och automatuttag sett till värde i miljarder kronor

Källa: Riksbanken

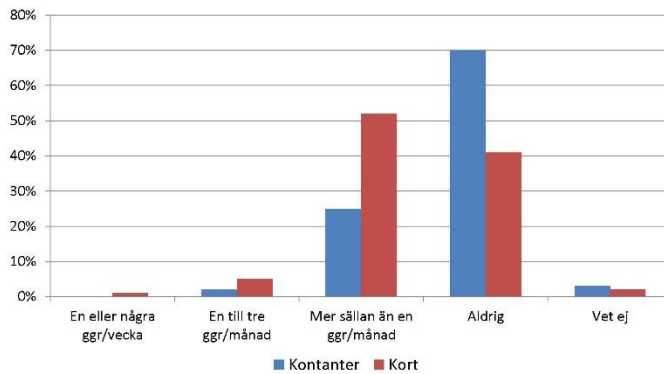
Kort och kontanter vanligaste betalningsätten

Källa: Riksbanken

Kontanter fungerar överlag väl Hur ofta har du inte kunnat betala med kontanter/kort?

Källa: Riksbanken

Utvecklingen är positiv

- Nya tjänster förenklar människors vardag – enklare och snabbare
  - Kontanter ersätts med ur ett samhällsperspektiv mer kostnadseffektiva betalningsmedel
  - Färre kontanter minskar risken för fysiska rån
-

Utmaningar på betalningsmarknaden och i kontantanvändningen

- Tillgängligheten till kontantservice har minskat
  - Förändringsprocessen inom betalningsområdet går inte i takt med allmänhetens betalningsvanor
  - Prismekanismerna mot hushåll fungerar inte för kontanttjänster eller andra betaltjänster
-

Samverkan för att säkerställa att betalningsmarknaden fungerar

Vårt arbete på betalningsmarknaden

Riksbankens uppdrag enligt Riksbankslagen....

- Ansvara för kontantförsörjningen
- Främja ett säkert och effektivt betalningsväsende

innebär i praktiken att vi...

- Ger ut sedlar och mynt
- Samordnar aktörer för samverkan
  - Kontanthanteringsråd och nyetablerat Betalningsråd
- Genomför och publicerar studier och undersökningar för att
  - bidra till en objektiv bild av betalningsmarknaden och kontantanvändningen
  - påverka till förbättringar där vi ser behov

Slutsatser och sammanfattning

- Fördelar med utvecklingen
  - Breddat utbud av enkla, billiga och snabba tjänster underlättar människors och företags vardag
  - Resursanvändningen mer effektiv med minskad kontantanvändning
- Nackdelar med utvecklingen
  - Skapar problem för de grupper och vid de situationer där kontanter fortfarande är enda betalningsalternativet
- Utvecklingen är positiv men utmaningarna på betalningsmarknaden måste lösas genom samverkan

Avstånd till närmaste kontanthantering skiljer sig åt i landet

Dagskassehantering

kontantuttag

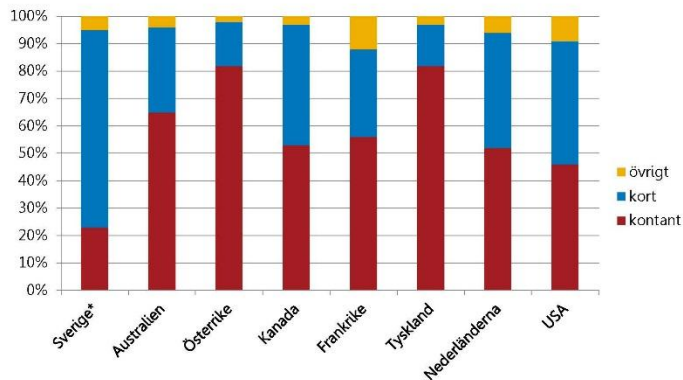
Källa: Tillväxtnalys

Kontanter som lagligt betalningsmedel

- Riksbankslagen: sedlar och mynt är lagliga betalningsmedel
  - "var och en är skyldig att ta emot sedlar och mynt som betalning"
  - Avtalsfrihet = ej bindande skyldighet att acceptera kontanter
  - Vissa undantag från "skyldigheten" och avtalsfriheten finns

- Sällan bindande skyldighet att acceptera kontanter i praktiken

- Ej prövat i Högsta Domstolen

Liten användning av kontanter i Sverige

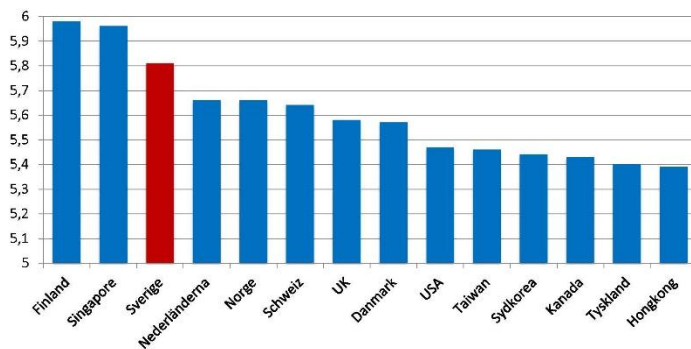

Källa: Bagnall, J. et al. (2013) och (*) uppskattning av Sveriges Riksbank.

Sverige är teknikvänligt

World Economic Forum Network Readiness Index

Anm: Indexet visar 54 indikatorer för 142 länder inom: marknad, politiska, lagar & reglering och infrastruktur; Förmågan hos företag, hushåll och myndigheter; Användningen av IT hos företag, hushåll och myndigheter

Källa: .se, Svenskarna och internet 2013

Sveriges kostnader för kontanter är låga

		Sverige	Danmark	2009 Italien	Ungern	EU-snitt	2007 Norge
Kontanter	Samhällsek. kostnad (mnr kr)	8592	8 260	83 900	7 911		4248
	Andel av BNP (%)	0,28	0,38	0,52	0,80	0,49	0,15
	Samhällsek. styckkostnad (kr)	8,32	10,50	3,50	2,79	4,35	8,59
Kort, totalt*	Samhällsek. kostnad (mnr kr)	8749	5 166	17 800	1 886		6513
	Andel av BNP (%)	0,28	0,24	0,11	0,19	0,21	0,23
	Samhällsek. styckkostnad (kr)	5,55	5,89	12,59	10,78	14,23	7,21

*Inkluderar kortbetalningar vid inköpsställen och på distans med bank- och kreditkort.

Källa: Banca d'Italia (2012); Danmarks nationalbank (2012); Grosvik och I laire (2009); Schmiedel m fl. (2012); Seigendorff och Jansson (2012) och Turjan et al. (2011).

Kontanthantering

Per Bolund, Finansmarknads- och
konsumentminister

Finansutskottet, 19 mars 2015

Finansdepartementet

Det politiska målet

- **Alla ska ha möjlighet att hantera sin ekonomi på *valfritt* sätt, över hela landet.**
- **Företag, föreningar och privatpersoner ska ha goda möjligheter att göra uttag/insättningar av kontanter på kreditinstitut, hos betaltjänstleverantörer eller på annat sätt.**
- **Staten har ett ansvar för att dessa tjänster fungerar i det fall marknaden inte tillhandahåller dem.**

Finansdepartementet

Nuläget

- **Länsstyrelsernas och PTS arbete med grundläggande betaltjänster i glesbygd**
  - Uppdrag inom grundläggande betaltjänster (betalningsförmedling, kontantuttag och hantering av dagskassor för företag och ideella föreningar)
  - Länsstyrelsernas ska bedöma om tillgången motsvarar samhällets behov.
  - Länsstyrelserna kan söka medel från Post- och telestyrelsen.
- **Riksbankens roll i kontanthanteringen**

Regeringens arbete

- **Kontanthanteringsutredningen – betänkande och remissvar analyseras.**
- **Betalkontodirektivet – Kreditinstituten ska ha ”tungt vägande skäl” för att vägra grundläggande betaltjänster. En utredare bör överväga vilka lagstiftningsåtgärder som krävs. Direktivet ska vara genomfört senast 18 september 2016.**

Avslutande kommentarer

- Det arbete som pågår bör leda till förbättrade förhållanden
- Till dess att ny lagstiftning kommer - möjligheten att byta bank
- Rundabordssamtal för att diskutera kontanthantering

Finansdepartementet

Tack!

Twitter: @bolund
Instagram: @perbolund
www.facebook.com/perbolund.MP

Finansdepartementet

